

INTEGRUOTA BANDOMOJO POBŪDŽIO

PAKRUOJO RAJONO
KAIMO PLĒTROS
STRATEGIJA

TURINYS

PAKRUOJO RAJONO BENDRASIS APIBŪDINIMAS	4
I. NEVALSTYBINĖS ORGANIZACIJOS.....	6
I.1. Nevalstybinių organizacijų finansavimo fondas	6
I.2. Kaimo bendruomenės.....	7
I.3. Lygios galimybės.....	9
II. VIETOS VEIKLOS GRUPĖ „PAKRUOJO RAJONO PARTNERYSTĖ“	9
II.1. Vietos veiklos grupės įsteigimas, tikslai, organai	9
II.2. Partnerystės narių kompetencija	11
II.3. Partnerystės ir atstovavimo principų taikymas	12
II.4. Partnerystės darbo organizavimo principai.....	13
II.5. Vietos veiklos grupės „Pakruojo rajono partnerystė“ struktūra.....	13
II.6. Bendradarbiavimas ir patirtis dalyvaujant projektuose.....	14
III. PAKRUOJO RAJONO GYVENTOJŲ ĮTRAUKIMAS Į STRATEGIJOS RENGIMĄ.....	14
IV. PAKRUOJO RAJONO SOCIALINĖ SITUACIJA	17
IV.1. Rajono gyventojai ir jų išsilavinimas	17
IV.2. Gyventojų užimtumo kitimo tendencijos	18
IV.3. Švietimas. Pedagogų išsilavinimas ir kvalifikacija	22
IV.4. Informacinių technologijų naudojimas švietime ir viešojo administravimo sektoriuje ...	25
IV.5. Kaimo vietovės socialinė infrastruktūra.....	27
IV.5.1. Sveikatos priežiūra	28
IV.5.2. Socialinių įstaigų tinklas ir plėtotė Pakruojo rajone.....	29
IV.6. Kultūros ir sporto įstaigų veikla	31
V. PAKRUOJO RAJONO EKONOMINĖ SITUACIJA	34
V.1. Žemės ūkis	34
V.2. Miškų ūkio analizė.....	35
V.3. Pramonė ir verslas	35
V.4. Pramonės ir verslo aplinka	37
V.5. Pakruojo rajono turizmo infrastruktūra	38
V.6. Aplinkos apsauga Pakruojo rajone	42
VI. PAKRUOJO RAJONO KAIMO VIETŪVIŲ SSGG ANALIZĖ	45
VII. STRATEGINĖS NUOSTATOS	47
VII.1. Strateginių prioritetų apibrėžimas	47
VII.2. Strategijos tikslai ir priemonės.....	49
VII.3. Finansinis planas ir jo įgyvendinimas	52
VII.4. Strategijos įgyvendinimas	53
VII.5. Kvietimas teikti paraiškas	53
VII.6. Paraiškų vertinimas.....	54
VIII. STRATEGIJOS ATITIKTIS ŠALIES IR REGIONO STRATEGIJOMS.....	55
Priedas 1	57
Priedas 2	60

PAKRUOJO RAJONO BENDRASIS APIBŪDINIMAS

1 pav. Pakruojo rajonas

Pakruojo rajonas (žr. 1 pav.) yra vienas iš 6 Šiaulių apskrities rajonų, išsidėstęs apskrities šiaurės rytų dalyje prie Latvijos sienos. Pakruojo rajonas ribojasi su Joniškio, Šiaulių rajonais vakarinėje dalyje, Radviliškio rajonu – pietuose ir Panevėžio bei Pasvalio rajonais – rytuose. Pakruojo rajone yra du miestai, administracinis centras – Pakruojo miestas, esantis 37 km nuo Šiaulių, jame gyvena 6057 gyventojai ir Linkuvos miestas, kurame gyvena 1844 gyventojai. Artimiausi didesni Lietuvos miestai: Šiauliai – 40 km į vakarus, Panevėžys – 50 km į pietryčius.

Pakruojo rajonas yra vientisas kultūrinis, socialinis ir ekonominis aspektais ir yra tarpinė grandis tarp Šiaulių ir Panevėžio apskričių centrų ir tarptautinių magistralinių kelių: Ryga – Panevėžys – Kaunas – Varšuva (E 67 – Via Baltica) ir Ryga – Šiauliai – Kaliningradas (E 77). Geri automobilių keliai jungia Pakruojį su Šiaulių ir Panevėžio miestais, Pasvalio bei Joniškio rajonų centrais. Geležinkelis Pakruojį jungia su valstybės geležinkelių sistema.

Pakruojo rajono išteklių: gamtiniai – saugomos teritorijos, gamtos paminklai; istoriniai – vėjo malūnai, piliakalniai, pilkapiai, su žymių žmonių gyvenimu susijusios vietos; etniniai – etnografiniai kaimai, etninės kultūros centras, liaudies tradicijų puoselėtojai; muziejiniai – muziejinės ekspozicijos, muziejai; kultūriniai – šventės, renginiai, plenerai, parodos.

Pakruojo rajonas – tai lygumų ir jose įsikūrusių žemdirbių kraštas. Dauguma rajono kaimo gyventojų verčiasi žemdirbyste. Apie galias žemdirbystės tradicijas byloja daugelio dvarų ir vėjo malūnų liekanos, kurių rajone gana gausu. Prie miesto glaudžiasi Pakruojo dvaras, kurio teritorijoje yra išlikę 30 statinių, statytų XVIII-XIX amžiuje, dvaras yra vienas iš gražiausių

dvarų šalyje. Čia įsikūręs muziejus, koncertų bei parodų salės mena lankytojams buvusią krašto šlovę, atspindi jo dabartinį gyvenimą.

Pakruojo rajone gausu žiemgalių (baltų gentis, gyvenusi Latvijoje, Lielupės baseine bei šiaurės Lietuvoje) pėdsakų. Pakruojo rajonas, drauge su Joniškiu, Pasvalio rajonais, patenka į istorinį-kultūrinį Žiemgalos arealą. Bendradarbiaujant su vietos kultūros, švietimo institucijomis, kultūrinį judėjimą plėtoja kraštiečių kultūros draugija „Žiemgala“. Nuo 1997 m. leidžiamas istorijos ir kultūros žurnalas „Žiemgala“, ruošiami plenerai, išryškina kraštotyrininko J.Šliavo skaitymai. Bendradarbiaujant su vietos kraštotyrininkais, išleistos monografijos „Daugyvenės kraštas“, „Lygumai. Stačiūnai“, „Pakruojo apylinkės“.

Lietuvos valstybės 1000-čio vardo paminėjimo proga dienos šviesą turėtų išvysti monografijos „Pašvitinys“ ir „Žeimelis“.

Pakruojo rajono plotas – 1 316 km², tai sudaro 15,4 proc. Šiaulių apskrities bendro ploto. Pakruojo rajonas yra mažiausiai apgyvendintas iš Šiaulių apskrities rajonų 22 gyv./ km².

Gyventojų tautinė sudėtis beveik vienalytė – lietuviai sudaro 98,5 proc., rusai 0,6 proc., ukrainiečiai, latviai, lenkai, moldavai ir kiti 0,9 proc.

Šiaurinė rajono dalis išsidėsčiusi Žiemgalos žemumos pietiniame pakraštyje, kur prie Latvijos sienos yra žemiausia rajono vieta – 30 m. Pietinė dalis yra Mūšos – Nemunėlio žemumoje. Aukščiausia rajono vieta pietvakariuose – 100 m.

Rajone yra tankus upių ir upelių tinklas. Per rajoną teka upės Kruoja ir Mūša su savo intakais. Ežerų nėra, yra 9 tvenkiniai, kurių bendras plotas sudaro daugiau nei 450 ha.

Pakruojo rajono miškingumas – 18,8 proc., miškai užima per 25,0 tūkst. ha. Daugiausia tai yra mišrieji miškai. Didžiausi miškai – Gedžiūnų, Klusiškių, Laumenio. Yra sukaupta per 4 mln. m³ medienos, iš jų 1,3 mln. m³ brandžių ir perbrendusių medynų.

Pakruojo rajone geologai aptiko viršutinio devono dolomito telkinius Petrašiūnų ir Klovainių apylinkėse. Nuo tada statybinių medžiagų pramonė tapo svarbiausia. Didžiausi spėjami prognoziniai dolomito išteklių ir naujų telkinių suradimo galimybės yra susiję su Rozalimo – Linkuvos zona į šiaurę nuo Linkuvos.

Pakruojo rajone yra 8 seniūnijos: Guostagalio, Klovainių, Lygumų, Linkuvos, Pakruojo, Pašvitinio, Rozalimo, Žeimelio seniūnija.

1 lentelė

Partnerystės teritorijoje esantys miesteliai ir gyventojų skaičius

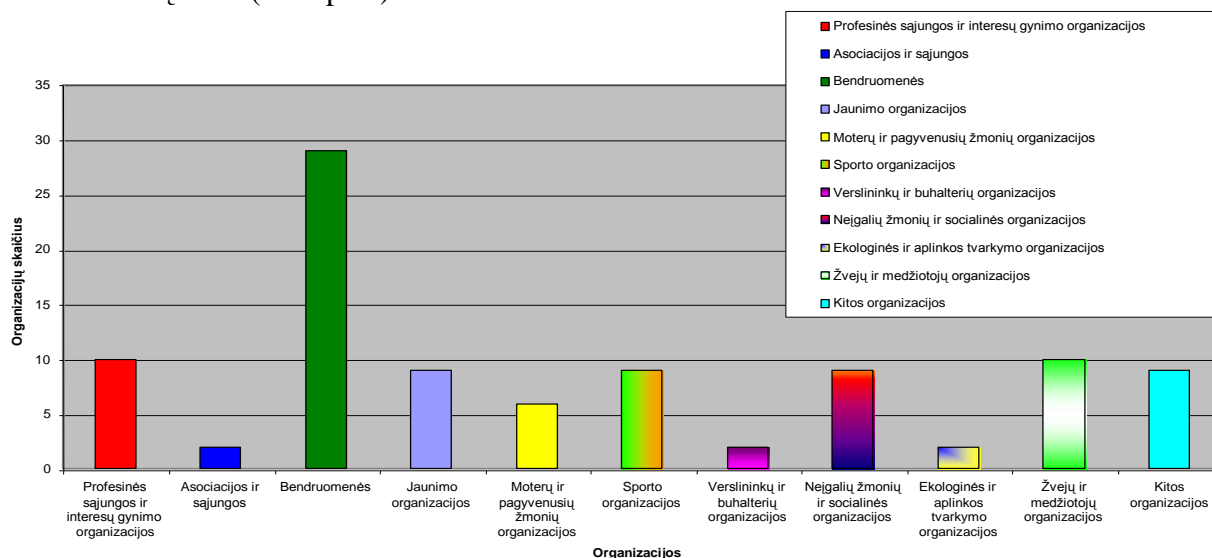
Eil. Nr.	Seniūnija	Seniūnijų kaimų ir miestelių gyventojų skaičius	Seniūnijose esantys miesteliai	Miestelių gyventojų skaičius
1.	Guostagalio seniūnija	1816	-	-
2.	Klovainių seniūnija	3425	Klovainiai	980
3.	Lygumų seniūnija	3168	Lygumai	664
4.	Linkuvos seniūnija	2359	-	-
5.	Pakruojo seniūnija	2688	-	-
6.	Pašvitinio seniūnija	2265	Pašvitinys	440
7.	Rozalimo seniūnija	2764	Rozalimas	928
8.	Žeimelio seniūnija	3119	Žeimelis	1216
Iš viso		21604	Iš viso miesteliuose	4228

Šaltinis: Statistikos departamento, Lietuvos gyventojų ir būstų surašymo 2001 m. duomenys

Pakruojo rajone aktyviai veikia vietos veiklos grupė, kaimo bendruomenės ir kitos nevalstybinės organizacijos, kurios dalyvauja visuomenės nuomonės formavimo ir sprendimų priėmimo procesuose, ugdo(si) naują požiūrį ir skatina vietinių iniciatyvų plėtrą sprendžiant Pakruojo rajono gyventojų problemas.

I. NEVALSTYBINĖS ORGANIZACIJOS

Aktyvėjančios Pakruojo rajono nevalstybinės organizacijos atlieka vis didesnę vaidmenį Pakruojo rajono žmonių gyvenime. Pakruojo rajone 2005 m. birželio 1 dienai veikė 97 tokios nevalstybinės organizacijos (toliau – NVO), apimančios įvairią veiklą: jaunimo, moterų, socialinę, kultūros, sporto, verslininkų, mokymo ir švietimo, žvejų ir medžiotojų, kaimo bendruomenių ir kt. (žr. 2 pav.).

2 pav. Pakruojo rajono NVO pagal veiklos sritis 2005 m.

I.1. Nevalstybinių organizacijų finansavimo fondas

Pakruojo rajono NVO kartu su savivaldybe siekia bendrų tikslų, bendros veiklos efektyvumo ir viešumo bei yra numatę veikimo būdus įvairių sričių problemoms spręsti. Bendrai ieškoma naujų galimybių, kaip efektyviau panaudoti vietinius resursus ir pritraukti vyriausybės institucijų bei Europos sąjungos fondų paramą. 2003 metais Pakruojo rajono savivaldybės tarybos sprendimu įsteigtas Nevalstybinių organizacijų finansavimo fondas (toliau – Fondas). Jo tikslas sukurti palankias sąlygas rajono NVO veiklai, užtikrinti nuoseklų savivaldybės ir nevalstybinių organizacijų bendradarbiavimą, sudarant palankias sąlygas efektyviam lėšų panaudojimui. 2 lentelėje pateikiami 2003 – 2005 metų Fondo duomenys, kurie rodo NVO projektų pasiūlos spartų didėjimą.

2 lentelė

Nevalstybinių organizacijų finansavimo fondo duomenys

Metai	Skirta lėšų NVO fondui, Lt	Pateikta NVO projektų skaičius	Skirtas finansavimas projektų vykdymui, Lt
2003	50 000	48	42 500
2004	76 000	79	66 000
2005	80 000	98	80 000

Didžiausia lėšų suma (11 850 Lt) 2003 m. buvo skirta neįgalių žmonių organizacijoms, kurios kvietėsi į pagalbą socialinius darbuotojus, psichologus, gydytojus, stengdamiesi padėti daugeliui fizine negalia turinčių žmonių nesijausti atskirtais nuo visuomenės. Kartu su savanoriais, šios organizacijos rūpinosi socialinių paslaugų neįgaliesiems teikimu, padėjo jiems lengvatinėmis sąlygomis išgyti kai kurias medicininės priemonės, teikė labdarą ir paramą, organizavo sportines varžybas ir renginius. Buvo remiami projektai, gaunantys paramą iš kitų

respublikos fondų, ministerijų, taip pat remiami jaunimo organizacijų, kitų rajono nevalstybinių organizacijų renginiai, bendruomenių atstovų mokymai.

2005 m. sausio 20 d. patvirtinti nauji Nevalstybinių organizacijų finansavimo fondo nuostatai.

Patvirtinti nauji Fondo tikslai:

- sukurti palankias sąlygas Pakruojo rajono nevalstybinių organizacijų veiklai;
- skatinti Pakruojo rajono savivaldybės, nevalstybinių organizacijų, verslininkų partnerystę ir bendradarbiavimą;
- remti aktyvų nevalstybinių organizacijų dalyvavimą visuomenės nuomonės formavimo ir sprendimų priėmimo procesuose;
- ugdyti naują požiūrį ir skatinti vietinių iniciatyvų plėtrą sprendžiant rajono gyventojų problemas.

Patvirtinti ir Nevalstybinių organizacijų finansavimo fondo priežiūros komisijos nuostatai. Komisija sudaryta iš Pakruojo institucijų ir nevalstybinių organizacijų, veikiančių Pakruojo rajone, atstovų. Fondo priežiūros komisijos sudėtį ir pirmininką patvirtino Pakruojo rajono savivaldybės taryba. Pagrindinis Fondo priežiūros komisijos darbas – atrinkti NVO projektus ir priimti nutarimus dėl NVO projektų finansavimo, pateikti Pakruojo rajono savivaldybės administracijai finansuojamų projektų sąrašą ir priėmus dalykines bei finansines NVO ataskaitas, parengti apibendrintą ataskaitą Pakruojo rajono savivaldybės tarybai.

Nevalstybinių organizacijų finansavimo fondas labai padeda plėtojant bendruomenių veiklą. Pirmaisiais, 2003 metais, šio Fondo priežiūros komisijai, 11 rajono bendruomenių pateikė 14 projektų, apimančių įvairias veiklos sritis. Įvertinusi projektų paraiškas, Fondo priežiūros komisija, 2003 m. bendruomenių projektų įgyvendinimui skyrė 9 600 litų dalinį finansavimą.

2004 metais 25 rajono bendruomenės Fondo priežiūros komisijai pateikė 35 projektus ir vieną projektą dėl tradicinio bendruomenių sąskrydžio surengimo. Komisija projektams įgyvendinti skyrė 24 600 litų. **Aktyviai rajono bendruomenės dalyvavo Pakruojo rajono savivaldybės ir Atviros Lietuvos fondo, administruojančio Baltijos–Amerikos partnerystės programos (BAPP) projekte “NVO ir savivaldybių bendradarbiavimas”.** Gavusi iš BAPP 2800 JAV dolerių konkursui „Filantropijos projektų įgyvendinimas“, Pakruojo rajono savivaldybė iš Fondo skyrė 8 677 litus filantropijos tradicijų kūrimui ir plėtrai Pakruojo rajone. Konkurso būdu atrinktiems 9 kaimo bendruomenių projektams įgyvendinti buvo skirta 8 500 litų. Rajono bendruomenėms buvo praversti mokymai “Filantropija bendruomenėje”. Taip pat buvo skirta 4 600 litų jungtiniam rajono bendruomenių ir kitų NVO projektui “Žodis pamoko, pavyzdys patraukia” įgyvendinti. Partnerystės nariai, rajono bendruomenių ir kitų NVO atstovai pabuvojo Lenkijoje ir susipažino su Lenkijos Sokolkos vietos fondo patirtimi filantropijos srityje.

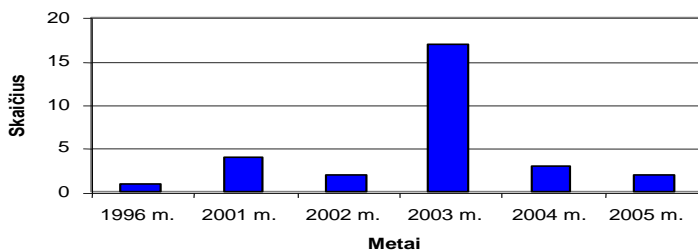
Kai kurios bendruomenės gavo finansavimą iš šalies fondų ir ministerijų. Rozalimo miestelio bendruomenė, gavusi 85 tūkst. litų finansavimą iš LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, įgyvendino projektą „Socialinės pagalbos centras Rozalimo miestelio bendruomenėje“. Bendra projekto vertė 93 300 Lt.

2005 m. 24 rajono bendruomenės Fondo priežiūros komisijai pateikė 55 projektus. Komisija, įvertinusi bendruomenių projektus, 49 projektų įgyvendinimui skyrė 35 320 litų.

I.2. Kaimo bendruomenės

Pakruojo rajono savivaldybė labai vertina kaimo bendruomenių, kaip naujos pilietinės visuomenės ugdymo struktūros ir kaimo žmonių savivaldos bei savitarpio pagalbos formos svarbą. Rajone vykdyti seminarai, mokymai, susitikimai, bendruomenių veiklos rėmimas ir aktyvistų skatinimas buvo skirti perspektyviai kaimo bendruomenių struktūrai sukurti bei sustiprinti – tai lėmė kaimo bendruomenių kūrimąsi.

Bendruomenių steigimasis. Pirmoji bendruomenė – visuomeninis fondas „Pakruojo bendruomenės centras“ rajone įregistruotas 1996 m.. 2001-2005 metais rajone veikiančių bendruomenių ir jų filialų skaičius augo nuo 5 iki 29. Didžiausias jų didėjimas buvo 2003 metais, kai rajone įregistruotų kaimo bendruomenių skaičius padidėjo nuo 7 iki 24. 2004 metais buvo įregistruotos 3 bendruomenės, 2005 metais – dvi (žr. 3 pav.). 2005 m. įregistruota Pakruojo rajono bendruomenių sąjunga.

3 pav. Bendruomenių steigimasis Pakruojis rajone

2003 metais, bendradarbiaujant su Pakruojis darbo birža, buvo surengtas seminaras besikuriančių ir susikūrusių kaimo bendruomenių atstovams „Kaimo bendruomenių vaidmuo skatinant vietines užimtumo iniciatyvas“. Seminaro dalyviai atsakė į keletą anketų. Vienoje iš anketų bendruomenių atstovų buvo paklausta apie poreikį ir galimybes dalyvauti projektų ruošime. Į šią anketą atsakė 28 apklausos dalyviai, iš kurių tik 3 turėjo žinių ir patirties kaip ruošti projektus. Dauguma parašė, kad neteko tai daryti, bet pageidautų dalyvauti mokymuose ir gauti metodinės medžiagos apie projektų ruošimą. Pakruojis rajono savivaldybė finansavo Vilniaus Žirmūnų darbo rinkos mokymo centro Pakruojis punkto surengtus 3 dienų mokymus tema „Kaimo bendruomenių veiklos organizavimas“. Mokymus vedė daug metų nevalstybinių organizacijų srityje dirbanti ir didelę projektinės veiklos patirtį turinti dėstytoja Janina Daniėlienė. Buvo apmokytas 31 dalyvis.

Surengtas seminaras pagal SAPARD programos kryptis „Kaimo infrastruktūros tobulinimas“ ir „Investicijos į pirminę žemės ūkio gamybą“. Šiame seminare, kartu su bendruomenių atstovais, dalyvavo seniūnai, ūkininkai, smulkūs verslininkai.

Socialinės rūpybos skyrius kartu su Šiaulių universiteto dėstytojais surengė 2 dienų mokymus, kuriuose dalyvavo socialinės rūpybos skyriaus specialistai, seniūnijų socialiniai darbuotojai, nevalstybinių organizacijų veikiančių socialinėje srityje bei bendruomenių atstovai.

Bendradarbiaudami su Šiaulių nevyriausybinų organizacijų konfederacija, suorganizuotas 18 valandų seminarų ciklas, rajono NVO bei bendruomenių atstovams ir savivaldybės specialistams. Seminaruose buvo nagrinėjamos temos: „Savanorių paieška ir valdymas“, „Bendruomenės problemos ir jų sprendimo būdai“, „Lėšų paieška“, „Organizacijos valdymo organų vaidmuo ir atsakomybė“, „Derybų strategijos“, „Paraiškos pildymas“.

Mokymai ir seminarai buvo organizuojami atsižvelgiant į bendruomenių narių poreikius ir pageidavimus. Surengtos priemonės pasiteisino:

- 1) mokymuose dalyvavo valstybinių organizacijų ir bendruomenių atstovai, kurie turėjo galimybę sužinoti daugiau vieni apie kitus kaip apie galimus veiklos partnerius, o tai paskatino bendrų projektų kūrimą ir aktyvesnį tarpusavio bendradarbiavimą;
- 2) atsirado galimybė atstovauti tam tikros grupės žmonių interesams, kai sprendžiami veikiančių organizacijų aktualūs klausimai;
- 3) išaugęs kaimo bendruomenių skaičius paskatino jas susiburti ir bendradarbiauti sprendžiant visoms bendruomenėms aktualius klausimus.

Pakruojis rajono kaimo bendruomenės aktyviai dalyvauja pilietinės visuomenės kūrime, stengiasi keisti savo narių požiūrį, keldama jų žinių lygį ir ugdydama naujus įgūdžius.

Seminarai bei mokymai organizuojami sistemingai, atsižvelgiant į pačių kaimo žmonių, bendruomenių atstovų poreikius. Visa tai turėjo didelę įtaką stiprinant ir ugdant visas rajono nevalstybines organizacijas, skatino jas bendradarbiauti su kitomis organizacijomis, veiklos partneriais sprendžiant daugelį rajono gyventojams svarbių klausimų. Tai paskatino rajono kaimo bendruomenes, kitas nevalstybines organizacijas, Pakruojo rajono verslininkų ir darbdavių asociaciją bei aktyvius rajono gyventojus imtis iniciatyvos dėl Pakruojo rajono vietos veiklos grupės steigimo.

I.3. Lygios galimybės

Rajono lygmenyje Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo taikymo galimybes net ir iš teorinės pusės yra mažai žinomos. Partnerystės duomenimis Pakruojo rajone, kaip visoje Lietuvoje moterys ir vyrai keičiasi vaidmenimis. Daugiau moterų siekia karjeros, tampa materialiai nepriklausomomis, aktyviai dalyvauja bendruomenių ir kitų organizacijų bei klubų veikloje. Partnerystė nariai kalbėdami su kaimo gyventojais apie moterų veiklos stiprinimą ir organizacijų kūrimą, sulaukė pasiūlymo aktyvinti vyrų dalyvavimą visuomeniniame gyvenime, nes moterys yra pakankamai organizuotos ir aktyvios. Iš 30 rajone veikiančių bendruomenių, 21 bendruomenės pirmininkėmis yra išrinktos moterys, jos gerokai yra aktyvesnės savanoriškoje ir visuomenei naudingoje veikloje.

Partnerystė numato išleisti lankstinuką apie Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo taikymo galimybes, suteikiant informaciją rajono gyventojams kur kreiptis, kad nebūtų teisių pažeidimų įdarbinat, siekiant paaukštino ar didesnio darbo užmokesčio. Partnerystė stengiasi sudaryti lygias galimybes vyrams, moterims, jaunimui, įvairioms socialinėms grupėms dalyvauti Partnerystės ir bendruomeninėje veikloje, skleisti teigiamą šios veiklos patirtį.

II. VIETOS VEIKLOS GRUPĖ „PAKRUOJO RAJONO PARTNERYSTĖ“

II.1. Vietos veiklos grupės įsteigimas, tikslai, organai

Vietos veiklos grupė „Pakruojo rajono partnerystė“ (toliau vadinama Partnerystė) yra savanoriška, savarankiška organizacija, veikianti Pakruojo rajone, bendriems narių poreikiams ir tikslams įgyvendinti. Partnerystė įsikūrusi Pakruojo rajono kaimiškoje vietovėje (žr. 1 lentelę) ir atstovauja įvairių vietos grupių interesus.

Pakruojo rajone yra palankios sąlygos steigti Partnerystei. Pirmoji šią iniciatyvą parodė Pakruojo rajono kaimo bendruomenių taryba, kuri 2004 m. gegužės 4 dieną vykusiame susirinkime, priėmė nutarimą steigti *Pakruojo rajono vietos veiklos grupę*.

Bendruomenių taryba vietos veiklos grupę pasiūlė sudaryti iš 14 asmenų, išrinkdami 5 kaimo bendruomenių atstovus. Šiai iniciatyvai pritarė ir kitos Pakruojo rajono nevalstybinės organizacijos, pasiūlydamos savo atstovus. Pakruojo rajono verslininkų ir darbdavių asociacija susirinkime išrinko savo atstovus. Per seniūnų pasitarimą buvo išrinktas vienas seniūnų atstovas. Pakruojo rajono savivaldybės administracija, atsižvelgdama į minėtų organizacijų pageidavimą, paskyrė Marytę Žiubrienę būti koordinatore, suburti iniciatyvinę grupę, kuri įsteigtų Pakruojo rajono vietos veiklos grupę. Vietos veiklos grupės narių sąrašas ir pavadinimas buvo derinamas įvairių susitikimų, pokalbių metu. Vietos veiklos grupė buvo formuojama kaip teritoriniu pagrindu suburta savarankiška organizacija, sudaryta iš visuomeninių organizacijų bei asociacijų (50 % visų grupės narių), verslo atstovų (20 %) ir vietos valdžios atstovų (30 %). Atsižvelgta į reikalavimą, kad veikloje dalyvautų abiejų lyčių, įvairaus amžiaus nariai.

2004 m. gegužės 27 dieną įvyko iniciatyvinės grupės, steigiančios vietos veiklos grupę, steigiamasis susirinkimas. Susirinkime buvo apsvaistyti būsimų vietos veiklos grupės narių motyvaciniai laišakai bei gyvenimo aprašymai. Atsižvelgiant į juos, sudarytas Pakruojo rajono vietos veiklos grupės narių sąrašas, priimtas nutarimas dėl vietos veiklos grupės pavadinimo, sudaryta darbo grupė įstatams parengti.

Partnerystės veiklos tikslai:

1. Ieškoti naujų būdų gyvenimo kokybei kaimo vietovėse gerinti.
2. Skatinti platesnį ir naują požiūrį dėl vietos gamtos ir kultūros išteklių panaudojimo.
3. Telkti suinteresuotų vietos valdžios, verslo, nevalstybinių ir kitų įstaigų bei organizacijų pastangas ieškant tinkamiausių sprendimų kaimo vietovių ekonominei ir socialinei gerovei kelti.
4. Ieškoti naujų ir efektyvių būdų vietos žmogiškiesiems, gamtiniais, kultūriniais ir finansiniams ištekliams panaudoti rajono kaimo vietovių plėtrai.
5. Skatinti ir palaikyti vietines kaimo žmonių iniciatyvas verslo, gamtos apsaugos, švietimo, kultūros, socialinės paramos ir kitose srityse.
6. Teikti pasiūlymus vietos ir nacionalinėms institucijoms bei organizacijoms dėl kaimo plėtros planų ir priemonių kūrimo bei įgyvendinimo.
7. Skatinti iniciatyvas ir parengti Pakruojo rajono kaimo plėtros strategiją.
8. Organizuoti kaimo plėtros dalyvių kvalifikacijos kėlimą, švietimą bei mokymą.
9. Informuoti ir konsultuoti kaimo bendruomenes bei kitas rajono nevalstybines organizacijas.
10. Įtraukti vietos gyventojus į organizavimo ir sprendimų priėmimo procesą, teikti pagalbą kaimo bendruomenėms bei kitoms visuomeninėms organizacijoms rengiant bei įgyvendinant įvairius projektus.
11. Skatinti partnerystę ir bendradarbiavimą su kitomis visuomeninėmis, nacionalinėmis ir tarptautinėmis organizacijomis bei įstaigomis.

Partnerystės organai:

1. Partnerystės narių visuotinis susirinkimas.
2. Partnerystės valdyba.
3. Partnerystės pirmininkas.
4. Partnerystės pirmininko pavaduotojas.
5. Partnerystės sekretorius.

Partnerystės valdyba. Partnerystės veiklai (laikotarpiu tarp visuotinių narių susirinkimų) vadovauja kolegialus valdymo organas – valdyba iš 8 narių, kurią 2 metų laikotarpiui išrinko visuotinis narių susirinkimas. Valdyba turi sprendimų priėmimo teisę ir atstovauja įvairių kaimo gyventojų interesams. Valdybą 50 % sudaro socialiniai ir ekonominiai partneriai bei asociacijos, 25 % – vietos ūkininkų ir verslo atstovai ir 25 % – vietos valdžios atstovai.

Sudarant Partnerystės valdybą, joje išlaikyta abiejų lyčių pusiausvyra, įtrauktas jaunimas ir vienas narys, išmanantis aplinkos apsaugą bei jai keliamus reikalavimus.

Valdybos funkcijos ir įgaliojimai:

- sukuria, suderina ir patvirtina Partnerystės misiją;
- koordinuoja Partnerystės veiklą;
- teikia Partnerystės pirmininkui veiklos gaires;
- sprendžia naujų narių priėmimo į Partnerystę bei pašalinimo iš Partnerystės klausimus;
- vykdo iš dalies ar visiškai Partnerystės lėšomis finansuojamų projektų atranką;
- nustato dokumentų ir kitos informacijos apie Partnerystės veiklą pateikimo tvarką;
- analizuoja ir apibūdina metinės veiklos ir patikrinimo rezultatus, Partnerystės metinės finansinės atskaitomybės projektą, pajamų ir išlaidų sąmatas, inventorizacijos ir kitus vertybių apskaitos duomenis.

Valdybos narių sąrašas pateiktas 3 lentelėje.

Valdybos narių sąrašas

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Išsilavinimas	Darbovietė, pareigos	Atstovavimas	Funkcijos Partnerystės veikloje
1.	Janina Dirbanauskienė	Aukštasis	Pakruojo seniūno pavaduotoja	Lietuvai pagražinti draugijos Pakruojo skyriaus pirmininkė, NVO sektorius	Narė
2.	Justinas Jasiukaitis	Nebaigtas aukštasis	Šukionių pagrindinė mokyklos mokytojas	Šukionių kaimo bendruomenės narys, NVO sektorius	Narys, atsakingas už jaunimo klausimus
3.	Vilma Jokantienė	Aukštesnysis	V. Jokantienės IĮ „Vigra“ savininkė	Verslo sektorius	Narė
4.	Albinas Navickas	Aukštesnysis	Ūkininkas	Pakruojo rajono bendruomenių sąjungos ir Klovainių bendruomenės pirmininkas, NVO sektorius	Narys
5.	Leonas Norkuckis	Aukštasis	Žemės ūkio skyriaus vedėjo pavaduotojas	Vietos valdžios sektorius	Pirmininko pavaduotojas kompetentingas aplinkosaugos klausimais
6.	Gitana Pašiškevičienė	Aukštesnysis	Ūkininkė	Ūdekų kaimo bendruomenės pirmininkė, NVO sektorius	Narė
7.	Alvidas Vasliauskas	Aukštesnysis	Ūkininkas	Verslo sektorius	Narys
8.	Marytė Žiubrienė	Aukštasis	Pakruojo rajono savivaldybės mero patarėja	Vietos valdžios sektorius	Pirmininkė

II.2. Partnerystės narių kompetencija

Partnerystės pirmininkė Marytė Žiubrienė. Pakruojo rajono savivaldybės mero patarėja. Aukštasis išsilavinimas, baigusi Lietuvos žemės ūkio akademijos hidromelioracijos specialybę, turi inžinieriaus hidrotechniko kvalifikaciją. Įgijusi projektų vadybos, bendruomenių veiklos organizavimo įgūdžių. Turi patirties organizuojant ir vedant mokymus bei seminarus, kelia kvalifikaciją dėstytojų-ekspertų mokymuose. Buvo projekto vadovė įgyvendinat Baltijos-Amerikos partnerystės programos ir Pakruojo rajono savivaldybės projektą „NVO ir savivaldybių bendradarbiavimas“. Yra projekto vadovė įgyvendinant vietos veiklos grupės projektą „Partnerystė kaimo plėtrai“. Dirbo komandoje, kuri ruošė projektus Atviros Lietuvos fondui. Dalyvauja Pakruojo rajono NVO finansavimo fondo priežiūros komisijos veikloje, atsakinga už bendruomenių ir kitų NVO projektų administravimą.

Partnerystės pirmininko pavaduotojas Leonas Norkuckis kompetentingas aplinkosaugos klausimais. Pakruojo rajono savivaldybės Žemės ūkio skyriaus vedėjo pavaduotojas. Įgijęs mokslinę agronomo kvalifikaciją. Turi patyrimą vadovauti kolektyvui, organizuoti jo darbą. Dalyvavo darbo grupėje, kuri ruošė Pakruojo rajono strateginį plėtros planą, prisidėjo ruošiant šio plano dalis: aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija bei žemės ir miškų ūkis. Konsultuoja Pakruojo rajono gyventojus kaimo plėtros 2004-2006 m. bei aplinkosaugos klausimais.

Partnerystės sekretorė Rima Juozapavičienė. Pakruojo suaugusiųjų ir jaunimo švietimo centro direktorė. 2004 m. centras įsijungė į ES struktūrinių fondų 1.5 priemonės nacionalinį projektą „Mokytojų švietimo centrų infrastruktūros plėtra“ ir 2.4 priemonės nacionalinį projektą „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo pertvarka“. Turi patirties ruošiant seminarus, mokymus bei kursus, įgyvendinant projektus, geri raštvedybos įgūdžiai.

Partnerystės vyr. buhalterė Vida Remeikienė. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Pakruojo skyriaus vyr. finansininko pavaduotoja. Dirbusi Vilniaus Žirmūnų darbo rinkos mokymo centro verslo teisės, darbo teisės, ekonomikos profesijos mokytoja, Pakruojo darbo biržos Vietinių užimtumo iniciatyvų projektų konsultante, atsakinga už šių projektų įgyvendinimą. Turi patirties verslo teisės, mokesčių srityse, susipažinusi su viešųjų pirkimų įstatymu.

II.3. Partnerystės ir atstovavimo principų taikymas

Sudarant Pakruojo rajono vietos veiklos grupę, buvo gauti pasiūlymai iš Pakruojo rajono bendruomenių tarybos, Pakruojo rajono verslininkų ir darbdavių asociacijos, taip pat atsižvelgta į susitikimų, pokalbių metu ir iš iniciatyvių žmonių gautus pasiūlymus. Vietos veiklos grupė suformuota teritoriniu pagrindu kaip savarankiška organizacija, sudaryta iš kaimo bendruomenių bei kitų nevalstybinių organizacijų (50 %), verslo bei ūkininkų (20 %), vietos valdžios (30 %) atstovų.

Vietos veiklos grupę sudaro 20 narių (narių sąrašas pateiktas 4 lentelėje). Sudaryta galimybė į grupės veiklą vėliau įsijungti ir kitiems nariams.

4 lentelė

Vietos veiklos grupės narių sąrašas

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Gimimo metai	Lytis	Atstovavimas
1.	Janina Dirbanauskienė	1950	moteris	Lietuvai pagražinti draugijos Pakruojo skyriaus pirmininkė, NVO sektorius
2.	Raimonda Gasperavičienė	1947	moteris	Žeimelio bendruomenės centro pirmininkė, NVO sektorius
3.	Virginijus Grigonis	1964	vyras	Vietos valdžios sektorius
4.	Povilas Grigaliūnas	1943	vyras	Verslo sektorius
5.	Vidmantas Jakavičius	1963	vyras	Steigiamo Linkuvos bendruomenės centro pirmininkas, NVO sektorius
6.	Janina Janeliūnienė	1960	moteris	Verslo sektorius
7.	Justinas Jasiukaitis	1984	vyras	Šukionių kaimo bendruomenės narys, jaunimo atstovas, NVO sektorius
8.	Gintaras Jasiūnas	1972	vyras	Pakruojo rajono savivaldybės jaunimo reikalų tarybos pirmininkas, NVO sektorius
9.	Vilma Jokantienė	1964	moteris	Verslo sektorius
10.	Rima Juozapavičienė	1960	moteris	Vietos valdžios sektorius
11.	Virginija Kazlauskienė	1960	moteris	Rozalimo miestelio bendruomenės pirmininkė, NVO sektorius
12.	Jūra Mockūnienė	1961	moteris	Pašvitinio kaimo bendruomenės pirmininkė, NVO sektorius
13.	Albinas Navickas	1967	vyras	Pakruojo rajono bendruomenių sąjungos ir Klovainių bendruomenės pirmininkas, NVO sektorius
14.	Leonas Norkuckis	1946	vyras	Vietos valdžios sektorius, kompetentingas aplinkosaugos srityje
15.	Gitana	1973	moteris	Ūdekų kaimo bendruomenės pirmininkė, NVO

	Pašiškevičienė			sektorius
16.	Vida Remeikienė	1960	moteris	Vietos valdžios sektorius
17.	Birutė Angelija Strockienė	1948	moteris	Linkuvos moterų klubo „Šypsena“ pirmininkė, NVO sektorius
18.	Alvidas Vasliauskas	1960	vyras	Verslo sektorius
19.	Mindaugas Veliulis	1981	vyras	Vietos valdžios sektorius, jaunimo atstovas, kompetentingas kultūros paveldo srityje
20.	Marytė Žiubrienė	1956	moteris	Vietos valdžios sektorius

Vietos veiklos grupėje yra abiejų lyčių atstovų – 11 moterų (55 proc.) ir 9 vyrai (45 proc.). Vietos veiklos grupėje yra du asmenys iki 25 metų, vienas asmuo yra kompetentingas aplinkosaugos srityje, vienas asmuo kompetentingas kultūros paveldo srityje. Kaimo bendruomenės ir kitas NVO atstovauja 10 narių, iš vietos valdžios yra 6 atstovai, iš verslo ir ūkininkų – 4 atstovai.

II.4. Partnerystės darbo organizavimo principai

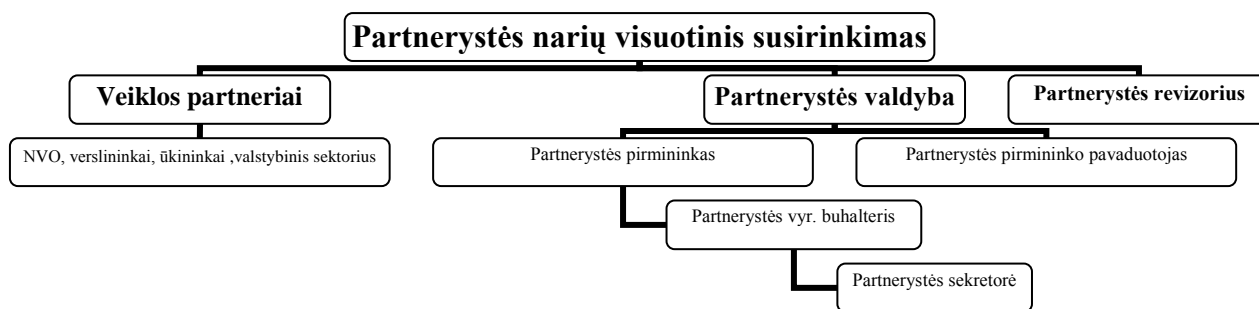
Pirmininkė Marytė Žiubrienė atstovauja Partnerystei, jos vardu sudaro ir pasirašo sutartis su fiziniais ir juridiniais asmenimis, pagal savo kompetenciją atstovauja Partnerystės interesams valdžios bei valdymo institucijose, teismuose, santykiuose su fiziniais ir juridiniais asmenimis, organizuoja bei koordinuoja Partnerystės veiklą, rengia Partnerystės veiklos planus, analizuoja jų įgyvendinimą, teikia pasiūlymus dėl jų įgyvendinimo gerinimo, inicijuoja įstatų pakeitimus ir papildymus, svarsto labdaros ir paramos teikimo klausimus, įgyvendina šiuose įstatuose nurodytus Partnerystės tikslus ir uždavinius, nustato Partnerystės vidaus tvarką ir santykių su trečiaisiais asmenimis principus, atsiskaito už Partnerystės veiklą Partnerystės narių visuotiniam susirinkimui.

Partnerystės pirmininko pavaduotojas Leonas Norkuckis vykdo jam Partnerystės pirmininko pavestas funkcijas, pavaduoja Partnerystės pirmininką jam išvykus.

Partnerystės sekretorė Rima Juozapavičienė kviečia Partnerystės narių susirinkimus, parengia darbotvarkes ir dokumentus Partnerystės narių visuotiniams susirinkimams, protokoluoja Partnerystės narių visuotinius susirinkimus, tvarko Partnerystės dokumentaciją ir korespondenciją, organizuoja viešus susirinkimus, renginius, teikia informaciją.

Partnerystės vyr. buhalterė Vida Remeikienė tvarko Partnerystės buhalterinę apskaitą ir atsako, kad ši apskaita atitiktų Lietuvos Respublikos įstatymus ir kitus norminius aktus, reglamentuojančius šią sritį.

II.5. Vietos veiklos grupės „Pakruojų rajono partnerystė“ struktūra

4 pav. Partnerystės struktūra

II.6. Bendradarbiavimas ir patirtis dalyvaujant projektuose

Vietos veiklos grupė „Pakruojo rajono partnerystė“ aktyviai dalyvauja Lietuvos vietos veiklos grupių tinklo susirinkimuose ir pokalbių svetainėje bei bendradarbiauja su kitomis Lietuvos vietos veiklos grupėmis. Pasirašytos bendradarbiavimo sutartys su Šiaulių rajono vietos veiklos grupe, atstovaujama pirmininko Algimanto Kazlausko ir su Radviliškio rajono vietos veiklos grupe „Radviliškio lyderis“, atstovaujama pirmininkės Romualdos Rimkuvienės. Užmegzti kontaktai su Anykščių vietos veiklos grupe.

2005 metais Partnerystė surengė Lietuvos ir Švedijos vietos veiklos grupių susitikimą Pakruojuje, kuriame dalyvavo Šiaurės Lietuvos vietos veiklos grupės ir Švedijos Leader+ programos ekspertė Ann-Margreth Gorransson bei VVG atstovas Roger Silfver. Susitikimo dalyviai iš klausė parnešimus apie Leader+ strategijos rengimo principus Švedijoje bei Švedijos VVG strategijos rengimo ir įgyvendinimo patirtį ir pamokas bei dalyvavo diskusijose.

Vietos veiklos grupė „Pakruojo rajono partnerystė“ planuoja užmegzti bendradarbiavimo ryšius su Švedijos VVG.

Vietos veiklos grupė „Pakruojo rajono partnerystė“, pagal Lietuvos 2004-2006 m. BPD prioriteto „Kaimo plėtra ir žuvininkystė“ priemonės „Leader+ pobūdžio priemonė“ veiklos sritį „Ilgūdžių igijimas“, įgyvendina projektą „Partnerystė kaimo plėtrai“.

Rajono nevalstybinių organizacijų finansavimo fondui Partnerystė pateikė 2 projektus, kuriems buvo skirtos lėšos, tai „Stipri VVG – sėkmingo darbo pagrindas“ ir „Partnerystė kaimo plėtrai“ ir juos įgyvendino.

III. PAKRUOJO RAJONO GYVENTOJŲ ĮTRAUKIMAS Į STRATEGIJOS RENGIMĄ

Vietos veiklos grupė „Pakruojo rajono partnerystė“ išplatino 1240 anketų. Šiame darbe aktyviai dalyvavo rajono bendruomenių pirmininkai ir seniūnai, kurie susirinkime susipažino su priemonės „LEADER+ pobūdžio priemonė“ programa, buvo išaiškinta anketų užpildymo bei surinkimo tvarka ir pristatytos tikslinės gyventojų grupės, kurios dalyvaus apklausoje. Bendruomenės išplatino 840 anketų, apklaudamos bendruomenių narius ir bendruomenių teritorijoje esančių kaimų bei miestelių gyventojus, o seniūnai išplatino 400 anketų, skirtų seniūnijų, kur nėra bendruomenių, gyventojams.

Anketavimo tikslas – išsiaiškinti vietos gyventojų nuomonę apie gyvenimo kaime kokybės gerinimą ir jų poreikius.

Užpildytą anketą gražino 1072 respondentų (86 %). Didelis gražintų anketų procentas leidžia apklausą laikyti pavykusia.

Apklausoje dalyvavo 700 moterų ir 372 vyrų. Dauguma respondentų priklauso 31-50 amžiaus grupei ir tai sudaro 49 % visų apklaustųjų. Respondentų išsilavinimas pateikiamas 5 lentelėje.

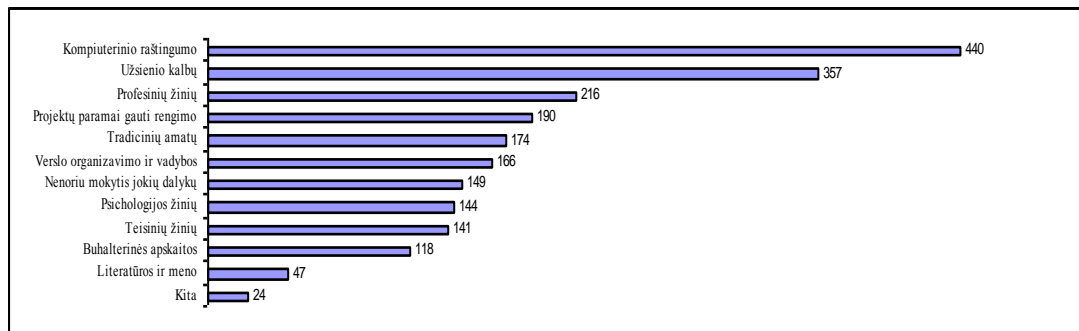
5 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Aukštasis universitetinis	Aukštasis neuniversitetinis	Aukštesnysis	Profesinis	Vidurinis	Pagrindinis	Pradinis	Nebaigtas pradinis
112	38	275	184	261	130	58	14

Apklausoje dalyvavo: dirbantys–50 %, bedarbiai–6 %, nedirbantys–19 %, moksleiviai–7%, studentai–3 % ir pensininkai–16 %.

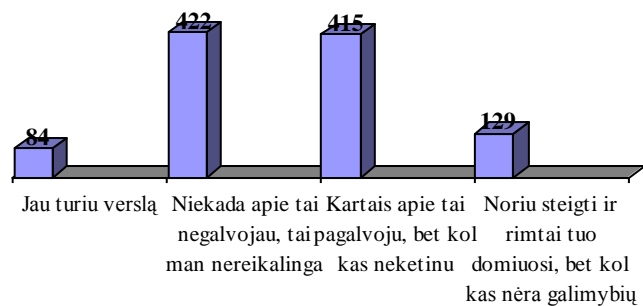
Iš pačių rajono gyventojų norėta sužinoti, kokie mokymai padėtų įgyvendinti jų sumanymus kasdieniniame gyvenime. Atsakymų pasiskirstymas matyti 5 pav.

5 pav. Mokymai, kurie padėtų įgyvendinti sumanymus kasdieniniame gyvenime

Apibendrinus atsakymus, galima išskirti šiuos labiausiai gyventojams reikalingus mokymus: **kompiuterinio raštingumo, užsienio kalbų, projektų rengimo ir profesinių žinių.**

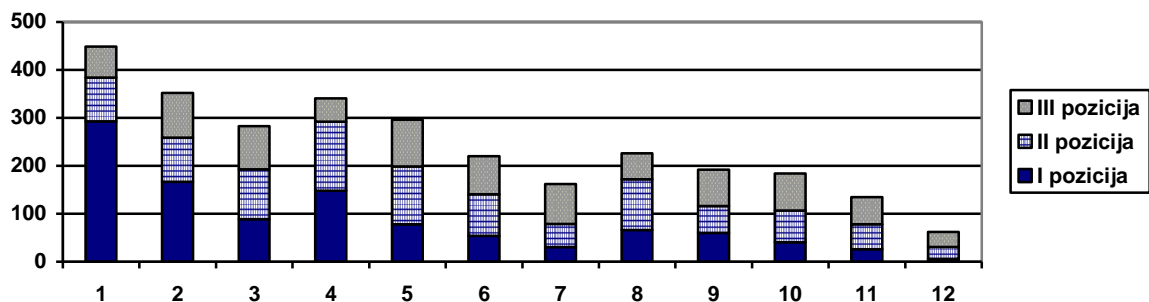
Respondentų nuomonė apie savo verslo steigimą matyti 6 pav. 50 % atsakiusių niekada apie tai negalvoja ir jiems tai nereikalinga.

6 pav. Respondentų ketinimai steigti savo verslą

Tokių respondentų nenorą imtis verslo paaiškina veiksniai, kurie trukdo pradėti savo verslą. Įvardijamos dvi pagrindinės priežastys: 50 % respondentų verslą pradėti trukdo pradinių lėšų trūkumas ir 22 % – trūksta specialių žinių bei įgūdžių.

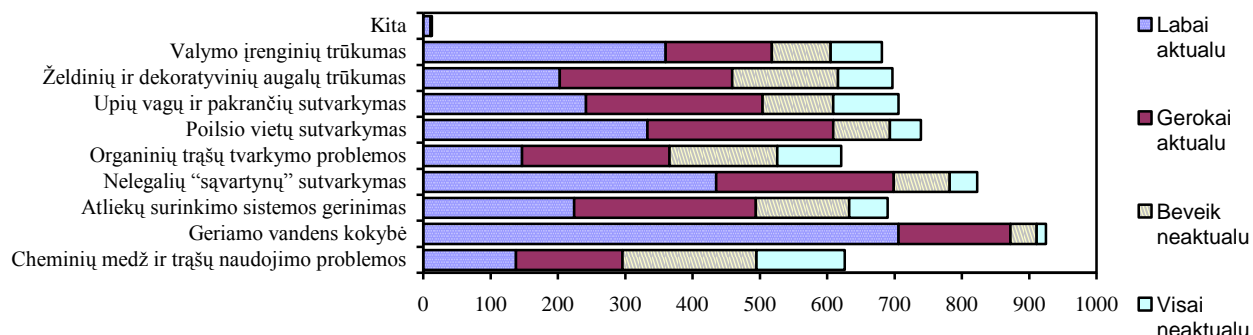
Gyventojų atviru klausimu buvo prašoma įvertinti pagal svarbumą, kas jų nuomone, labiausiai įtakotų gyvenimo kokybės gerėjimą. Apibendrinus atsakymus, galima išskirti dažniausiai minimų pasirinkimų trejetuką. Pirmoji pozicija priklausytų „kelių kokybei“, šį faktorių įvardijo beveik visi respondentai, antroji – „vandentvarkos problemų sprendimui“, o trečioji – „nuolatinės medicinos paslaugoms“. Mažiausiai įtakos gyvenimo kokybės gerėjimui, respondentų nuomone, turi „aktyvi bibliotekos veikla“. Išsamiau pateikiama 7 pav.

1-Pagerėtų kelių kokybė, 2-Geros pašto, internetinio ryšio galimybės, 3-Organizuojamos kultūrinės pramogos, 4-Nuolatinės medicinos paslaugos, 5-Aktyvi bibliotekos veikla, 6-Pastovūs susirinkimai dėl vietos problemų, 7-Mokyklos ar kitos švietimo įstaigos veikla, 8-Sporto ir sveikatingumo priemonės, 9-Vandentvarkos problemų sprendimas, 10-Rekreacinių zonų sutvarkymas, 11-Saugios ir sveikos aplinkos kūrimas, 12-Gatvių apšvietimas

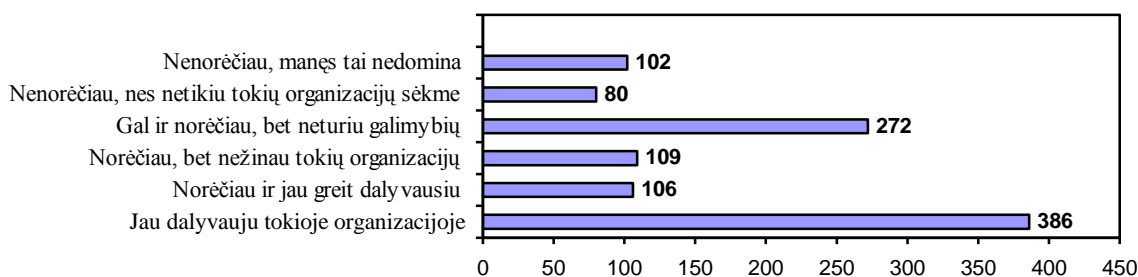
7 pav. Gyvenimo kokybės faktorių įvertinimas

Pakruojo rajono gyventojų buvo paprašyta įvertinti pagal svarbumą vietos aplinkos apsaugos problemas (žr. 8 pav.). Respondentai įvardija, kad „geriamo vandens kokybė“ yra labai aktuali aplinkosaugos problema, išskiria „nelegalių „sąvartynų“ tvarkymo“ ir „valymo įrenginių trūkumo“ problemas. Pakruojiečiams aktualios ir aplinkos tvarkymo problemos.

8 pav. Aktualiausios aplinkosaugos problemos Pakruojo rajone

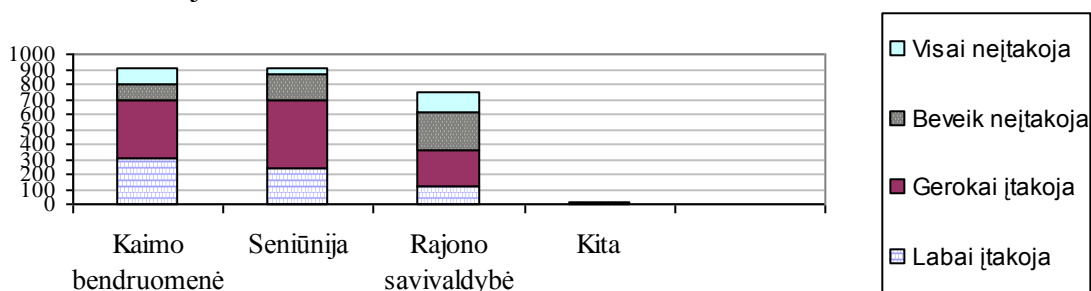
Bendruomenė sėkmingai veikia dalyvaujant visiems jos nariams, nes kitaip žmonės patenka į socialinės atskirties erdvę ir nusiteikia prieš organizaciją, kuri neįtraukia jų į savo veiklą. Todėl bandyta išsiaiškinti, kaip Pakruojo rajono gyventojai dalyvauja bendruomenių ir kitų visuomeninių organizacijų veikloje, sprenddami vietos problemas. Respondentų atsakymų pasiskirstymas matyti 9 pav.

9 pav. Respondentų noras dalyvauti bendruomenių ir visuomeninių organizacijų veikloje

Atsakymų analizė rodo, kad rajono gyventojai pakankamai aktyviai dalyvauja bendruomenių ir visuomeninių organizacijų veikloje, tai pažymėjo net 386 respondentai. Pastebimas aktyvus daugumos gyventojų domėjimasis visuomeninių organizacijų veikla bei noras dalyvauti joje.

Gyventojai turėjo įvertinti savivaldos institucijas ir organizacijas, kurios labiausiai įtakoja vietos gyvenimo kokybę. Iš respondentų atsakymų (10 pav.) matyti, kad labiausiai miestelio ar kaimo gyvenimo kokybę įtakoja kaimo bendruomenių bei seniūnijų veikla, o Pakruojo rajono gyventojų nuomone, stokojama rajono savivaldybės įtakos. Tai rodo, kad rajono savivaldybei trūksta informacijos sklaidos.

10 pav. Savivaldos institucijos, įtakojančios miestelio, kaimo gyvenimo kokybę

Partnerystė surengė 4 zoninius susitikimus su kaimų ir miestelių gyventojais, pristatė projektą „Partnerystė kaimo plėtrai“. Susitikimuose dalyvavo veiklos partneriai: bendruomenių ir kitų NVO atstovai, kaimų, miestelių gyventojai, verslininkai, ūkininkai, vietos valdžios ir kitų įstaigų atstovai.

Vietos veiklos grupė susitikimuose su dalyviais diskutavo apie tai, kokių gebėjimų trūksta, kad bendromis jėgomis galėtų gerinti kaimo žmonių gyvenimą, kartu ieškoti netradicinių sprendimų, naujų kaimo plėtros idėjų ir papildomų galimybių kaimo ekonominei veiklai įvairinti.

Pakruojo rajono kaimo plėtros strateginiai prioritetai ir tikslai išskirti remiantis gyventojų apklausos duomenimis ir atsižvelgiant į viešuosius pasisakymus.

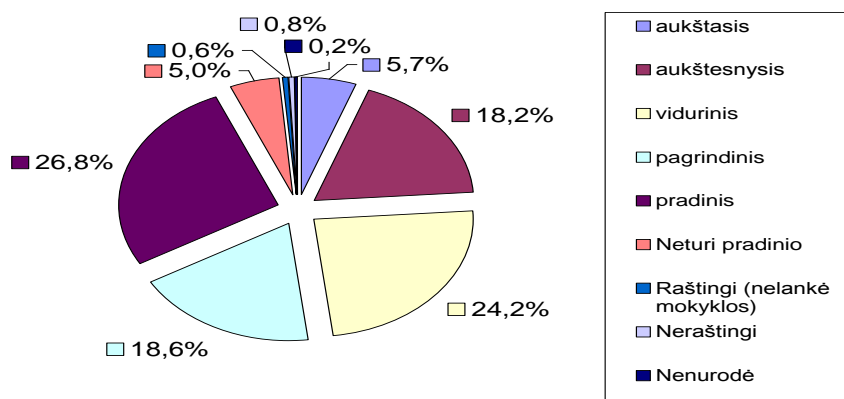
IV. PAKRUOJO RAJONO SOCIALINĖ SITUACIJA

IV.1. Rajono gyventojai ir jų išsilavinimas

Rajone gyvena 29 458 gyventojų, tai sudaro 0,9 % šalies gyventojų ir 8 % Šiaulių apskrities gyventojų (2001 04 06 LR surašymo duomenys). Miestuose (Pakruojuje ir Linkuvoje) gyvena 26,7 %, kaimuose gyvena 73,3 % rajono gyventojų. Tai žymiai aukštesnis už šalies vidurkį rodiklis – Lietuvoje kaime gyvena vidutiniškai 33,1 % gyventojų.

Rajono gyventojų tankumas – 22 gyv./km².

Gyventojų išsilavinimo situacijos analizė rodo, kad didžiausias analizuojamų rodiklių Pakruojo rajono ir šalies vidurkio atotrūkis yra aukštojo išsilavinimo srityje. Aukštesnį ir vidurinį išsilavinimą turinčių 15 metų ir vyresnių gyventojų skaičiaus santykinės dalys yra maždaug vienodos. Vidurinį išsilavinimą Pakruojo rajone turi 26,8 % 15 metų ir vyresnių gyventojų, t.y. 3 % mažesnis rodiklis už šalies ir 1,9 % – už Šiaulių apskrities vidurkį.

11 pav. Pakruojo rajono 10 metų ir vyresni gyventojai pagal išsilavinimą

Šaltinis: www.std.lt

Pakruojo rajono 10 metų ir vyresnių gyventojų (iš viso 25657) tik 5,7 % turi aukštąjį išsilavinimą (žr. 11 pav.). Aukštesnį nei pradinį išsilavinimą turi 66,7 %. 10 metų ir vyresnių gyventojų, iš jų 24,2 % – vidurinį, 18,6 % – pagrindinį, 18,2 % – aukštesnį išsilavinimą. Daugiau nei ketvirtadalis (26,8 %) minėto amžiaus Pakruojo rajono gyventojų turi tik pradinį išsilavinimą. Pakruojo rajone gyventojų užsienio kalbų mokėjimo rodikliai nedaug skiriasi nuo apskrities vidurkio (žr. 6 lentelę). Pakruojo rajone, kaip ir visoje Šiaulių apskrityje, beveik pusė gyventojų moka vieną užsienio kalbą, Lietuvos vidurkis – 40 %.

6 lentelė

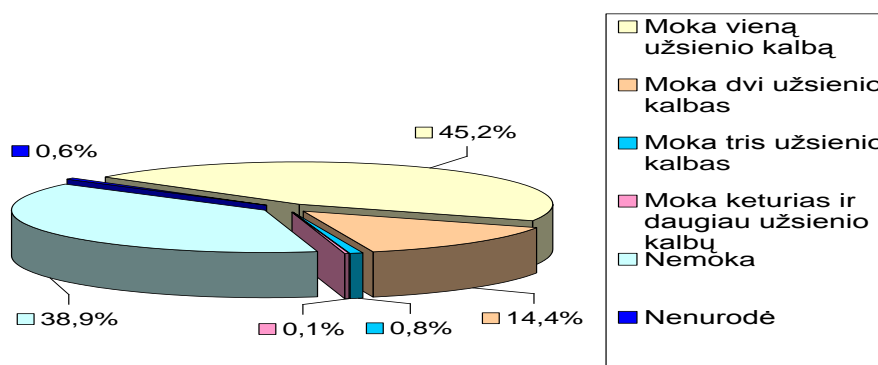
Gyventojų pasiskirstymas pagal užsienio kalbų mokėjimą

Administracinis vienetas	Gyventojų skaičius, tūkst.	Moka užsienio kalbą (as), proc.			Nemoka užsienio kalbų, proc.
		vieną	dvi	tris ir daugiau	
Šiaulių apskritis	370,1	46	19	2	31
Šiaulių m.	133,9	46	24	3	21
Akmenės r.	30,2	46	16	2	33

Joniškio r.	31,9	45	17	1	35
Kelmės r.	40,8	42	14	1	42
Pakruojo r.	29,5	45	14	1	39
Radviliškio r.	52,1	47	17	2	32
Šiaulių r.	51,6	47	15	1	35
Lietuva	3484,0	40	25	6	28

Šaltinis: Lietuvos statistikos metraštis, 2002.

Šiaulių apskrityje dvi užsienio kalbas moka apie penktadalis, o Lietuvoje – vidutiniškai ketvirtadalis gyventojų. Pakruojo rajone mokančių dvi užsienio kalbas yra mažiausiai (žr. 12 pav.), lyginant su kitais rajonais, ir 3 % yra mažesnis už apskrities vidurkį bei 11 % – už šalies vidurkį.

12 pav. Pakruojo rajono savivaldybės gyventojai pagal kalbų mokėjimą

Šaltinis: www.std.lt

Mokančių bent vieną užsienio kalbą Pakruojo rajone yra 17820 (60,5 %) žmonių. Beveik pusė Pakruojo rajono gyventojų (45,2 %) moka vieną užsienio kalbą, 14,4 % – dvi, ir tik 0,8 % – tris, 0,1 % gyventojų moka keturias ir daugiau užsienio kalbų. Užsienio kalbų nemoka 38,9 % rajono gyventojų. Tai beveik 11 % daugiau nei visoje Lietuvoje.

Galutinį rezultatą gamyboje kuria žmonės, turintys išsilavinimą bei pasiruošę dirbti rinkos sąlygomis. Tai yra Pakruojo rajono silpnybė, nes gyventojų su aukštesniu, aukštesniu ir viduriniu išsilavinimu yra mažiau nei Šiaulių apskrityje vidutiniškai, o ir iš kaimiškųjų rajonų Pakruojo rajonas užima kuklią vietą. **Žemas gyventojų išsilavinimo lygis, nepakankamas pasirėngimas dirbti didėjančios konkurencijos sąlygomis laikytinas rajono silpnybe.**

IV.2. Gyventojų užimtumo kitimo tendencijos

Pagal 2005 m. statistikos departamento duomenis rajone buvo 7943 darbingo amžiaus vyrai (47,64 %) ir 8730 (52,36 %) darbingo amžiaus moterų (žr. 5 lentelę).

Maždaug 72,9 % visų darbingo amžiaus žmonių gyvena kaimo vietovėse, 27,1 % – Pakruojo ir Linkuvos miestuose. Pensinio amžiaus žmonės sudarė 21,13 % visų rajono gyventojų, asmenys iki 15 metų – 20,7 %.

Svarbu pastebėti, kad nedarbo lygis Pakruojo rajone keletą metų iš eilės sparčiai mažėjo: 2002 m. nedarbo lygis siekė 12,1 %, 2003 m. – 8,8 %, 2004 m. – 4,5 %, 2005 m. – 2,2 % (žr. 7 lentelę). Žinoma, analizuojant nedarbo lygio mažėjimą, reikia atsižvelgti ir į tą faktą, kad paskutiniuosiais metais daug žmonių, ypač jaunimas, išvyksta dirbti į užsienį. Apie jaunų žmonių išvykimą galima spręsti ir palyginus šiuos duomenis: 2002 m. jaunimo nedarbo lyginamasis svoris – 22 %, 2004 m. – 1,5 %, 2005 m. – 0,9 %.

Rajono darbingo amžiaus grupės gyventojų charakteristika

	2002m. (2003–01–01)		2003m. (2004–01–01)		2004m. (2005–01–01)		2005–07–01	
		%		%		%		%
1. Darbingo amžiaus rajono gyv.	16682		16394		16603		16673	
- darbingo amžiaus vyrai	8869	52,2	-		-		7943	47,6
- darbingo amžiaus moterys	7813	47,8	-		-		8730	52,4
3. Nedarbo lygis rajone		12,1		8,8		4,5		2,2
4. Bedarbių kvalifikacija								
- aukštasis		1,7		1,1		1,2		2,7
- aukštesnysis		17,3		16,8		18,0		17,7
- profesinis		21		40,5		13,6		39,4
- nekvalifikuoti		60		41,6		22,2		40,2
5. Jaunimo nedarbo lyginamasis svoris		22		-		1,5		0,9

Šaltiniai: VSDFV Pakruojo skyriaus pateikti duomenys, Pakruojo darbo biržos pateikti duomenys

Dirbantieji Pakruojo rajone sudaro 89,6 % darbingo amžiaus žmonių, (15–16,7 tūkst. rajono gyventojų). Pagal išsilavinimą pakruojiečiai žymiai atsilieka nuo Respublikos ir apskrities darbuotojų. Aukštąjį išsilavinimą rajone turi tik 5,7 % gyventojų. Respublikoje šis rodiklis yra 12,6 %, apskrityje – 7,5 %.

Paskutiniųjų metų duomenys rodo, kad rajone mažiausiai bedarbių yra turinčių aukštąjį išsilavinimą, daugiausia – nekvalifikuoti bei turintys profesinį išsilavinimą. Kylant ekonomikai, rajone mažėja nedarbas. 2005m. liepos 1 dieną nedarbo lygis siekė 2,2 %, jaunimo nedarbas – 0,9 %. Pakruojo rajone mažėja ilgalaikių bedarbių: 2002 m. pabaigoje ilgalaikių bedarbių buvo 317, 2003 m. pabaigoje – 260, 2004 m. pabaigoje – 151 ir 2005 m. iki liepos 1 dienos – 100, iš jų 71 kaimo ilgalaikis bedarbis. Sumažėjo teritoriniai nedarbo skirtumai. Daugelis žmonių neprisitaiko prie rinkos pokyčių, jų turima kompetencija neatitinka darbdavių keliamų reikalavimų. Darbo birža tarpininkauja apmokant bedarbius paklausių profesijų.

8 lentelė

Darbo vietų pasiūla ir paklausa Pakruojo rajone

	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m. (progozė)
Kreipėsi į rajono darbo biržą	2564	1829	1715	1850
Užregistruota laisvų darbo vietų	614	864	917	1120
Iš jų:				
Nuolatiniam darbui	389	504	518	-
Terminuotam darbui	225	360	399	-

Šaltinis: Pakruojo darbo biržos duomenys.

Pakruojo darbo biržos duomenimis, pastaraisiais metais auga paklausa nuolatiniam darbui pramonėje ir paslaugų teikimo įmonėse, padidėjo paklausa terminuotam darbui žemės ūkyje (žr. 8 lentelę). Dalis ūkininkų ankstesniais metais priėmę asmenis terminuotiems darbams, naudojami viešųjų darbų programa. Darbo paklausos struktūroje mažėjo nekvalifikuoto darbo paklausa bei didėjo pasiūlymų asmenims, įgijusiems aukštąjį išsilavinimą, bei baigusiems profesinį mokymą. Rajonui būdingi sezoniniai nedarbo lygio svyravimai.

Nekvalifikuoti bedarbiai. Pakruojo darbo biržos duomenimis kasmet mažėja nekvalifikuotų bedarbių skaičius: 2002 m. nekvalifikuoti bedarbiai sudarė maždaug 60 % visų besikreipiančiųjų, 2003 m. – apie 34 %, 2004 m. – apie 37 % visų besikreipiančiųjų, 2005–07–01 nekvalifikuotų bedarbių buvo 48 %. Visi nekvalifikuoti bedarbiai gyvena kaimo vietovėse.

Pastebima tendencija – mažėja jaunimo lyginamasis svoris tarp bedarbių: 2005 m. liepos 1 dieną jaunimas sudaro apie 10 % visų bedarbių. Kaimo jaunimas sudaro 67,6 % visų bedarbių iki 25 metų amžiaus, užsiregistravusių darbo biržoje. Nekvalifikuotas jaunimas sudaro 43 % viso

užsiregistravusio jaunimo. Didžiausią dalį jaunimo iki 25 m. sudaro turintys profesinį išsilavinimą: 54,1 % (2005 m. liepos pirmos dienos statistiniai duomenys).

Gana gausią bedarbių dalį (apie 23 %) sudaro vyresnio amžiaus žmonės (virš 55 metų), kurių darbdaviai nenori priimti į darbą. Didesnę visų besikreipiančiųjų į darbo biržą dalį sudaro moterys. 2005–07–01 moterys sudarė 63 % visų bedarbių.

Bedarbių sudėtis pagal išsilavinimą: su aukštesniu išsilavinimu – 2,72 %, su aukštesniu – 17,7 %, su profesiniu – 39,4 % ir nekvalifikuoti bedarbiai sudaro 40,2 %.

Kaimo bedarbių 2003–01–01 buvo 1193 arba 73,6 %, 2004–01–01 – 75,2 %, 2005–01–01 – 73,7 %, 2005 07 01 – 72 %.

Pakruojo rajono darbo biržos teikiami duomenys apie teritorinius nedarbo lygio skirtumus neatspindi realios padėties. Rajono bedarbiai dėl įvairiausių priežasčių nesiregistruoja darbo biržoje.

Bendras rajono metinis nedarbo lygio rodiklis buvo žemesnis už vidutinių metinių respublikos nedarbo lygio rodiklį (2003 m. sausio 1 d. rajono nedarbo lygis buvo 12,1 %, respublikos – 10,9 %, 2004 m. sausio 1 d. rajono nedarbo lygis – 8,8 %, šalies – 9,8 %). **Ši padėtis neigiamai atsiliepė sprendžiant užimtumo problemas per vietinių užimtumo iniciatyvų programą.**

VSDV Pakruojo skyriaus duomenimis 2004 m. sausio 1 d. rajone buvo 16394 darbingo amžiaus žmonių, darbo jėga – 14689 žmonės, dirbo 7369 žmonės arba nedarbo lygis sudarė 50 proc.. Analogiškai 2005 m. sausio 1 d. rajone buvo 16603 darbingo amžiaus žmonių, darbo jėga – 14876 žmonės, dirbo 7655 žmonės arba nedarbo lygis 51 proc..

2003 m. sausio 1 d. duomenimis, skirtumas tarp aukščiausio ir žemiausio nedarbo lygio seniūnijose buvo 8,9 % (žr. 9 lentelę). Aukščiausias nedarbo lygis buvo Pašvitinio (13,2 %) ir Klovainių (12,5 %) seniūnijose. Žemiausias Guostagalio (4,3 %) ir Žeimelio (5,9 %) seniūnijose. 2005 m. sausio 1 dieną didžiausias nedarbo lygio skirtumas buvo tarp Guostagalio ir Pašvitinio seniūnijų, kuris sudarė 5,1%.

Teritoriniams nedarbo lygio skirtumams mažinti buvo sudaryta programa aukščiausio nedarbo seniūnijose, apimanti naujų darbo vietų steigimą (Vietinių užimtumo iniciatyvų programos projektai), verslumo skatinimą, projektų rengimą, konsultavimą alternatyvaus verslo kūrimui, verslo kursų organizavimą.

2003 m. pagal VUI projektus buvo įsteigtos 27 darbo vietos: 9 vietos medienos apdirbimo ceche (A. Kvedaro ind. įmonė), 12 vietų bendrovėje, auginančioje pievagrybius (UAB „Vėjelis“) ir 6 – individualioje įmonėje, užsiimančia juodųjų serbentų auginimu (A. Pociaus ind. įmonė). 2004 m. įsteigta 14 darbo vietų: pievagrybių auginimo cecho išplėtimas (UAB „Vėjelis“).

9 lentelė

Nedarbo lygis Pakruojo rajono seniūnijose, %

Seniūnija	Nedarbo lygis, procentais			
	2002–01–01	2003–01–01	2004–01–01	2005–01–01
Guostagalio	5,4	4,3	4,9	2,8
Linkuvos	11,3	7,5	6,0	6,1
Lygumų	10,5	10,6	7,0	4,7
Klovainių	16,1	12,5	8,5	4,7
Pakruojo	12,8	10,6	6,5	4,3
Pašvitinio	16,8	13,2	11,1	7,9
Rozalimo	11,2	10,2	7,2	4,7
Žeimelio	6,4	5,9	4,2	5,9

Šaltinis: Pakruojo darbo biržos pateikti duomenys

Skirtingo išsilavinimo bedarbiai turi nevienodas įsidarbinimo galimybes. Iš aukštąjį išsilavinimą turinčių žmonių didžiausias įsidarbinimo galimybes turėjo gydytojai, buhalteriai, anglų kalbos, informatikos, istorijos mokytojai, žemėtvarkininkai.

Turintys aukštesnį išsilavinimą galėjo įsidarbinti buhalteriai, energetikai, apskaitininkai, vadybininkai, maisto produktų technologai, draudimo agentai, socialinės rūpybos darbuotojai, auklėtojai.

Bedarbiams, turintiems profesinį pasirengimą, didžiausios įsidarbinimo galimybės buvo šiose srityse: pardavėjų, traktorininkų, medienos apdirbimo staklininkų, apsaugos darbuotojų, apdailininkų, trikotažo narstytojų, grybų rūšiuotojų.

Stipriai augo paklausa kvalifikuotiems darbininkams, turintiems darbo patirtį. Specialistų, turinčių aukštąjį ar aukštesnį išsilavinimą, paklausa daugiau ar mažiau stabili. Darbuotojų kompetencijų, gebėjimų paklausa dar neatitinka pasiūlos.

Aktyviose darbo rinkos priemonėse Pakruojo rajone 2004 metais dalyvavo 1808 ieškantys darbo asmenys. Į profesinio mokymo programą nukreipti 372 bedarbiai. Pirminio mokymo programose dalyvavo 159 bedarbiai, kvalifikacijos tobulinimo programose – 5 bedarbiai, perkvalifikavimo programoje – 106 bedarbiai.

Siekiant skatinti smulkaus verslo plėtrą, bedarbiams Darbo biržoje organizuojami verslo mokymo kursai. 2004 m. 31 bedarbis lankė trumpalaikius verslo mokymo kursus, kuriuos baigus buvo suteikta galimybė įsigyti lengvatinį patentą.

Darbo biržoje per 2004 metus buvo išduota 1 beprocentinė paskola savam verslui pradėti.

2004 metais profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo programose dalyvavo 102 ilgalaikiai bedarbiai, kurie po atnaujinimo kursų buvo nukreipti į viešuosius darbus, vietinių užimtumo iniciatyvų projektus, darbo klubus.

2005 m. iki liepos 1 d. į profesinio mokymo programas nukreipti 84 bedarbiai. Jie mokosi pardavėjo, virėjo, pievagrybių augintojo, kompiuterių vartotojo, padavėjo – barmeno, mūrininko ir tinkuotojo, ugniagesybos ir gelbėjimo darbų, konditerio ir duonos gaminių kepėjo, gaterininko ir medienos apdirbimo staklininko, apdailininko ir kitų profesijų.

Pakruojo darbo biržos kelerių metų veiklos rodikliai rodo, kad bendras besiregistruojančiųjų į darbo biržą skaičius mažėja (žr. 10 lentelę). Atlikus duomenų analizę nustatyta, kad kaimo bedarbiai sudaro didžiąją dalį visų rajono bedarbių: per paskutinius trejus metus jų buvo daugiau nei 70 %. Tačiau duomenys taip pat rodo, kad per tą laiką daugiausia įdarbintų asmenų buvo iš kaimo. Aktyvia veikla, siekiant padėti gyventojams sėkmingai integruotis į darbo rinką, užsiima ir darbo klubai. 2004 m. šių klubų vykdomuose užsiėmimuose dalyvavo 214 asmenų, kuriems vesti įvairūs mokymai.

10 lentelė

Pakruojo darbo biržos statistika

	2003 m.		2004 m.		2005 I pusb.	
	Iš viso	Kaimo	Iš viso	Kaimo	Iš viso	Kaimo
Registracija per laikotarpį	1829	1346	1715	1257	530	378
Registracija laikotarpio pabaigai	1097	826	751	554	368	265
Įdarbinimas	970	651	835	603	396	295
Profesinis mokymas	570	392	372	261	84	65
Viešieji darbai	695	539	470	349	274	203
Remiami darbai	90	63	71	51	29	23
Darbo klubai	659	475	775	613	303	222
Verslo mokymas	70	48	31	29	9	8
Patentai (verslo liudijimas)	43	26	60	38	41	26
Savo verslo organizavimas (su paskola)	-	-	21	13	0	0
Subsidijuojamos darbo vietos	-	-	49	34	17	12

Dalyviai taip pat buvo supažindinti su alternatyviais, netradiciniais, bet perspektyviais verslais. 2004 m. darbo klubų temos: ekologinio ūkio įkūrimas, vynuoginių sraigčių auginimas, pynimas iš šiaudų, drožinių gamyba, Kalifornijos sliekų auginimas, kooperuotos veiklos galimybės daržovių auginime, kooperuotos veiklos galimybės pieno sektoriuje, vytelių auginimas, gamyba ir pynimas, vištų dedeklių ir viščiukų broilerių auginimas, mėsinės galvijininkystės perspektyvos, žemaūgių sodų veisimas ir auginimas.

2005 m. darbo klubų temos: šiuolaikinio intensyvaus žemaūgio sodo įveisimas ir auginimas Lietuvos sąlygomis, vaisinių uoginių ir dekoratyvinių augalų auginimas taikant konteinerinę technologiją, ekologinio žemės ūkio taisyklės ir sertifikavimo tvarka, avininkystės ūkių kūrimas, kooperuotos veiklos galimybės daržovių sektoriuje, ekologinės avininkystės perspektyvos ir vystymas ekologiniuose ūkiuose, ekologinės triušininkystės perspektyvos ir vystymas ekologiniuose ūkiuose. 2005 m. darbo klubų organizuojamuose mokymuose, seminaruose dalyvavo 113 žmonių.

IV.3. Švietimas. Pedagogų išsilavinimas ir kvalifikacija

Rajone veikia įvairių tipų ugdymo įstaigų tinklas. 2004–2005 m. m. pradžioje veikė 7 ikimokyklinės įstaigos, 2 mokyklos-darželiai, 4 pradinės mokyklos, 14 pagrindinių mokyklų, 4 vidurinės mokyklos, viena gimnazija, viena papildomojo ugdymo įstaiga (J. Pakalnio muzikos mokykla), Linkuvos specialioji internatinė mokykla, Žeimelio žemės ūkio mokykla, Pakruojo suaugusiųjų ir jaunimo švietimo centras.

Švietimo skyriaus specialistų vertinimu, rajono pagrindinių, vidurinių, specialiųjų ir profesinių mokyklų tinklas iš esmės atitinka rajono moksleivių poreikius.

Pertvarkomas Pakruojo rajono bendrojo lavinimo mokyklų tinklas. Mažėjant mokyklinio amžiaus vaikų skaičiui (žr. 11 lentelę) ir siekiant, kad mokyklų sistema atitiktų naują, nuolat besikeičiantį ugdymo turinį, bei norint efektyviai panaudoti švietimui skiriamas lėšas, Pakruojo rajone, kaip ir visoje respublikoje, vyksta tinklo optimizavimo procesai. Ugdymo įstaigų tinklas 2000–2004 m. keitėsi tiek ugdymo įstaigų skaičiumi, tiek tipų atžvilgiu: „Vyturėlio“ mokykla-darželis reorganizuotas į lopšelių-darželį, likviduoti Bardiškių, Medikonių lopšeliai-darželiai bei Degučių, Titonių, Mikoliškio, Preičiūnų, Ūdekų pradinės mokyklos, Pašvitinio vidurinė ir „Žemynos“ vidurinė reorganizuotos į pagrindines mokyklas, „Atžalyno“ vidurinė reorganizuota į gimnaziją. Įsteigta Pakruojo „Versmės“ pradinė mokykla. Likviduoti Moksleivių namai, Juozo Pakalnio muzikos mokykloje įsteigtas meninio ugdymo skyrius. Suaugusiųjų mokymo klasės anksčiau priklausė „Žemynos“ vidurinei mokyklai, o nuo 2003 m. rugpjūčio 1 d. – Pakruojo suaugusiųjų ir jaunimo švietimo centrui.

11 lentelė

Mokinių skaičiaus dinamika 2000–2005 m.

Mokslo metai	Visas moksl. skaičius	Mokinių skaičius ugdymo įstaigose						
		Mokyklos -darželiai	Pradinės	Pagrindinės	Vidurinės	Gimnazijos	Kaimo vietovių	Mieste
2000–2001	5111	60	467	1460	3124	-	2819	2292
2001–2002	5177	62	425	1703	2987	-	3139	2038
2002–2003	5154	56	395	1699	2329	675	2788	2366
2003–2004	5022	67	354	2388	1511	702	2673	2349
2004–2005	4820	46	290	2282	1552	650	2538	2282

Švietimo įstaigų tinklo pertvarkymas yra ilgalaikis procesas. **Rajone yra nesutvarkytas mažakomplekčių pradinių mokyklų tinklas.** Dėl mažo moksleivių skaičiaus ir moksleivių judėjimo į gimnaziją, kai kurios pagrindinės mokyklos tampa nepilnomis dešimtmetėmis (turinčiomis 8 arba 9 klases). Trūksta lėšų modernizuoti ugdymo aplinką, sudaryti moksleiviams tinkamas ugdymosi sąlygas. Švietimo reikmėms skiriama daugiau nei pusė savivaldybės biudžeto: 2001 m. – 51,6 %, 2002 m. – 52,1 %. 2003 m. – 50,3 %. Tačiau daugelio švietimo įstaigų ugdymo aplinka neatitinka šiuolaikinių reikalavimų. **Mokymo materialinė bazė atnaujinama silpnai, iš esmės nesikeičia mokyklų bibliotekų fondai.** Besikeičiantys mokinių judėjimo srantai priverčia pertvarkyti apsirūpinimo vadovėliais tvarką, dažnai mokyklai tenka

skolintis vadovėlius iš gretimos ugdymo įstaigos. Ugdymo įstaigų apsirūpinimas mokymo priemonėmis tik iš dalies atitinka mokyklų aprūpinimo standartus. Įgyvendinant Švietimo įstatymą, rajone kuriama visuotinio priešmokyklinio ugdymo sistema. Per parengiamąjį laikotarpį priešmokyklinių grupių skaičius didėjo nežymiai dėl įvairių priežasčių: mažėjančio vaikų skaičiaus kaime, daugiau vaikų lanko ikimokyklinės ugdymo įstaigas, 2002–2003 m. m. rajono tarybos sprendimu nustatytas minimalus vaikų skaičius priešmokyklinio ugdymo grupėse – 10. 2004–2005 m. m., vadovaujantis Lietuvos Respublikos vyriausybės 2004 m. birželio 14 d. nutarimu Nr. 746 patvirtintais kriterijais, priešmokyklinio ugdymo grupės steigiamos tada, kai jas sudaro mažiausiai 5 vaikai. 2004–2005 m. m. veikė 14 priešmokyklinio ugdymo grupių (1 – mokykloje-darželyje, 12 – pagrindinėse mokyklose, 1 – vidurinėje mokykloje), jas lankė 128 vaikai (žr. 12 lentelę).

12 lentelė

Priešmokyklinio ugdymo grupių dinamika 2000-2005 m. m.

Mokslo metai	Iš viso		Mokyklos – darželiai		Pradinės		Pagrindinės		Vidurinės	
	Klasių sk.	Moksl. sk.	Klasių sk.	Moksl. sk.	Klasių sk.	Moksl. sk.	Klasių sk.	Moksl. sk.	Klasių sk.	Moksl. sk.
2000–2001	15	159	1	19	1	9	11	99	2	32
2001–2002	16	185	1	16	1	6	12	120	2	43
2002–2003	14	166	2	25	-	-	11	122	1	19
2003–2004	13	162	2	43	-	-	10	99	1	20
2004–2005	14	128	1	17	-	-	12	97	1	14

Priešmokyklinio ugdymo grupės steigiamos tose vietovėse, kur nėra ikimokyklinių ugdymo įstaigų. 2004–2005 m. m. dėl mažo vaikų skaičiaus tik Gačionių pagrindinėje mokykloje nekomplektuota priešmokyklinio ugdymo grupė. Nėra nei vienos ugdymo įstaigos, kurioje nepatenkintas priešmokyklinio ugdymo grupės steigimo poreikis.

Mokyklose yra nemažai mokymosi motyvacijos stokojančių moksleivių. Tai lemia įvairios priežastys: dėl pakankamai plačios ugdymo programų medžiagos ir silpnesnių gebėjimų atsirandantis nenoras mokytis, nepalanki aplinka namie, socialinių pedagogų ir psichologų trūkumas mokyklose. 2004–2005 m. m. 4 moksleiviai (7–16 m. amžiaus) nelankė mokyklos. Pagrindinė nelankymo priežastis – sunki liga. Mokyklose yra ir blogai lankančių moksleivių. Jiems didelį dėmesį skiria klasių auklėtojai, socialiniai pedagogai. Daug padeda Vaikų teisės apsaugos tarnybos (VTAT) specialistai, seniūnijų socialiniai darbuotojai.

Pakruojo rajone sprendžiama neįgalių vaikų ugdymo problema. Rajone veikia Linkuvos specialioji internatinė mokykla. Ugdymo įstaigose 2004–2005 m.m. integruotai mokomi 989 (20,5 %) moksleiviai (2002–2003 m. m. 1056 – 20,5 %) (žr. 13 lentelę). Pusei iš jų reikia logopedo pagalbos, ketvirtadaliui – specialiojo pedagogo ir ketvirtadaliui – specialiojo pedagogo-logopedo pagalbos. Pakruojo rajono mokyklose dirba tik 4 logopedai, 4 specialieji pedagogai ir 11 specialiųjų pedagogų-logopedų. Klovainių pagrindinėje mokykloje veikia lavinamoji klasė, kurioje lavinami 8 Klovainių sutrikusio intelekto centro lankytojai. „Vyturėlio“ lopšelyje-darželyje veikia specialiųjų poreikių (neįgalių) vaikų savaitinė grupė.

13 lentelė

Specialiųjų poreikių mokinių skaičius 2000–2005 m. m.

Mokslo metai	Moksleivių skaičius		Bendras moksleivių, kuriems teikiama specialioji pedagoginė pagalba, skaičius		
	Iš viso	Specialiųjų poreikių	Logopedo	Specialiojo pedagogo	Logopedo-spec. pedagogo
2000–2001	5111	914 (17,8 %)	417 (8,1 %)	82 (1,6 %)	284 (5,6 %)
2001–2002	5177	1056 (20,3 %)	458 (43,3 %)	136 (12,87 %)	284 (5,6 %)
2002–2003	5154	1056 (20,5 %)	458 (43,3 %)	136 (12,9 %)	284 (26,9 %)
2003–2004	5022	958 (19 %)	475 (49,6 %)	187 (19,5 %)	212 (22,1 %)

2004–2005	4820	989 (20,5 %)	543 (54,9 %)	179 (18 %)	267 (27 %)
-----------	------	--------------	--------------	------------	------------

Organizuojant specialiųjų poreikių vaikų ugdymą bendrojo lavinimo mokyklose susiduriama su daugeliu problemų. Mokyklų vadovai ir pedagogai nurodo, jog protinę negalę turinčius moksleivius sudėtinga ugdyti pagal jiems priklausantį ugdymo planą. Stokojama ugdymo priemonių, metodikų ir konkrečių technologijų, mokytojai neturi įgūdžių vesti pamoką, kuomet klasėje yra keli specialiųjų poreikių vaikai.

Suaugusiųjų mokymas Pakruojo rajone. Pakruojo rajone sudaromos sąlygos dirbančiam 16–17 m. jaunimui ir suaugusiesiems mokytis 5–12 klasėse. Per 2000–2003 m. keitėsi suaugusiųjų mokymo klasių priklausomumas. Nuo 2003 m. rugsėjo 1 d. jos yra naujai įkurtos Pakruojo suaugusiųjų ir jaunimo švietimo centro padaliniai. Jame vidurinio išsilavinimo siekia daugiau kaip 100 jaunuolių, kuriems organizuojamas mokymas dienine, vakarine forma bei mokymasis eksternu (tai dažniausiai pavieniai asmenys). Suaugusiųjų klasėse išliko aktuali lankomumo problema, trūksta mokymo priemonių, sudėtinga pasinaudoti informacinėmis technologijomis. Važinėjantiems moksleiviams kompensuojamos pavėžėjimo išlaidos.

Mokymosi tęstinumas. Moksleivių skaičius pagal tolesnį mokymąsi pabaigus pagrindinę ar vidurinę mokyklą, kasmet nežymiai įvairuoja. Vienuoliktoje klasėje mokslą tęsia kasmet apie 70–75 % moksleivių, į aukštesniąsias, aukštąsias mokyklas įstoja 75 % abiturientų. Kiekvienais metais su mokslu nesusieja savo veiklos apie 10 % abiturientų ir 3 % dešimtokų.

Rajone moksleiviai turi galimybę savo gebėjimus plėtoti papildomojo ugdymo veikloje. Papildomo ugdymo užsiėmimus moksleiviai lanko bendrojo lavinimo mokyklose, J. Pakalnio vaikų muzikos ir sporto mokyklose. Panaikinus moksleivių namus, J. Pakalnio vaikų muzikos mokykloje buvo įsteigtas meninio ugdymo skyrius, kuriame darbą tęsė vaikų mėgstamiausi, labiausiai lankytini buvusių moksleivių namų būreliai: pynimo iš vytelių, mėgėjiško teatro, dailės, darbščiųjų rankų, jaunuolių ansamblio, modeliavimo studijos. Jiems buvo skirtos 76 savaitinės valandos. 2004–2005 m. m. rajono ugdymo įstaigose veikė 465 papildomo ugdymo būreliai, kuriuos lankė apie 8097 moksleivių. Papildomo ugdymo valandas bendrojo lavinimo mokyklos naudojo apie 92 %, vidutiniškai vieną būrelį lankė 17,5 moksleiviai. Rajono mokyklų vadovų vertinimu, papildomasis ugdymas tenkina moksleivių poreikius.

Ugdymo įstaigose plėtojama projektinė veikla. Kai kurios mokyklos įsijungia į tarptautinius projektus. „Žemynos“ pagrindinė mokykla dalyvavo Comenius projekte „Užterštumas ir gamtos apsaugos problemos Europoje“. „Versmės“ pradinė mokykla – Comenius projekte „Kelionė po pasakas“, Balsių pagrindinė mokykla – Šiaurės ministrų tarybos finansuojamame projekte „Mano bendraamžio portretas“, Stačiūnų pagrindinė mokykla – Baltijos-Amerikos partnerystės programoje „Mokykimės padėdami gyventi ir gyventi padėdami“, Žeimelio vidurinė mokykla – Šiaurės ministrų tarybos finansuojamame projekte „Mylėkite mus tokius, kokie mes esame“. Nuo 2004-06-01 iki 2005-06-01 mokyklų vykdomi projektai iš Europos sąjungos, Šiaurės ministrų tarybos, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos ir iš kitų įvairių fondų gavo finansavimą daugiau kaip 75 tūkst. Lt.

Pedagogų išsilavinimas ir kvalifikacija

Rajono ugdymo įstaigose 2004-2005 m.m. metais dirbo 551 pedagogas (2001 m. – 581; 2002 m. – 578; 2003 m. – 578). Pastebėta, kad pastaraisiais metais palaipsniui gerėja mokyklose dirbančių pedagogų išsilavinimas. Jei 2000–2001 m. m. aukštąjį išsilavinimą turėjo 82,37 %, 2002 – 2003 m. m. – 85 %, tai 2004 –2005 m.m. – 88,1 % pedagogų (žr. 14 lentelę). Reikia pastebėti, jog ne tik vidurinėse, bet ir dauguma kaimo pagrindinių mokyklų turi kvalifikuotus specialistus.

Mokytojų kvalifikacijos kaita 2000 – 2005 m.

Mokslo metai	Iš viso mokytojų	Turi kvalifikaciją							
		Mokytojo		Vyr. mokytojo		Metodininko		Eksperto	
		sk.	%	sk.	%	sk.	%	sk.	%
2000–2001	581	70	12	284	48,8	50	8,6	1	0,2
2001–2002	578	62	10,7	290	50,2	60	10,3	1	0,2
2002–2003	578	73	12,6	312	54	69	11,2	1	0,2
2003–2004	562	62	11	298	53	76	13,5	2	0,3
2004–2005	551	37	6,7	197	35,8	75	13,6	1	0,2

Mažėja pedagogų kaita, tačiau visiškai jos išvengti nepavyksta. Pakruojo rajonui ypač skaudžiai atsiliepia anglų kalbos mokytojų kaita, kadangi šio dalyko specialistų nuolatos trūksta. 2005 m. rajono ugdymo įstaigose 78,7 proc. mokytojų buvo atestuoti. Pedagogai intensyviai kelia kvalifikaciją rajono švietimo centro renginiuose, patys rašo kvalifikacijos programas ir rengia seminarus. Analizuojamu laikotarpiu jaučiamas pedagogų ryžtas siekti aukštesnės kvalifikacinės kategorijos.

Rajone sėkmingai veikia pedagoginė psichologinė tarnyba. Pakruojo rajono pedagoginėje psichologinėje tarnyboje 2003–2004 m. m. kompleksiskai įvertinti 150 vaikų gebėjimai, parinktos tinkamiausios ugdymo(si) programos, pateiktos rekomendacijos pedagogams ir tėvams, kaip tenkinti vaikų specialiuosius ugdymo(si) poreikius. **Pakruojo rajone daugėja mokinių su elgesio ir emocijų sutrikimais.** Nežymiai mažėja skaičius mokinių, kuriems skiriamas mokymas pagal adaptuotas kelių mokomųjų dalykų programas. Ypač didelis dėmesys buvo skirtas vaikų gebėjimų įvertinimo kokybei, naujų tyrimo metodikų įsigijimui. Nupirktas naujas, lietuviškus standartus atitinkantis testas WICS-LT intelekto įvertinimui, iš Švedijos Specialiosios pedagogikos instituto dovanų gautos tyrimo metodikos, įgalinančios įvertinti vaikų klausos ir regos sutrikimus. Stiprėjo bendradarbiavimas su Pakruojo rajono vaikų teisių apsaugos tarnyba. Abiejų tarnybų specialistai drauge ieško vaikų socialinių, psichologinių, mokymosi, adaptacijos problemų sprendimų. Pedagoginė Psichologinė Tarnyba (PPT) rengia mokymus vaikų globėjams, konsultuoja bendravimo su vaikais, jų auklėjimo klausimais.

IV.4. Informacinių technologijų naudojimas švietime ir viešojo administravimo sektoriuje

Lietuvos visuomenei integruojantis į Europos informacinę visuomenę, svarbi vieta tenka sparčiai ir efektyviai švietimo sistemos kompiuterizacijai. Lietuvos ugdymo institucijos tampa svarbiu organizaciniu ir techniniu visuomenės informacinės infrastruktūros elementu. IT sektoriuje švietimo srityje per 2001–2002 m. m. buvo pasiekta nemaža pažanga, aprūpinant mokyklas kompiuterine technika. Dar 2000 m. vienam kompiuteriui teko 60 moksleivių. Pakruojo rajone 2002–2003 mokslo metais vienu kompiuteriu naudojosi vidutiniškai 24 moksleiviai (žr. 15 lentelę).

15 lentelė

Šiaulių apskrities mokyklų aprūpinimas kompiuteriais 2002 – 2003 mokslo metais

Teritorinis vienetas	Moksleivių skaičius	Kompiuterių skaičius	Vienu kompiuteriu vidutiniškai naudojasi moksleivių
Šiaulių r.	8014	299	27
Šiaulių m.	23 549	562	42
Akmenės r.	5456	149	36
Joniškio r.	5946	287	20
Kelmės r.	7506	347	20
Pakruojo r.	5155	215	24

Radviliškio r.	9468	298	30
Iš viso:	65 094	2157	28

Šaltinis: Lietuvos statistikos metraštis, 2002.

Ugdymo institucijų kompiuterizavimo srityje vis dar atsiliekama nuo kitų Europos Sąjungos valstybių (Europos Sąjungos šalyse mažiau nei 10 moksleivių naudojasi vienu kompiuteriu). 2003 m. Pakruojo rajono mokyklose vienu kompiuteriu naudojasi vidutiniškai 16 moksleivių. Pastebima, kad kaimo mokyklose, mažėjant moksleivių skaičiui, vienu kompiuteriu besinaudojančiųjų skaičius mažėja. Tačiau daugelyje pagrindinių mokyklų yra labai mažas kompiuterių skaičius. Ypač didelis vienu kompiuteriu besinaudojančiųjų skaičius yra Degesių, Guostagalio, Šukionių J. Noreikos mokyklose (žr. 16 lentelę).

16 lentelė

Kompiuterių skaičius Pakruojo rajono mokyklose (2003–09–05 duomenys)

Mokyklos pavadinimas	Moksleivių skaičius	Kompiuterių skaičius	Vienu kompiuteriu vidutiniškai naudojasi moksleivių
Lygumų vidurinė mokykla	339	22	15
Rozalimo vidurinė mokykla	306	25	12
Žeimelio vidurinė mokykla	281	22	13
Balsių pagrindinė mokykla	246	15	16
Bardiškių pagrindinė mokykla	122	7	17
Degesių pagrindinė mokykla	93	4	23
Gačionių pagrindinė mokykla	51	5	10
Grikpėdžių B. Nainio pagrindinė mokykla	84	6	14
Guostagalio pagrindinė mokykla	104	5	21
Klovainių pagrindinė mokykla	179	15	12
Medikonių pagrindinė mokykla	88	6	15
Pamūšio pagrindinė mokykla	77	5	15
Pašvitinio pagrindinė mokykla	187	22	9
Stačiūnų pagrindinė mokykla	97	6	16
Šukionių J. Noreikos pagrindinė mokykla	114	6	19
Triškonių pagrindinė mokykla	94	7	13
Pakruojo „Versmės“ pradinė mokykla	262	4	66
Preičiūnų pradinė mokykla	12	1	12
Žvirblonių pradinė mokykla	22	1	22
Iš viso:	2758	179	340

Šaltinis: Pakruojo rajono savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus pateikti duomenys

Informacinės technologijos viešojo administravimo sektoriuje

2005 m. Pakruojo rajono savivaldybės skyriuose ir padaliniuose dirba 183 darbuotojai, kurie naudojami 104 kompiuteriais. Kiekvienoje seniūnijoje yra po kelis kompiuteris (8 seniūnijose – 22 kompiuteriai). Pakruojo savivaldybėje kompiuterių skaičius auga, tačiau daugumos jų būklė nėra gera: maža sparta, moralinis senėjimas. Geriausiai kompiuteriais apsirūpinęs švietimo skyrius, turintis 17 kompiuterių, prasčiausiai – Rozalimo seniūnija, kurioje yra tik 1 kompiuteris.

Pakruojo rajono savivaldybė rajone įsteigė 9 viešosios interneto prieigos taškus, įgyvendinusi Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie LR Vyriausybės ir Vidaus reikalų ministerijos projektą „Viešosios interneto prieigos taškų kaime steigimas“. Vienas interneto prieigos taškas įsteigtas Grikpėdžių kaimo pagrindinėje mokykloje. Viešosios interneto prieigos taškų išdėstymas Pakruojo rajone pateikiamas 13 pav.

13 pav. Viešosios interneto prieigos taškų išdėstymas Pakruojio rajone

Pakruojio rajone viešieji interneto prieigos taškai yra Pakruojyje (2 prieigos taškai) ir Linkuvoje (1 prieigos taškas). 10 naujų interneto prieigos taškų įsteigta šiose vietovėse: Žeimelio, Medikonių, Balsių, Guostagalio, Udekų, Rozalimo, Lygumų, Klovainių, Pašvitinio bei Grikpedžių kaimuose.

IV.5. Kaimo vietovės socialinė infrastruktūra

Mažėjant žemos kvalifikacijos ir nekvalifikuotų darbuotojų paklausai, daugumos kaimo žmonių išsilavinimas, profesinis pasirengimas neatitinka augančių rinkos ekonomikos poreikių. Ūkininkai, įgiję profesinį - techninį išsilavinimą, sudaro tik 38 % visų ūkininkų. Todėl yra būtinas kaimo gyventojų mokymas. Ypač aktualus žemdirbių verslumo ir kitų gebėjimų, reikalingų siekiant sėkmingai adaptuotis prie rinkos pokyčių, ugdymas.

Ūkininkams ir kaimo bendruomenėms reikia paramos pradedant verslą ar įvairinant ūkių veiklą, suteikti jiems žinių, kurios reikalingos laikantis darbo higienos, aplinkos apsaugos ir gyvulių laikymo reikalavimų, atitinkančių Europos Sąjungos standartus.

Rajone yra didelė konsultacinio pobūdžio paslaugų paklausa. Apibendrintais duomenimis, 2002 m. Pakruojio rajone buvo konsultuojama tik 20,5 % ūkininkų. Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnybos (LŽŪKT) apklausos parodė, kad Pakruojio rajone ūkininkų mokymo ir konsultavimo srities būklę gerai vertina tik 6,5 % apklaustų rajono gyventojų, blogai – 9 %, vidutiniškai – 46 %. 44,2 % apklaustų gyventojų mano, kad šiai sričiai reikėtų skirti daugiau ir žymiai daugiau investicijų. 14 % respondentų mano, kad šiai sričiai investicijų reikia skirti minimaliai. Investicijos galėtų būti skiriamos įvairioms priemonėms. Jos reikalingos konsultavimo plėtrai, informacijos prieinamumo gerinimui, geros praktikos sklaidai, projektų rengimui.

Kaimo infrastruktūros plėtra yra svarbi jo ekonominės, socialinės ir aplinkosauginės plėtros sąlyga, turinti lemiamą įtaką kaimo turizmo plėtrai, kitiems alternatyviems verslams, naujų darbo vietų kūrimui. Prasta vandens tiekimo ir kanalizacijos sistema kelia grėsmę žmonių sveikatai. Egzistuojantys kaimo ir miesto infrastruktūros skirtumai (vandens tiekimas, kanalizacijos, telefonų tinklas, elektra, keliai) ir prastesnės gyvenimo sąlygos skatina migraciją iš kaimo vietovių į miestus. Tokios tendencijos turi neigiamą poveikį kaimo plėtrai ir kelia grėsmę kaimo bendruomenių harmoningumui. Todėl reikia modernizuoti ir statyti geriamojo vandens tiekimo tinklo vamzdynus bei tvarkyti nuotekų vamzdynus ir įrengimus.

Nuo 2003 m. sausio 1 d. įsigaliojus LR Valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymui, savivaldybės pradėjo formuoti socialinio būsto fondą. Tyrimais įrodyta, kad penktadalio neturtingiausių Lietuvos gyventojų patys negali įsigyti nuosavo būsto.

Savivaldybėms suteikta teisė formuoti specialius daugiabučių namų savininkų bendrijų rėmimo fondus, kurių lėšos pirmiausia turėtų būti skiriamos energijos taupymo programoms vykdyti, nes Lietuvoje, lyginant su panašaus klimato ES šalimis, sunaudojama žymiai daugiau energetinių išteklių. Dėl aukštų importuojamų energetinių išteklių kainų ir žemo energijos vartojimo efektyvumo kyla finansinės ir ekonominės problemos. Būsto atnaujinimo projektams finansuoti savivaldybė gali skirti iki 30 % subsidijų, iki 50 % gali būti skirta pastatų avarinei būklei likviduoti.

IV.5.1. Sveikatos priežiūra

Pagrindiniai rodikliai, apibūdinantys bendruomenės sveikatos lygį, yra vidutinė būsimojo gyvenimo trukmė, mirtingumas, kūdikių mirtingumas, sergamumas įvairiomis ligomis, sveikatos ištaigų tinklo optimalumas, sveikatos ištaigų prieinamumas bei kiti veiksniai.

Vidutinės gyvenimo trukmės rodiklis Šiaulių apskrityje beveik nesiskiria nuo respublikos vidurkio, 2001 m. jis siekė 71 m. (kitų ES šalių vidurkis – 78 metai). Visuomenės senėjimas bei didėjančios socialinės problemos (nedarbas, alkoholizmas, narkomanija ir kt.) blogina gyventojų sveikatos būklę – didėja mirtingumas, mažėja natūralus prieaugis.

Medicininės statistikos duomenimis, jau dešimt metų mažėja sveikų vaikų skaičius, daugėja vaikų su regos, klausos, kalbos, laikysenos sutrikimais, sergančių cukriniu diabetu, bronchine astma. **Išaugusį vaikų sergamumą virškinimo sistemos ligomis, kvėpavimo takų ligomis didžiąja dalimi sąlygojo bloga geriamo vandens kokybė, didėjantis aplinkos užterštumas. Vis dažniau į gydymo įstaigas patenka vaikai iš asocialių, žemiau skurdo ribos gyvenančių šeimų su įsisenėjusiomis, tinkamai negydytomis ligomis.**

Pakruojo rajone veikia dvi sveikatos priežiūros viešosios įstaigos – „Pakruojo ligoninė“ ir „Pirminės sveikatos priežiūros centras“. Rajone yra 6 ambulatorinės gydymo įstaigos ir 25 medicinos punktai. Sveikatos priežiūros ištaigų prieinamumas rajono gyventojams nėra optimalus, nes, norint priartinti šeimos gydytojo paslaugas rajone pagal patvirtintą pirminės sveikatos priežiūros ištaigų plėtros planą, kaimo vietovėse, reikia įsteigti 4 bendrosios praktikos gydytojų kabinetus. VšĮ „Pakruojo ligoninė“ kasmet mažina lovų skaičių, mažėja hospitalizacijos atvejų.

Vidutiniškai Lietuvoje 10-čiai tūkstančių gyventojų 2001 m. teko 40,4 gydytojų, Šiaulių apskrityje – 24,1, Pakruojo rajone – 15. Pakruojo rajone trūksta siauros kvalifikacijos gydytojų, stebima gydytojų „senėjimo“ tendencija, jauni gydytojai nėra motyvuoti atvykti dirbti į rajoną.

Vidutinis medicinos personalo darbuotojų skaičius mažėja ne tik Pakruojo rajone, bet ir apskrityje bei visoje šalyje.

Per mažas gydymo įstaigų aprūpinimas šiuolaikine medicinine įranga bei priemonėmis, nemodernios informacinės technologijos trukdo rajono gyventojams gauti aukštos kokybės medicininės paslaugas. Tai susiję su netolygiu valstybės biudžeto lėšų, skiriamų sveikatos apsaugai, paskirstymu.

IV.5.2. Socialinių įstaigų tinklas ir plėtotė Pakruojo rajone

Pakruojo rajone yra vienas didžiausių apskrityje stacionarių socialinių paslaugų įstaigų tinklas. Iki 2000 m. veikė Pakruojo vaikų globos namai, Rozalimo senelių globos namai bei Olgos ir Petro Sipavičių šeimyna. Šiuo metu veikia 2 senų žmonių globos įstaigos (gyvena 53 žmonės), 2 vaikų globos įstaigos (28 vaikai), 2 šeimynos (16 vaikų).

Rozalimo senelių globos namų pastatas priklauso Rozalimo parapijai, jis yra senas ir nepritaikytas neįgaliesiems ir seniems žmonėms, neatitinka techninių, sanitarinių–higieninių, priešgaisrinės saugos normų ir reikalavimų. Reikia iš esmės spęsti patalpų klausimą, atlikti senelių globos namams skirtų patalpų rekonstrukcijos ir renovacijos, aplinkos pritaikymo neįgaliesiems ir seniems žmonėms darbus.

Vaikų globos įstaigose nuolat gyvena apie 50 vaikų. Pamūšio parapijiniuose vaikų globos namuose gyvena 18 vaikų, likusių be tėvų globos. Daugelis jų jau baigia bendrojo lavinimo mokyklą, keli mokosi amato. Deja, neturint darbo stažo, įsidarbinti labai sunku. Šių globos namų vadovas rūpinasi vaikų gyvenimu, galvoja apie jų ateitį. Globos namai nupirko pastatą, kuriame ketina įkurti parapijinių vaikų globos namų darbų centrą. Inventorių darbui su mediena ir įranga dovanos rėmėjai. Taip bus sukurtos darbo vietos. Tačiau iki tol reikia atlikti Pamūšio parapijinių vaikų globos namų Darbų centro pastato rekonstrukcijos darbus.

Prie ugdymo institucijų jau kelinti metai veikia socialinės paskirties grupės, skirtos neįgalų vaikų, vaikų, likusių be tėvų globos, laikinai globai (žr. 17 lentelę).

17 lentelė

Socialinės paskirties grupės Pakruojo rajone

Įstaigos ir grupės pavadinimas	Paslaugų gavėjai	Paslaugų gavėjų skaičius	Įkūrimo data
Rozalimo vaikų darželio laikinosios globos grupės	Našlaičiai ir vaikai likę be tėvų globos	30	2001
Pakruojo vaikų lopšelio-darželio „Vyturėlis“ specialiųjų poreikių vaikų ugdymo grupė „Spindulėlis“	Ikimokyklinio amžiaus neįgalūs vaikai	8	2003

Rajone kryptingai veikia kelios nestacionarios socialinių paslaugų įstaigos (žr. 18 lentelę).

18 lentelė

Nestacionarios socialinės paskirties įstaigos Pakruojo rajone

Įstaigos pavadinimas	Paslaugų gavėjai	Vietų (paslaugų gavėjų) skaičius	Įsikūrimo data
Nestacionarių socialinių paslaugų centras	Neįgalūs ir vieniši asmenys	900	1999
Laikino gyvenimo namai	Benamiai	15	2001
VšĮ Pakruojo neįgalųjų dienos centras	Žmonės su negalia	20-25 žmonės kasdien	2003
Klovainių sutrikusio intelekto jaunuolių centras	Sutrikusio intelekto vaikai ir jaunuoliai	35	2000

Bendruomenėse pastebimai didėja poreikis nestacionarioms socialinėms paslaugoms: darbui su neįgaliaisiais, vienišais, senais žmonėmis, benamiais ir grįžusiais iš įkalinimo įstaigų, probleminėmis ir socialiai remtinomis šeimomis, šių šeimų vaikais. Reikalingi užimtumo, bendruomenių socialinių paslaugų centrai. Nors pirminė šio poreikio duomenų analizė kasmet vykdoma, bet išsamus ir profesionalus tyrimas neatliekamas, todėl tikrieji šių poreikių mastai nėra tikslūs.

Pakruojo rajone aktyviai veikia nevalstybinės neįgalų žmonių organizacijos, kuriąsi bendruomenės, ieškoma savanorių nestacionarių paslaugų teikimui, siekiama padėti žmogui, sudaryti sąlygas kuo ilgiau gyventi jam pažįstamoje ir artimoje aplinkoje. Didesnėms bendruomenėms reikalingi paramos centrai, kuriuose galėtų rinktis bendravimui, užimtumui,

tarpusavio pagalbai socialiai remtinų šeimų asmenys, rizikos grupės, vieniši, seni asmenys ir neįgalūs žmonės.

Rajone aktyviai veikia 5 nevalstybinės neįgalių žmonių organizacijos:

- Lietuvos invalidų draugijos Pakruojo skyrius – 420 narių, įkurtas 1988 metais;
- Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos „Viltis“ Pakruojo padalinys – 137 nariai, įkurtas 1989 metais;
- Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos Pakruojo taryba – 74 nariai, įkurta 1964 metais;
- Pakruojo diabetikų klubas „Vita“ – 72 nariai, įkurtas 1993 metais;
- Pakruojo ligonių klubas „Spindulys“ – 52 nariai, įkurtas 1998 metais.

2004 m. įkurtas Nestacionarių socialinių paslaugų centras, kuris apjungia pagalbą namuose, nemokamą maitinimą, specialųjį transportą, darbą su rizikos grupės žmonėmis, smurto aukomis, smurtautojais, probleminėmis šeimomis, konsultacijas bendruomenių centrams ir kt. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 18 d. nutarimu (Nr. 1178) patvirtintoje „Socialinių paslaugų infrastruktūros plėtros 2004–2006 metų programoje“ numatytas vienas iš svarbiausių uždavinių – plėsti nestacionarių socialinių paslaugų įstaigų tinklą, rūpintis, kad jos teiktų kuo įvairesnes socialines paslaugas.

Rajone vykdomi gyvenamosios aplinkos ir būsto neįgaliems žmonėms pritaikymo darbai. Dažniausiai atliekami įvairūs durų praplatinimo, vonios ir tualetų patalpų pritaikymo darbai, įvairūs turėklai, ranktūriai ir kt. Šiems darbams atlikti kiekvienais metais yra skiriama tam tikra savivaldybės ir kitų fondų lėšų dalis (žr. 19 lentelę).

19 lentelė

Gyvenamosios aplinkos ir būsto pritaikymo darbai Pakruojo rajone

Data	Poreikis	Planas, Lt	Įvykdyta	Savivaldybės lėšos, Lt	Žmonių su neg. sąjungos lėšos	Lietuvos invalidų draugijos lėšos
2000	5	30 000,00	5	12 768,00	15 000,00	-
2001	1	25 000,00	13	2 046,29	2 046,00	-
2002	3	25 000,00	3	26 324,00	8 000,00	12 690
2003	7	13 000,00	7	18 270,39	11 600,00	255
2004	7	10 000,00	6	10 000,00	10 000,00	-

Pakruojo rajono taryba 2005 m. birželio 23 d. patvirtino Būsto (aplinkos) pritaikymo žmonėms su negalia komisiją, šios komisijos nuostatus bei Būsto (aplinkos) pritaikymo žmonėms su negalia programos vykdymo tvarką. Šios komisijos nuomone, yra tikslinga vykdyti viešosios aplinkos pritaikymo neįgaliesiems darbus: įrengti pandusus ir turėklus įėjimuose į seniūnijų pastatus. 2005 m. įrengtas liftas Pakruojo rajono savivaldybėje, vykdomi konkursiniai darbai aplinkos pritaikymui – keltuvų įrengimui Linkuvos socialinių paslaugų centre ir Klovainių sutrikusio intelekto jaunuolių centre. Sunku neįgaliems ir seniems žmonėms, turintiems judėjimo sutrikimų patekti į Pakruojo paštą, Pakruojo apylinkės teismą, viešąją J. Paukštelio biblioteką ir kt.

Pakruojo rajone kelia nerimą nemažėjantis vaikų ir paauglių nusikalstamumas. 2003 m. kovo 1 d. rizikos grupės vaikų ir profilaktinėse įstaigose užregistruoti 173 nepilnamečiai, daugiausia jų iš probleminių ar socialiai remtinų šeimų. Būtina vaikus nukreipti tikslingam laisvalaikio užimtumui, organizuoti įvairesnių ir patrauklesnių užimtumo formų, ugdyti jaunimo lyderius ir jų pagalba vykdyti ir tobulinti veiklą. Nuo 2004 m. veikia Pakruojo parapijos Vaikų dienos centras, baigiami patalpų rekonstrukcijos darbai, veiklą pradeda Lygumų bendruomenės Vaikų dienos centras.

IV.6. Kultūros ir sporto įstaigų veikla

Kultūros įstaigų veikla ir jų tradicijos

Pakruojo rajono kaimo vietovėse veikia 13 kultūros įstaigų: 11 kaimo kultūros namų ir 3 laisvalaikio salės. Kultūrinę kraštotyrinę veiklą vykdo Pakruojo krašto muziejus „Žiemgala“, įsikūręs Žeimelio miestelyje ir Pakruojo dvaro sodybos centriniuose rūmuose. Kaimo kultūros įstaigose veikia 69 mėgėjų meno kolektyvai, iš kurių 45 yra suaugusiųjų, 24 – vaikų. Mėgėjų meno kolektyvų veikloje dalyvauja 686 asmenys: 460 – suaugusiųjų, 226 – vaikų.

Kultūros darbuotojai, bendradarbiaudami su seniūnijomis, kaimo bendruomenėmis, rajono kultūrinį gyvenimą praturtina ne tik naujais renginiais, bet ir sudaro sąlygas į mėgėjų kolektyvų veiklą įsijungti vis didesniai rajono gyventojų skaičiui. Kultūros įstaigos bendrame sąlytyje su kaimo bendruomenėmis tampa kultūrinės veiklos organizatorėmis, kultūros skeleidėmis, etninio savitumo bei krašto tradicijų puoselėtojomis. 2004 m. rajono kultūros įstaigose įvyko 366 renginiai suaugusiesiems, 169 – vaikams, 647 – diskotekos, dalyvauta 5 tarptautiniuose ir 14 regioninių renginių.

Mėgėjų meno kolektyvai dalyvauja rajono tradiciniuose renginiuose: mėgėjų teatrų šventėse, liaudies muzikantų šventėje „Pupų dėdės armonika“, regiono folkloro šventėje „Žiemgala“, seniūnijų Meno ir sporto šventėse ir kt. Kaimo gyventojai, aktyviai dalyvaujantys mėgėjų kolektyvų veikloje, ugdo savo kūrybinius sugebėjimus, jaučiasi reikalingesni visuomenei, sugeba atsitraukti nuo žalingų įpročių ir sumaniau leisti savo laisvalaikį.

Kita kultūros įstaigų veiklos sritis – dalyvavimas kraštotyros ekspedicijose. Kraštotyros ekspedicijose dalyvauja kultūros, švietimo darbuotojai, taip pat prie jų pastaraisiais metais kviečiami prisijungti ir kaimo bendruomenių atstovai.

2004 m. kultūros skyriaus darbuotojai kartu su Bardiškių ir Titonių kaimų bendruomenėmis parengė projektus ir gavo finansavimą iš Kultūros ministerijos nevyriausybių organizacijų fondo. Bardiškių krašto bendruomenės projektas „Ką pasakoja senosios kaimo klėtys“ sutelkė kaimo bendruomenės dėmesį į sparčiai nykstančius medinius statinius – klėtis. Kultūros darbuotojai kartu su kaimo bendruomenės nariais surinko Steigvilių, Diržių, Bardiškių kaimų klėčių fotoarchyvą, fiksavo statinių puošybos elementus, išleido lankstinuką. Titonių kaimo bendruomenės projekto „Pro siauruko langą“ įgyvendinimas praturtino dokumentika siaurojo geležinkelio ekspoziciją Petrašiūnuose. Kaimo bendruomenės vokalinis instrumentinis ansamblis parengė koncertinį ciklą, kurį pristatė Joniškėlio, Vaškų miestelių bendruomenėms bei Panevėžio geležinkelio stotyje susirinkusiems buvusiems geležinkelininkams.

Kultūros darbuotojai, kartu su nevalstybinėmis organizacijomis paruošė ir įgyvendino nemažai projektų jaunimo užimtumo, meninės raiškos, laisvalaikio organizavimo, etninės kultūros, senųjų amatų atgaivinimo tematika. Bendras kultūros darbuotojų ir kaimo bendruomenių dalyvavimas rengiant ir įgyvendinant projektus, sudaro galimybę platesnį kaimo gyventojų skaičių įtraukti į turinčius tikslą ir nemažą pažintinę bei emocinę prasmę kultūrinius renginius, puoselėti senąsias kultūros vertybes, skatina žmonių kūrybiškumą.

Rajone sėkmingai bendrauja ir bendradarbiauja Rozalimo, Bardiškių, Balsių, Triškonių, Stačiūnų ir kt. kaimo bendruomenės ir kultūros įstaigų darbuotojai. Sėkmingai bendradarbiaujant sukuriama svarbūs etninės kultūros, kaimo švenčių, kultūros paveldo išsaugojimo projektai.

Nemažai kultūros paveldo objektų yra kaimo vietovėse. Jų išsaugojimas ir pritaikymas kaimo bendruomenių reikmėms – tampa vienu iš bendruomenių veiklos sričių. Rajonas turi gražių pavyzdžių, kai kaimo bendruomenės, sutelkdamos jėgas tvarko kultūros paveldo objektus ir pritaiko juos savo reikmėms. Mikniūnų kaimo bendruomenė savo jėgomis sutvarkė buvusią kaimo karčemą, kalvę ir čia įkūrė kaimo muziejų. Stačiūnų kaimo bendruomenė turi sumanytą bendruomenės reikmėms pritaikyti baigiamą restauruotą vėjo malūną. Pakruojo miesto bendruomenė aktyviai dalyvauja tvarkant Pakruojo dvaro sodybos teritoriją. Pamūšio kaimo bendruomenė išvalė buvusios dvaro sodybos teritoriją ir ją pritaikė poilsiui ir kt.

Krašto kultūrinio gyvenimo tradicijas turtina apskrities folkloro šventė „Žiemgala“, liaudies muzikantų šventė „Pupų dėdės armonika“, Knygos šventė, mėgėjų teatrų, šokių grupių, bendruomenių renginiai.

Populiarėja šiaurės Lietuvos chorų šventė „Aušta aušrelė“, skiriama kompozitoriaus, dirigento, pedagogo Juozo Pakalnio atminimui. Bauskės, Ogrės chorų dalyvavimas (Latvijos Respublika) šiam renginiui suteikė tarptautinį atspalvį.

Tradicija tapo J.Paukštelio premijų įteikimas rašytojui už prozos kūrinį kaimo tematika. 2002 m. dešimtąja šios premijos laureate tapo rašytoja E.Mikulėnaitė, skaitytoją sudominusi knyga „Nepaprastos istorijos“.

Žeimelio kultūros namų mėgėjų meno grupės (liaudiškos muzikos kapela, moterų vokalinis ansamblis) vykdo kūrybinį bendradarbiavimą su Latvijos lietuvių draugija „Dobilėlis“.

Informacinės visuomenės plėtra yra vienas strateginių valstybės tikslų. Pradėtas bibliotekų modernizavimo programų įgyvendinimas sudaro sąlygas plėtoti informacinę visuomenę.

Pakruojyje veikia J.Paukštelio viešoji biblioteka, 24 filialai yra kaimuose.

Kasmet didėja skaitytojų bei jų apsilankymo bibliotekose skaičius.

2002 m. J.Paukštelio viešojoje bibliotekoje atidaryta interneto skaitykla. Vaikų literatūros sektoriuje veikia Informacijos ir užsienio kalbų mokymosi centras. Pagal projektą „Langas į ateitį“, interneto centras atidarytas Linkuvos mieste.

Sprendžiant socialinės aplinkos pertvarkos programas, tradicijų išsaugojimo, kultūros integravimo į socialinę aplinką klausimus, reikšmingu faktoriumi tampa seniūnijos, kaip vietos savivaldos institucijos, vaidmuo. Pašvitinio, Klovainių, Guostagalio seniūnai sumaniai, dalykiškai sprendžia mokyklų, kultūros įstaigų, bažnyčios integravimą į kultūros tobulinimo procesą. Visuomenės pripažinimą pelnė Žeimelio, Pašvitinio, Lygumų, Pakruojo seniūnijų Meno ir sporto šventės. Ženklus Klovainių, Rozalimo, Guostagalio seniūnų įnašas, sprendžiant kultūros įstaigų materialinės bazės reikmes.

Visais laikais kaimas buvo lietuviškumo, nacionalinės kultūros gaivos šaltinis, papročių ir tradicijų išsaugojimo garantas. Judėjimą pradėjęs Pakruojo bendruomenės centras, subrandino gijas provincijoje: sumaniai bendradarbiaujant su vietos kultūros įstaigomis veiklą vysto Pamūšio, Mikniūnų, Balsių, Triškonių, Grikpėdžių kaimo bendruomenės. Jų reikalingumą jaučia Žeimelio, Linkuvos, Klovainių kaimo žmonės.

Žiemgalos krašto lietuviškosios dalies kultūrinės išraiškos iliustracija turėtų tapti Pakruojo dvaro sodyboje įsikūręs Pakruojo krašto muziejus. Vėlyvojo klasicizmo dvaro rūmuose veikianti kultūros įstaiga turėtų pasitarnauti kultūrinio turizmo, gyvosios etninės kultūros, taikomųjų menų, dailės, koncertinės veiklos propagavimui.

Tačiau galima išskirti ir kultūrinių įstaigų veiklos silpnybes. **Trūksta lėšų kapitaliniam remontui, pastatų renovacijai.** Pašvitinio, Stačiūnų, Lygumų kultūros namai neturi savų patalpų. Neįrengtos Plaučikių, Ūdekų, Titonių, Bardiškių bibliotekų patalpos. **Sistemiškai, našiam, bendruomenės interesams pasitarnaujančiam darbui trukdo kvalifikuotų vadovų stoka** (Pakruojo rajone kultūros profesinį išsilavinimą turi 66 % darbuotojų, respublikoje – 64,9 %). **Daugelis kultūros įstaigų nepatrauklios, stinga įgarsinimo, apšvietimo aparatūros, muzikos instrumentų, koncertinių rūbų.**

Kultūros įstaigos iš esmės nedalyvauja informacinės visuomenės kūrime – tai atsiliepia darbuotojų kvalifikacijos kėlimui, dalyvavimui tarptautiniuose kultūros projektuose. Skiriamų lėšų pakanka tik mokes fondui, daliniam pastatų išlaikymui, jų beveik nelieka veiklos aktyvinimui, skatinančiam kultūros darbuotojų kūrybiškumą, iniciatyvą.

Sportinės veiklos tradicijos

Pakruojo rajone yra palanki aplinka kūno kultūros ir sporto plėtojimui. Pakruojo rajono sporto centras – biudžetinė įstaiga, atliekanti rajono savivaldybės sporto padalinio bei sporto mokymo įstaigos funkcijas. Šalyje tokia pat struktūra yra 18-oje rajonų ir miestų. Rajone palaikomi glaudūs ryšiai su kaimo bendruomenėmis bei kitomis nevalstybinėmis sporto organizacijomis, švietimo skyriumi ir rajono bendrojo lavinimo mokyklomis. Pakruojo sporto centras atsako už sporto politikos įgyvendinimą rajone. Pakruojo sporto centras organizuoja

įvairias sporto varžybas: individualias ir komandines pirmenybes, varžybas taurėms laimėti, sporto sąskrydžius. Jose stengiamasi apimti visas gyventojų amžiaus grupes: sporto veteranus, suaugusiuosius, jaunimą, vaikus.

Patirtis ir tradicijos sporto ir sveikatingumo plėtojimo srityje. Pakruojo rajonas turi gerą patirtį sporto ir sveikatingumo plėtojimo srityje ir senas tradicijas respublikinės ir regioninės reikšmės renginių organizavime. Rajono, apskrities ir respublikos sporto bendruomenėms gerai žinomi bėgimo „Aplink Pakruojį“, „Rozalimas – Pakruojis“, apskrities gatvės krepšinio, apskrities kaimo mokyklų, kroso Jonui Noreikai atminti, techninių sporto šakų, pavyzdžiui, autokroso, motokroso sportiniai renginiai.

Kaimo bendruomenės ir kitos nevalstybinės sporto organizacijos per metus surengia apie 40 sporto varžybų, 18 sveikatingumo renginių, kur dalyvauja apie 2000 dalyvių. Pakruojo rajone veikia vienas geriausių Lietuvos bėgimo mėgėjų klubas „Vėjas“. Aktyvūs šaškių-šachmatų, futbolo, krepšinio, svarsčių kilnojimo klubai. „Robustos“ motokroso klubas patikėjimo teise disponuoja modernia motokroso trasa Petrošiūnuose. Šioje trasoje gali vykti Europos čempionatų etapai. Sporto centro ir nevalstybinių sporto organizacijų organizuojamuose renginiuose dalyvauja vis daugiau rajono gyventojų.

Pakruojo sporto centras organizuoja įvairias sporto varžybas: individualias ir komandines pirmenybes, varžybas taurėms laimėti, sporto sąskrydžius. Jose stengiamasi apimti visas gyventojų amžiaus grupes: sporto veteranus, suaugusiuosius, jaunimą, vaikus.

Kasmet rajone organizuojamos ypač gausios (iki 25 komandų) rajono krepšinio pirmenybės, kuriose daugiausia dalyvauja kaimo bendruomenių komandos. Rengiamos žiemos ir vasaros futbolo pirmenybės. Organizuojamos stalo teniso ir kitos varžybos. Kasmet kartu su socialinės globos ir Lietuvos invalidų draugijos rajono skyriais organizuojamas žmonių su negalia sportinis sąskrydis.

Rajone vyksta bendrojo lavinimo mokyklų sporto varžybos (krepšinio, futbolo, lengvosios atletikos, kvadrato, stalo teniso, šaškių, šachmatų, gimnastikos). Kasmet moksleivių varžybose dalyvauja vidutiniškai apie 1100 moksleivių. Pakruojo rajone veikia 10 nevalstybinių sporto organizacijų, kuriose sportuoja apie 450 sporto entuziastų. Pakruojo rajono sporto centre treniruotes kasmet vidutiniškai lanko 400 moksleivių iš viso rajono. Moksleiviams vedamos krepšinio, BMX dviračių kroso, futbolo ir lengvosios atletikos treniruotės. Nepaisant to, reguliariai dalyvaujančių sporto pratybose žmonių skaičius atsilieka nuo šalies vidurkio, tačiau didėja savanorių dirbančių nevalstybinėse sporto organizacijose skaičius. Galima teigti, kad esant palyginti mažam sportuojančiųjų skaičiui, privataus kapitalo dydis sporto organizacijose yra didelis, lyginant investuotų pinigų kiekį 10 tūkst. gyventojų. Pakruojo rajonas šalyje kasmet užima aukštas – 8 – 12 vietas.

Patirtis sveikatingumo ir sportinio darbo organizavime kaimo seniūnijose. Jau apie 10 metų žiemos-pavasario sezono metu sporto centro instruktoriai-metodininkai seniūnijose rūpinasi kaimo jaunimo užimtumu, sudaro sąlygas jaunimui užsiimti kūno kultūra ir sportu, organizuoja vietines sporto varžybas. Iš viso žiemą seniūnijose sportuoja per 500 žmonių.

Pakruojo rajone yra mažas etatinių sporto trenerių skaičius. Iš viso rajone dirba 11 etatinių trenerių, kurių skaičius gerokai atsilieka nuo šalies vidurkio. Nėra sporto mokytojų-trenerių Pašvitinio, Guostagalio seniūnijose. Tai mažina kūno kultūros ir sporto plėtojimo galimybes seniūnijose, sudaro problemas gabių rajono sportininkų atrankai.

Prasta rajono sporto salių, įrengimų būklė, Pakruojo mieste trūksta sporto salių. Rajono sporto centras disponuoja pagrindinėmis miesto sporto bazėmis, kuriomis naudojasi viso rajono gyventojai. Kasmet vidutiniškai 150 tūkst. Lt iš rajono biudžeto investuojama į rajono sporto infrastruktūrą. Pakruojo rajone puikiai išspręstas sportininkų pavėžėjimas į respublikines varžybas. Rajono sporto centras turi 3 mikroautobusus.

Pakruojo rajonui būdingas stabilus, tačiau nepakankamas sporto finansavimas. Rajono savivaldybės sveikatingumui ir sportui kasmet vidutiniškai skiriama apie 1,7 – 1,9 % rajono biudžeto lėšų. Dėl nepakankamo finansavimo yra problemų dalyvaujant respublikiniuose sportiniuose renginiuose. Finansavimo stoka iš dalies trukdo suaktyvinti sportinį darbą kaimo

vietovėse, kur palyginus mažai žmonių dalyvauja sportinėje veikloje. Finansavimo stoka neleidžia plėtotis naujoms sporto šakoms.

Patirtis plėtojant sporto ir sveikatingumo paslaugas. Pakruojo rajono sporto centre jau daugelį plėtojamos sporto ir sveikatingumo mokamos paslaugos: rajono gyventojai naudojasi pirties, sporto salių nuomos paslaugomis, nuomojami 2 autobusai. Stabiliai auga pajamos už parduotas paslaugas.

V. PAKRUOJO RAJONO EKONOMINĖ SITUACIJA

V.1. Žemės ūkis

Pakruojo rajonas – žemės ūkio kraštas. Tai akivaizdžiai parodo teritorijos bei gyventojų sankloda. 2001 m. net 73,33 % rajono gyventojų gyveno kaime – šis rodiklis didžiausias Šiaulių apskrityje. Gyventojų tankumas Pakruojo rajone yra 22 gyv. / km². Žemės ūkio naudmenos – pagrindas augalininkystei bei gyvulininkystei vystyti – sudaro 71,67 % ir tik nedaug (1,17 %) mažesnės yra už kaimyninio Joniškio rajono, net 9,17 % didesnės už Šiaulių apskrities vidurkį. Pakruojo rajone ariamos žemės dalis naudmenose yra viena didžiausių – 92,12 %. Pakruojo rajone gana aukštas žemės naudmenų našumas – 48 balai. Šiaulių apskrityje jis sudaro 43,0 balus, o Respublikoje – 39,6. Tai rodo, kad Pakruojo rajone vyrauja našūs, žemės ūkio plėtrai vertingi dirvožemiai, kurie yra labai svarbi sąlyga žemės ūkio kultūrų derlingumui, kokybei, o tai reiškia – ir konkurencingumui.

Lygus reljefas, dideli melioruotos žemės plotai (72,4 %), našūs dirvožemiai – Pakruojo rajono stiprybė.

Pakruojo rajono ūkiuose prioritetas teikiamas augalininkystei: grūdinėms kultūroms, rapsams, cukriniams runkeliams. Labiau problematiška Pakruojo rajone atrodo gyvulininkystė. Pastaraisiais metais susiklosčiusios žemos pieno supirkimo kainos neleidžia sukaupti lėšų investicijoms. Investicijų iš šalies prisitraukti sunku, o vidinė rinka persotinta tiek pieno, tiek ir mėsos produktais. Visgi keletas rajono žemės ūkio veiklos subjektų pasiekė išties gerų rezultatų pienininkystėje, tuo pačiu užsitikrindami perspektyvą.

Nerimą kelia labai daug smulkių, nekonkurencingų pieno ūkių, kuriuose auginama 1 – 4 karvės. Įstojus į ES, šie ūkiai bus priversti nutraukti gamybą, nes nesugebės įvykdyti visų keliamų reikalavimų: pieną pristatyti į stacionarius punktus, laikyti gyvulius atskirai, kontroliuoti bandą ir kt. Kol kas kaimo gyventojai nesugeba kooperuotis, dėl to perdirbėjai primeta gamintojams savo sąlygas. Mažiausiai vystoma rajone ir mėsinė galvijininkystė, kuri galėtų padidinti rajono žemdirbių gaunamas pajamas. **Todėl galima konstatuoti, kad menkai vystoma mėsinė gyvulininkystė yra Pakruojo rajono silpnybė.**

Galima numanyti, kad, kraštui integruojantis į ES ir globalizuojantis rinkoms, prognozuojamas maisto produktų poreikio augimas. Ypač didės kokybiškų, ekologiškų produktų paklausa. Pakruojo rajono žemės ūkyje plėsis modernios, energiją tausojančios technologijos, didės informacinių technologijų ir mokslo išradimų taikymo žemės ūkyje galimybės.

Analizuojamu laikotarpiu Pakruojo rajono, kaip ir visos šalies, žemdirbiai daugiausia gauna paramą iš specialiosios kaimo rėmimo programos. Manoma, kad, smulkūs žemdirbiai (nesvarbu kuo jie užsiimtų), ateityje negalės gauti deramos paramos iš ES struktūrinių fondų ir, pastoviai didėjant vidinei bei išorinei konkurencijai, dalis jų bankrutuos. Išėjimas – kurti tradiciniam ūkininkavimui alternatyvų verslą. Daugelis ūkininkų turi išsilavinimą žemės ūkio srityje arba yra baigę specialius žemės ūkio kursus. Pastebima, kad nemažai jaunų žmonių nesiryžta perimti ūkius iš savo tėvų arba nesiima iniciatyvos savarankiškai kurti savo ūkius. Pagrindinės priežastys, atbaidančios jaunų ūkininkų įsikūrimą, yra šios: dabar nepelninga daugelio žemės ūkio šakų veikla, trūksta žinių ir patirties šioje veikloje bei stinga pradinio kapitalo, ūkininkai dažnai neturi pakankamo užstato kreditams. Tuo tarpu būtent jauni ūkininkai galėtų greičiau ir efektyviau modernizuoti ūkius, perimti pažangią ūkininkavimo patirtį ir

vakarietiškas technologijas, prisitaikyti prie didėjančios konkurencijos keliamų sąlygų nei pensinio amžiaus žmonės. Menkos patirties ir išsilavinimo bei blogai apsirūpinę ūkininkai efektyviai dirbti negali. Todėl būtina rengti specialias programas, skirtas jauniems ūkininkams įsikurti, mokyti, konsultuoti įvairiais klausimais, teikti kitokią paramą.

Jaunų ūkininkų skatinimas kurti savo ūkius kaime yra svarbus ekonominiu ir socialiniu požiūriu, tai padėtų stabilizuoti demografinę padėtį ir spręsti socialinius klausimus kaimo vietovėse.

V.2. Miškų ūkio analizė

Lietuvoje miškai užima 31 %, tuo tarpu Pakruojo rajone jie sudaro vos 18,8 % visos teritorijos. Miškininkystės ūkyje yra galimybė kaimo žmonėms plėtoti savo verslus, ilsėtis. Tinkamai sutvarkius miškų aplinką, pagerėtų krašto įvaizdis bei formuotųsi palankesnės sąlygos verslui, pvz., turizmui. Pakruojo rajone yra 25,5 tūkst. ha miškų, iš kurių 15,1 tūkst. ha yra valstybinės reikšmės miškai. 4,0 tūkst. ha – skirti privatizavimui ir 6,4 tūkst. ha – privatūs miškai.

Ūkininkaujama prisilaikant miškotvarkos projekto, sudaryto 1999–2008 metams, taip pat individualių projektų privatiems miškams, kurie sudaromi taip pat 10 m. laikotarpiui. VĮ Pakruojo miškų urėdijai kirtimo normą, vadovaudamasi nurodytu projektu, tvirtina LR Vyriausybė. 2004 m. sudaryta 47,2 tūkst. ktm pagrindinių kirtimų ir 26,4 tūkst. ktm tarpinio naudojimo kirtimų arba 85% medienos prieaugio. Pagal naudojimo taisyklių reikalavimus, 26,6% sudarys neplyni kirtimai. Valstybinės reikšmės miškų atkūrimas, apsauga vykdomi vadovaujantis privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų normomis, kurias nustato generalinė miškų urėdija, atsižvelgdama į iškertamo miško kelminį mokestį. Urėdijos metinė apyvarta 4,8 – 5,0 mln. litų. Iš jų 1,8 mln. litų skiriama privalomiesiems darbams (grąžinama į mišką): miško atkūrimui (atkuriama per 250 ha), įveisimui, miško apsaugos darbams, miško tvarkymo darbams (išugdoma per 560 ha jaunuolynų). Respublikoje priimta Lietuvos miškingumo didinimo programa (2002 m.), pagal kurią per artimiausius 20 metų šalies miškingumą numatoma padidinti 3% ir būtų 34,2 %. Bus įveistas naujų miškų 115500 ha plotas, iš jų Pakruojo rajone - 308 ha. Šiuo metu VĮ Pakruojo miškų urėdijai yra priskirta 378 ha laisvos valstybinės žemės. 2003 m. VĮ Pakruojo miškų urėdijos miškai sertifikuoti nepriklausomų tarptautinių ekspertų firmos Nep Con pagal FSC (Miškų valdymo tarnyba) programoje numatytus principus ir kriterijus. Ekspertai priėjo išvadą, kad miškų tvarkymas atitinka gero ūkininkavimo miške bei miškų valdymo tvarkos programos principus ir kriterijus.

Biologinės įvairovės išsaugojimui urėdijos miškuose išskirta per 300 ha miškų, vadinamų kertinėmis buveinėmis. Tai natūralūs miškai, ypatingi savo augalais, kerpėmis, grybais ir kt., juose nevykdoma ūkinė veikla. Tai brandūs ir perbrendę miškai.

Urėdija dalyvauja projekte „Natura-2000“. Tai ES saugomų teritorijų tinklas paukščių buveinėms apsaugoti. Išskirtas Gedžiūnų miško biosferos poligonas, siekiant apsaugoti perinčio erelio rėksnio buveines. Jo plotas 13,8 tūkst. ha, iš kurio 7,6 tūkst. ha – miškų ūkio zona, kurioje apribota ūkinė veikla. Pagal Lietuvos miškų naudojimo prognozes, apskaičiuotas Valstybinio miškotvarkos instituto, nustatyta, jog periodais – 2001–2010 m., 2011–2020 m., 2021–2030 m. – pagrindinių kirtimų metu galima iškirsti 89 tūkst. ktm, o tarpinių kirtimų metu – 35 tūkst. ktm, viso – 124 tūkst. ktm į metus, nepadarant miškui žalos. Šiuo metu kertama žymiai mažiau: kartu su privačiais miškais iškertama apie 90 tūkst. ktm. Vykdamas miškų ūkio plėtrą, tikslinga išsaugoti ir plėtoti miškų ekonomines, ekologines ir socialines funkcijas kaimo vietovėse, pagerinti miškų valdų infrastruktūrą, didinti miškų produktyvumą, didinti kaimo žmonių alternatyvios veiklos galimybes, gerinti aplinkos kokybę bei kraštovaizdį.

V.3. Pramonė ir verslas

Lietuvoje dominuoja išgaunamoji ir apdirbamoji pramonė, t. y. kapitalui ir darbui imli dažniausiai žemų technologijų pramonė. Pakruojo rajonas – ne išimtis. Remiantis Statistikos

departamento duomenimis, šiuo metu pagrindinę Pakruojo rajono pramonės produkcijos dalį sudaro dolomitinės skaldos, padarinės medienos, linų pluošto, duonos ir pyrago gaminių produktai. Pakruojo rajonui, kaip ir visai Šiaulių apskričiai, tenka neproporcingai mažos investicijos. 2000 m. apskričiai buvo numatyta skirti 65,417 mln. Lt. arba 3,5 % visų šalies investicijų. Tai labai mažai, turint omenyje, kad Šiaulių apskrityje gyvena apie 11 % šalies gyventojų.

Pakruojo rajone tiesioginės užsienio investicijos 2000 m. sudarė 2499 tūkst. Lt., 2001 m. – 6013 tūkst. Lt., 2002 m. – 5870 tūkst. Lt. Pagal vienam dirbančiajam tenkančias tiesiogines užsienio investicijas, Pakruojo rajonas yra vienas iš pirmaujančių Šiaulių apskrityje, nors šis rodiklis yra 2,3 karto mažesnis už apskrities vidurkį ir 14,7 kartus – už šalies vidurkį (žr. 19 lentelę). Pakruojo rajone tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo būdas – įmonių susiliejimas, t. y. buvo įsteigtos bendros su užsienio kilmės kapitalu įmonės UAB „Alfa agro“, UAB „Pakruojo keramika“, UAB „Keramilitas“.

19 lentelė

Tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui, tūkst. litų

Apskritis	2000	2001 m.	2002 m.	2003 m.
<i>Lietuvoje</i>	<i>2678</i>	<i>3068</i>	<i>3808</i>	<i>3976</i>
<i>Šiaulių apskrityje</i>	<i>419</i>	<i>449</i>	<i>488</i>	<i>514</i>
Šiaulių m.	855	906	940	1002
Šiaulių r.	66	73	154	226
Akmenės r.	900	1022	1038	1046
Joniškio r.	34	10	66	63
Kelmės r.	1	3	12	15
Pakruojo r.	204	200	301	196
Radviliškio r.	54	76	77	96

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys, Lietuvos apskritis Ekonominė ir socialinė raida 2003.

Ekonomikos plėtros tempų diferenciacija sąlygoja didėjančią ekonominio šalies potencialo išsidėstymo netolygumą.

Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Pakruojo rajono skyriaus duomenimis, 2001 m. 431 veikianti rajono įmonė pagal vidutinį metinį darbuotojų skaičių pasiskirstė taip: iki 10 dirbančiųjų – 284 įmonės (66 % visų įmonių), nuo 10 iki 50 dirbančiųjų – 95 įmonės (22 %), 50 ir daugiau dirbančiųjų – 52 įmonės (12 %).

Pakruojo rajono savivaldybės dalis šalies pramonėje sudarė : 2001 ir 2002 metais – 0,1 %, 2003 metais – 0,2 %.

Rajone svarbiausių pramonė gaminių gamyba gerokai išaugo:

Dolomitinės skaldos 2000 metais buvo pagaminta 1094,6 tūkst.t., o 2003 metais dolomitinės skaldos buvo pagaminta 1522,9 tūkst.t.

Duonos ir pyrago gaminių gamyba nuo 0,5 tūkst.t. 2000 metais išaugo iki 0,8 tūkst.t 2003 metais.

Lino pluošto 2000 metais buvo pagaminta 0,2 tūkst.t., o 2003 lino pluošto gamyba išaugo iki 0,6 tūkst.t..

20 lentelė

Pakruojo rajone veikiantys ūkio subjektai pagal ekonomines veiklos rūšis 2004m.

Veiklos rūšis	Ūkio subjektų skaičius
Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė	48

Pramonė	59
Elektros, dujų ir vandens tiekimas	2
Statyba	8
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir t.t.	78
Viešbučiai ir restoranai	13
Transportas ir sandėliavimas	31
Paštas ir nuolatiniai ryšiai	-
Finansinis tarpininkavimas	4
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kita verslo veikla	14
Viešasis valdymas	9
Kitos veiklos rūšys	145
Iš viso:	411

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys, Lietuvos apskritys Ekonominė ir socialinė raida 2003.

Pakruojo rajono SODROS duomenimis, 2003 m. vasario 1 d. įmokas mokėjo 1842 draudėjai, savininkai, ūkininkai ir savarankiškai dirbantys asmenys, 309 asmenys mokėjo įmokas SODRAI išsipirkę verslo liudijimus. Šie duomenys neatspindi realaus draudėjų skaičiaus, nes įmonės, įregistravusios savo veiklą kituose rajonuose, o Pakruojo rajone turinčios tik savo įmonių padalinius, duomenų apie apdraustųjų skaičių neteikia ir draudėjais Pakruojo rajone nesiregistruoja. Rajono ūkyje dominuoja mikro ir smulkios įmonės. Jų gamybos apimtys nedidelės, pastebima darbo vietų steigimo ir likvidavimo kaita. Manoma, kad darbo vietų daugėjimą sąlygos Lietuvos narystė ES.

V.4. Pramonės ir verslo aplinka

Remiantis SVV įmonių apklausomis (VĮ Statistikos tyrimai 2000 m., smulkaus ir vidutinio verslo sąlygų tyrimo rezultatai) nustatyta, kad pagrindinės kliūtys, trukdančios pradėti savo verslą, yra biurokratizmas (42,2 %), lėšų stoka bei paskolų išdavimo tvarka (40 %), vadybinių ir teisinių žinių stoka (14,6 %). Verslo bei pramonės aplinkai iš esmės aktualios tos pačios problemos. SVV (smulkaus ir vidutinio verslo) plėtojimui ir konkurencingumui didinti svarbios įmonių valdymo konsultavimo, informacinių technologijų ir komunikacijų, techninių paslaugų, marketingo ir reklamos, teisės ir audito paslaugos, kurios yra nepakankamai išvystytos. Ekspertų vertinimu, Šiaulių apskrities mastu vykdoma nepakankama investicijų pritraukimo politika.

Pakruojo rajono savivaldybė teikia paramą SVV: 1998 m. įkurtas SVV rėmimo fondas. SVV rėmimo fondų lėšos skirtos palūkanų kompensavimui, seminarams, suteikiant techninę pagalbą verslininkams, daliniam investicinių projektų finansavimui. Fondas skatina kurti naujas bei išsaugoti senas darbo vietas, remia verslininkų, vadybininkų ir specialistų kvalifikacijos kėlimą, siekia suformuoti vieningą verslo plėtros techninės pagalbos ir finansinio rėmimo sistemą. 2000–2001 m. didžioji dalis fondo lėšų buvo skiriama daliniam palūkanų dengimui. Be to, fondo lėšomis buvo organizuojami seminarai, remiama Pakruojo rajono verslininkų ir darbdavių asociacija, paremta rajono verslininkų kelionė į Švediją. 2002 m. fondo priežiūros komisijos iniciatyva buvo parengtas investicijų projektas dėl verslo informacijos centro steigimo Pakruojuje. Fondo, savivaldybės biudžeto, Lietuvos SVV skatinimo fondo lėšomis 2002 m. buvo įsteigta ir pradėjo savo veiklą VŠĮ „Pakruojo verslo informacijos centras“. 2003 m. fondo priežiūros komisija pakeitė lėšų skirstymo prioritetus – 84 % fondo lėšų buvo skirta investicinių projektų rėmimui. 2003 m. fondo lėšomis buvo paremtas 92 naujų darbo vietų steigimas. Be tradicinių, rajonui būdingų verslo rūšių, įsteigtos naujos įmonės užsiims juodųjų serbentų auginimu bei pievagrybių auginimu pramoniniu būdu. Pakruojo rajono savivaldybės tarybos sprendimais, dalis įmonių atleidžiama nuo nekilnojamojo turto, žemės nuomos mokesčių arba teikiamos jų lengvatos. Ypač didelė parama savivaldybės biudžeto sąskaita teikiama valstybinės žemės nuomininkams, t.y. verslo įmonėms, žemės ūkio bendrovėms, ūkininkų ūkiams.

Pagrindinis gyventojų verslumo rodiklis yra registruotų įmonių skaičius, tenkantis 1000-iui gyventojų. Jei ES šalyse 1000-iui gyventojų tenka 50–60 įmonių, tai Lietuvoje 2002 m. vidutiniškai teko 15 įmonių, Šiaulių apskrities vidurkis – 14,9 įmonių. Registruotų įmonių skaičius, tenkantis 1000-iui gyventojų, Šiaulių apskrityje nedaug tesiskiria nuo Lietuvos vidurkio. Pakruojo rajone šis rodiklis buvo 17,4 įmonės. Pakruojo rajono savivaldybės Ekonomikos skyriaus 2003 m. rugpjūčio mėn. duomenimis 1000-iui gyventojų teko 17,4 registruotos įmonės, t. y. rodiklis nepasikeitė. Pakruojo rajone nuo 2002 m. gruodžio mėn. veikianti VĮ „Pakruojo verslo informacijos centras“ teikia nemokamą informaciją pradedantiems verslininkams bei ketinantiems pradėti verslą asmenims. Centre fiziniai asmenys ir verslininkai konsultuojami įmonių steigimo, buhalterinės apskaitos, mokesčių, verslo planų rengimo, rinkodaros, finansavimo šaltinių bei verslo partnerių paieškos klausimais. Ypač didelis dėmesys skiriamas asmenims, ketinantiems pradėti savo verslą, bei pradedantiems verslininkams, kurių veikla ne daugiau kaip 3 metai. Norintiems įsidarbinti arba patobulinti savo kompiuterinio raštingumo, kalbų, buhalterinės apskaitos įgūdžius, teikiamos neformalaus mokymo paslaugos. Centras, bendradarbiaudamas su konsultacinėmis įmonėmis, valstybinėmis institucijomis, organizuoja verslo informacijos sklaidos renginius aktualiomis verslininkams temomis. Centre nuomojama 30 vietų konferencijų salė su modernia konferencijų įranga. Apie vykstančius renginius ir mokymus rajono gyventojai informuojami rajoninėje spaudoje, telefonu, elektroniniu paštu bei internete. Efektyvi verslo informacijos sklaida ypač svarbi gerinant verslo aplinką, didinant rajono verslo įmonių konkurencingumą, siekiant įsisavinti ES struktūrinių fondų lėšas.

Vienas charakteringas rodiklis yra individualių lengvųjų automobilių skaičius, tenkantis 1000-iui gyventojų. Šis skaičius Lietuvoje gana sparčiai auga, pvz., 1999 m. Lietuvos Respublikoje 1000-iui gyventojų teko 276 lengvieji automobiliai, o 2003 m. – 336 automobiliai. Šiaulių apskrityje, lyginant su visos šalies situacija, šis rodiklis yra mažesnis: 2003 m. Šiaulių apskrityje 1000-iui gyventojų teko 300 lengvųjų automobilių. Pakruojo rajone šis skaičius yra dar mažesnis: 2003 m. – 252 automobiliai 1000-iui gyventojų. Tai mažiausias rodiklis visoje Šiaulių apskrityje. Statistikos departamento duomenimis, per kelerius metus Lietuvoje žymiai sumažėjo kelionių viešojo naudojimo autobusais skaičius vienam gyventojui. Ši situacija būdinga ir Šiaulių apskrities viešojo transporto sektoriui, o taip pat ir Pakruojo rajonui.

V.5. Pakruojo rajono turizmo infrastruktūra

Pakruojo rajono, kaip ir Lietuvos, kultūrinis ir gamtinis turizmo potencialas nėra pilnai išnaudotas. Pakruojo rajono plėtroje viena iš strateginio vystymo krypčių – turizmo vystymas, susietas su naujo įvaizdžio formavimu, orientuotu į tarprajoninį, tarpregioninį ir tarptautinį bendradarbiavimą. Pakruojo rajono turizmo įvaizdžio formavimas apima bendrą Pakruojo rajono estetinį–kultūrinį–infrastruktūrinį įvaizdį, turizmo infrastruktūros vystymą, turizmo paslaugų, kaimo turizmo kūrimą ir plėtrą, kultūros paveldo objektų parengimą turistų lankymui. Pakruojo rajone gausu kultūros paveldo objektų: 3 urbanistikos centrai (Linkuva, Rozalimas, Žeimelis), 17 buvusių dvarų sodybų, 17 vėjo malūnų, 24 architektūros paminklai (bažnyčios, koplyčios, vertingi statiniai, koplytstulpiai), 36 istorijos (kapavietės, rezistentų žuvimo vietos, išymių žmonių gimtinės), 126 dailės (bažnytiniai paveiksliai, apeiginiai reikmenys, skulptūros), 35 archeologijos (kapinynai, senovės gyvenvietės, piliakalniai), 8 gamtos (parkai, atskiri medžiai) paminklai (žr. 21 lentelę).

21 lentelė

Svarbiausi Pakruojo rajono kultūros paveldo objektai

BAŽNYČIOS	KOPLYČIOS
1. Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia, Pakruojo m.	1. Rozalimo mstl. kapinių koplyčia. Rozalimo mstl.
2. Švč. Trejybės bažnyčia, Klovainių mstl.	2. Lygumų mstl. kapinių koplyčia. Lygumų mstl.
3. Šv. Antano Paduviečio bažnyčia, Pamūšio k.	3. Linkuvos kapinių koplyčia. Linkuvos miestas
4. Švč. M. Marijos Škapierinės bažnyčia, Linkuva	4. Vismantų kaimo kapinių koplyčia. Vismatų k.
5. Šv. apaštalo Petro ir Povilo bažnyčia, Žeimelio mstl.	Rozalimo sen.

<ol style="list-style-type: none"> 6. Šv. Aloyzo bažnyčia, Lauksodžio k. 7. Švč. Trejybės bažnyčia, Pašvitinio mstl. 8. Švč. Trejybės bažnyčia, Lygumų mstl. 9. Šv. Lauryno bažnyčia, Stačiūnų k. 10. Šv. M. Marijos bažnyčia, Rozalimo mstl. 11. Liuteronų evangelikų bažnyčia, Žeimelio mstl. 12. 	<ol style="list-style-type: none"> 5. Pamūšio k. Lurdas. Pamūšio k. Klovainių sen. 6. Sakralinė vieta. Marijos žemės. Peleniškių k. Pašvitinio sen.
MALŪNAI	ARCHEOLOGIJA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Vėjo malūnas. Aleknaičių k., Lygumų sen. 2. Vėjo malūnas. Stačiūnų k., Lygumų sen. 3. Vėjo malūnas su technologine įranga. Vaišvydžių k., Klovainių sen. 4. Vėjo malūnas su technologine įranga. Diržių k., Žeimelio sen. 5. Vėjo malūnas. Ūdekų k., Linkuvos sen. 6. Vėjo malūnas. Sigutėnų k. Pakruojo sen. 7. Vėjo malūnas su technologine įranga. Starkonių k., Pašvitinio sen. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tričių piliakalnis. Tričių k., Linkuvos sen. 2. Žeimelio piliakalnis. Žeimelio miestelis 3. Peleniškių, Kalnuočių piliakalnis. Peleniškių k. Pašvitinio sen. 4. Diržių kapinynas. Diržių k., Žeimelio sen. 5. Linkuvos, Vaižgantų kapinynas. Linkuvos m.
PAMINKLAI	KAPAI (KAPINĖS)
<ol style="list-style-type: none"> 1. LDK Vytauto paminklas. Bardiškių k., Žeimelio sen. 2. Kunigaikštienės Birutės paminklas. Lauksodžio k., Žeimelio sen. 3. LDK Vytauto paminklas. Lygumų mstl. 4. Mūšio vieta. Oniūnų k., Guostagalio sen. 5. I.Pucevičiaus – Radvilos žūties vieta. Mediniškių k. Rozalimo sen. 6. Paminklas 7 žuvusiems partizanams. Kutaičių k., Lygumų sen. 7. Paminklas žuvusiems kovose su bermontininkais. Rozalimo miestelio kapinės 8. Paminklas stalinizmo aukoms atminti. Norvaišių k. Lygumų sen. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pirmojo Lietuvos partizano, žuvusio už Lietuvos Nepriklausomybę Aleksandro Vainausko kapas. Pašvitinio mstl. kapinės 2. Lietuvos karių kapai. Linkuvos m.kapinės 3. Pirmojo Lietuvos fiziko chemiko Teodoro Grotuso kapavietė. Gedučių k. Guostagalio sen. 4. Dievdirbio Jono Danausko kapas. Rozalimo mstl.kapinės 5. Kunigo poeto M. Šeišio-Dagilėlio kapas. Pakruojo bažnyčios šventorius 6. Kraštotyrininko J. Šliavo kapas. Žeimelio mst.kapinės 7. Daktaro, sveiko gyvenimo būdo propaguotojo Leono Petkevičiaus kapas.Laimučių k., Klovainių sen. 8. Žydų genocido aukų kapai. Morkakalnio k. Pakruojo sen. 9. Žydų genocido aukų kapai. Glebavos miškas, Žeimelio seniūnija 10. Žydų genocido aukų kapai. Veselkiškių k. Linkuvos sen. 11. Žydų genocido aukų kapai. Dvariukų k., Guostagalio sen. 12. Žydų genocido aukų kapai. Juknaičių miškas, Lygumų sen.
STATINIAI	MITOLOGINIAI AKMENYS
<ol style="list-style-type: none"> 1.Dviejų smuklių kompleksas. Vienybės aikštė 14-15 Žeimelio mstl. 2.Užvažiuojamas kiemas (smuklė ir kalvė). Mikniūnų k., Pašvitinio sen. 3. Žydų sinagoga. Kranto g. 8, Pakruojis 4. Kompozitoriaus Juozo Pakalnio gimtinė. Veselkiškių k. Linkuvos sen. 5. Dviaukštė koplytėlė. Rozalimo mstl.kapinės 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Guostagalio akmuo, vad. Velnio krėslu. Linkuvos girininkija, Girelės miškas, 44 kvartalas, Guostagalio sen. 2. Kareiviškio akmuo, vadinamas Perkūnija. Pakruojo girininkija, 38 kvartalas, Kareiviškio k. 3. Zigmantiškių akmuo su Marijos pėda. Rozalimo girininkija, 134 kvartalas 4. Voronėlių akmuo su Velnio pėdomis. Voronėlių k. Linkuvos sen. 5. Paežerių akmuo su dubenėliais. Paežerių tvenkinio saloje
MUZIEJAI	DVARŲ SODYBOS
<ol style="list-style-type: none"> 1. Šiaulių “Aušros” muziejaus filialai Žeimelyje ir Pakruojo dvare 2. Prof. S. Ušinsko memorialinis kambarys, Dariaus ir Girėno g.15, Pakruojis 3. Kompozitoriaus J.Pakalnio memorialinė sodyba. Veselkiškių k., Linkuvos seniūnija 4. Rozalimo krašto muziejus, Padubysio k., Rozalimo sen. 5. Siaurojo geležinkelio ekspozicija, Petrašiūnų k., 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pakruojo dvaro sodyba 2. Aukštadvario dvaro sodyba 3. Impolių dvaro sodyba 4. Balsių dvaro sodyba 5. Lašmenpamūšio dvaro sodyba

Klovainių sen.	
6. Daugyvenės ekspozicija, Plaučiškių k., Rozalimo sen.	
7. Rašytojo J.Paukštelio memorialinis kambarys, Titonių k., Klovainių sen.	

Šaltinis: Pakruojo rajono savivaldybės administracijos Kultūros ir paveldo tarnybos pateikti duomenys.

Būtina šiuos kultūros paveldo objektus, istorinius ir gamtinius paminklus pritaikyti turizmui. Tai sudarytų sąlygas Pakruojo kraštui tapti patraukliu bei lemtų atvykstantojo pažintinio turizmo plėtrą.

Išskirtinė istorijos kultūros paveldo dalis – vėjo malūnai. Kadangi Pakruojo rajone jų yra net 17, tikslinga organizuoti maršrutą „Vėjo malūnų kelias“. Tam būtinas malūnų restauravimas ir konservavimas, taip pat prie pagrindinių kelių esančių malūnų paskirties numatymas: vėjo malūnų ekspozicija Stačiūnų vėjo malūne, malimo proceso atkūrimas Kalpokų ar Vaišvydžių vėjo malūne, maitinimo užėiga Ūdeku vėjo malūne.

Ypač svarbu pritaikyti Pakruojo dvaro sodybą visuomenės ir turizmo poreikiams. Paruoštas projektas dėl Pakruojo dvaro sodybos pritaikymo turizmo reikmėms ir Žiemgalos krašto muziejui.

Išnaudojant visus turimus turizmo resursus rajone, būtų tikslinga rajone plėtoti: a) kultūrinį pažintinį turizmą; b) gamtinį turizmą; c) kaimo turizmą; d) tranzitinį turizmą.

Kultūrinis-pažintinis turizmas. Turizmo plėtra galima panaudojant Pakruojo, Linkuvos miestų bei mažųjų miestelių – Žeimelio, Rozalimo, Lygumų, Klovainių, Pašvitinio, bažnytkaimių Stačiūnų, Lauksodžio formavimosi istoriją, kultūrinius objektus. Kiekvienas rajono miestelis turi skirtingą savo vystymosi istoriją, architektūrą, ypač saviti yra Rozalimo ir Žeimelio miesteliai.

Vėjo malūnai – architektūros ir technikos paminklai, Pakruojo krašto puošmena, laikui bėgant prarado savo paskirtį, tapo nebenaudojami. Atsižvelgiant į tai, kad kiti rajonai negali pasigirti jų gausumu, tikslinga kai kuriuos iš jų restauruoti, užkonservuoti ir pritaikyti turistų lankymui. Sutvarkyti vėjo malūnai papildytų turizmo maršrutų sąrašą „Vėjo malūnų kelias“. 2004 m. pradėta tvarkyti vėjo malūnus.

Atvykstantiems turistams išleisi lankstinukai su pažintinių maršrutų trumpais aprašymais. Organizuojami 5 rajoną reprezentuojantys maršrutai:

1. Pakruojis – Petrašiūnai – Linkuva – Veselkiškiai – Gedučiai - Žeimelis;
2. Pakruojis – Rozalimas – Klovainiai – Balsiai – Pamūšis;
3. Pakruojis – Peleniškiei – Pašvitinys – Vainiūnai;
4. Pakruojis – Lygumai – Stačiūnai;
5. Pakruojis – Kareiviškis – Balsiai – Titoniai – Lumbeliai – Linkuva – Pakruojis (literatūrinis maršrutas).

Prie kultūrinio rajono plėtojimo priskiriamos ir tradicinės šventės (folkloro šventė „Žiemgala“, liaudies muzikantų šventė „Pupų Dėdės armonika“, Pakruojo miesto šventė, vaikų šokių šventė „Čir vir vir pavasari“ ir kt.). Gausaus žiūrovų skaičiaus kasmet sulaukia motokroso varžybos Petrašiūnų moto kroso trasoje bei baikerių šventė Paežeriuose.

Gamtinis turizmas. Rajonas turi palankias sąlygas gamtiniam turizmui plėtoti, tačiau ši turizmo kryptis yra menkai vystoma. Pakruojo rajone plačias lygumas keičia mažos kalvelės, savitumu pasižymintys miesteliai, nedideli miškai, Petrašiūnų ir Klovainių dolomito karjerai. Nors rajone nėra natūralių vandens telkinių, tačiau poilsiams-rekreaciniams poreikiams tinkami dirbtiniai vandens telkiniai, kurie susiformavo užtvenkus Kruoją, Mūšą, Ežerėlę, Beržtalį, Obele. Didelė dalis gamtinių išteklių yra susitelkę saugomose teritorijose bei parkuose. 1989 m. atlikus rajono bioįvairovės tyrimus, rajone buvo aptikta 19 augalų rūšių bei 5 grybų rūšių, įrašytos į Lietuvos Raudonąją knygą. Gana gausi rajone ir žinduolių įvairovė: pastebėtos 47 žvėrių bei žvėrelių rūšių, iš jų 8 žinduolių rūšių įrašytos į Lietuvos Raudonąją knygą. Mūšos, Kruojos, Daugyvenės upių pakrantėse gyvena daug vandens paukščių.

Rajone yra 7 draustiniai: Linkuvos geomorfologinis (742 ha), Daugyvenės hidrografinis (171 ha), Glebavos pedaloginis (85 ha), Laumekių botaninis (43 ha), Laumenio botaninis zoologinis (642 ha) ir Draumėnų kraštovaizdžio (257 ha). Šiuose draustiniuose, išskyrus rekreacines zonas, būtų galima sudaryti galimybę turistams stebėti gyvūnus ir augalus.

Bendradarbiaujant su miškininkais reikėtų paruošti informacinius standus, įrengti apžvalginius takus, numatant poilsio zonas, laužvietes ir kitus infrastruktūros elementus.

Gamtiniam turizmui plėtoti galima panaudoti ir parkus. Daug parkų susitelkę prie buvusių dvarų sodybų: Pakruojo, Aukštadvario, Balsių, Dovydiškio, Liesų, Pamūšio kt. Rajone yra ir naujai pasodintų bei sutvarkytų parkų: Pakruojo miesto parkas, Linkuvos miestelio parkas, Balsių beržynėlis, Gripkėdžių, Žvirblonių ir kt. Puikus rekreacinis poilsis gali būti organizuotas Rozalimo miško parke. Jo įkūrimu rūpinasi Rozalimo miestelio visuomenė. Tam reikia sutvarkyti miško parką, įkurti pėsčiųjų takus, mašinų stovėjimo aikšteles ir kt.

Rekreacijai gali būti naudojami Klovainio bei Petrašiūnų dolomitinės skaldos išeksplatuoti karjerai, kuriuose susidarę švaraus vandens telkiniai. Taip pat paruoštas detalusis planas paplūdimio prie Paežerių tvenkinio įrengimui. Detaliajame plane suformuoti 4 sklypai: teritorija prekybos įmonėms statyti ir eksploatuoti (1350 m²), teritorija susisiekimo sistemos paslaugų objektams rengti (2190 m²), teritorija kempingams ir moteliams rengti (3720 m²), teritorija paplūdimiui, valčių priplaukai, poilsio paslaugų objektams rengti (14210 m²).

Kaimo turizmas. Šiuo metu rajone nėra nė vienos kaimo turizmo sodybos, bet šis verslas gali turėti perspektyvą, ypač netradicinių verslų plėtroje. Planuojama įrengti 2 kaimo sodybas. Rajone alaus gamintojai įsijungia į maršrutą „Alaus kelias“, kurį kartu su „Šiaulių miesto turizmo informacijos centru“ ruošia Pakruojo rajono verslininkai. Šiuo maršrutu keliaujančius turistus priima A. Udrienė (Jovarų kaimas) ir R. Pašakinsko įmonė „Mintis“. Kelionės metu galima susipažinti su technologine alaus gamybos įranga, alaus gamybos ciklu, degustuoti įvairių rūšių alų ir kt.

Tranzitinis turizmas. Pakruojo rajone ši turizmo sritis kol kas nėra pakankamai vertinama ir plėtojama, nors pravažiuojantys turistai rajonui gali būti labai naudingi. Siekiant pritraukti į rajoną kuo daugiau turistų, reikėtų sudaryti sąlygas susipažinti su atskirais kultūros paveldo objektais, labai nenutolusiais nuo pagrindinio turistų maršruto. Taip pat reiktų steigti maitinimo įstaigas prie pagrindinių kelių bei numatyti kempingų, poilsiaviečių įrengimą. Tranzitinis turizmas itin perspektyvus Lietuvai įstojus į ES ir leidus laisvai judėti į kitas ES šalis. Prognozuojama, kad tranzitinių turistų srautas gali padidėti per Žeimelį link Latvijos (Rundalės, Bauskės pilys). Turizmą planuojama plėsti apjungiant lankytinus objektus keliuose rajonuose ir netgi išeinant į gretimas valstybes. Toks sumanymas pradėtas įgyvendinti kartu su Daugyvenės kultūros istorijos muziejaus-draustinio administracija. Numatyta paruošti turistinį maršrutą Šeduva – Rozalimas – Žeimelis – Bauskė.

Pakruojo rajone nėra išplėtos infrastruktūros, labai reikalingos siekiant vystyti turizmą. Pakruojo rajono apgyvendinimo įmonės yra įsikūrusios Pakruojo mieste. Viešbučiai ir restoranai Pakruojuje sudaro 2,05 % visų Pakruojo rajono įmonių. Pastebimas apgyvendinimo įmonių trūkumas. Pakruojo mieste yra įsikūrę vieninteliai svečių namai „Kruoja“, turintys tik 5 kambarius (3 – vienviečius, 2 – dviviečius).

Maitinimo įstaigų sankaupa taip pat didžiausia Pakruojo mieste. Čia veikia 1 restoranas, 4 kavinės ir 1 alaus baras. Patogiausioje vietoje, prie tranzitinio kelio, ir sulaukianti daug klientų yra užėiga „Šašlykinė“. Maitinimo tinklas, kurį galima pasiūlyti keliaujantiems turistams, kitose rajono vietovėse yra menkas. Pavalgyti galima tik kavinėse „Gojus“ (Linkuvoje), „Pas Laurą“ (Pašvitinyje) bei miesteliuose esančiuose alaus baruose, kurie dažnai yra estetiškai nepatrauklūs, todėl jų negalima rekomenduoti turistams.

2002 m. įkurta VšĮ „Pakruojo poilsio ir turizmo centras“. 2003 m. pradėtas naujo turistinio produkto kūrimas – projektas „Pakruojis – HAV (humoro, alaus ir varnų) sostinė“, apimantis Pakruojo rajono turistinio įvaizdžio formavimą: renginių organizavimą, prezentacijas kitose rajoninėse bei regioninėse šventėse, standų kūrimą, reklaminių laikraščių bei lankstinukų leidybą, infrastruktūrinį bei marketinginį Pakruojo miesto bei rajono įvaizdžio gerinimą. Siekiant įgyvendinti kryptingą turizmo sektoriaus plėtrą, būtina parengti turizmo plėtros programą.

Turizmo plėtra plačiąja prasme lemia vietinių verslo iniciatyvų skatinimą, šalies ir tarptautinių investicinių lėšų pritraukimą, alternatyvių žemės ūkio šakų kūrimą, kultūrinių tradicijų atgaivinimą bei puoselėjimą, kultūros paveldo objektų išsaugojimo ir panaudojimo galimybes, kaimo turizmo vystymą. Turizmo sektorius Pakruojo rajone turi pakankamą plėtros

potencialą, tačiau kol kas jo plėtrą riboja tai, kad Pakruojo rajone neišplėtota turizmo infrastruktūra, todėl, siekiant sėkmingos turizmo sektoriaus plėtros, būtina gerinti Šiaulių apskrities kaip turistinio regiono įvaizdį ir aktyviai naudoti rinkodaros priemonės, pritaikyti kultūros paveldo objektus ir gamtinius išteklius turizmo reikmėms, vystyti turizmo infrastruktūrą, o taip pat didinti turizmo paslaugų pasiūlą kiekybiniu ir kokybiniu požiūriais.

V.6. Aplinkos apsauga Pakruojo rajone

Atliekų tvarkymas

Pakruojo rajone yra 29 buitinių atliekų aikštelės (sąvartynai), iš jų tik 2 įteisinti (Pakruojo seniūnijoje Aleknaičių kaime ir Linkuvos seniūnijoje Paguliankos kaime). Iki 2006 m. pagal Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos plėtros programą planuojama uždaryti ir sutvarkyti 29 kaimo vietovių sąvartynus ir užšiukšlintas teritorijas, kurios yra netinkamai eksploatuojamos ir nesilaikoma aplinkosauginių reikalavimų.

Skaičiuotinas susidarančių atliekų kiekis per metus – 4356 t, tuo tarpu surenkamų ir tvarkomų (šalinamų sąvartynuose) atliekų kiekis – 2 202 t/per metus. Pakruojo rajono sąvartynuose sukaupta apie 142 070 m³ atliekų. Pagrindinė atliekų dalis – buitinės atliekos, kurios sudaro 75 % visų per metus į sąvartynus patenkančių atliekų. Likusią atliekų dalį sudaro: komercinės atliekos (9 %), statybos atliekos (12 %), pramonės atliekos (4 %). Pakruojo rajone taikomi betariniš (UAB „Pakruojo komunalininkas“) ir konteineriniai (UAB „Pakruojo komunalininkas“, UAB „Švarinta“) atliekų surinkimo būdai. Rozalimo seniūnijoje pastatyta 293, Klovainių – 273, Pakruojo – 635, Žeimelio – 320, Guostagalio – 133, Linkuvos – 455, Pašvitinio – 165, Lygumų – 312 konteineriai.

Analizuojant išnuomotų konteinerių skaičių gyventojams, įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms atskirose rajono gyvenvietėse, pastebima, kad tik 7380 gyventojų naudojami konteinerinėmis atliekų surinkimo paslaugomis, kuriems išnuomota 2 586 konteinerių. Komunalinių atliekų tvarkymo paslauga naudojasi 138 ūkiniai subjektai. Kol kas savivaldybės teritorijoje nevykdomas antrinių žaliavų surinkimas.

Pakruojo rajone pradėta įgyvendinti regiono atliekų tvarkymo sistema. Pagal parengtą galimybių studiją „Šiaulių apskrities atliekų tvarkymo sistema“, Pakruojo mieste bus įrengtas rajoninis atliekų priėmimo punktas, 4 atliekų priėmimo punktai su transportavimo aikštelėmis (Lygumuose, Klovainiuose, Rozalime, Žeimelyje), 10 konteinerinių aikštelių A tipo (3 konteineriai) ir 5 B tipo (6 konteineriai) aikštelės rajono gyvenvietėse. Iki 2009 m. bus naudojamas tik Paguliankos sąvartynas, kitus sąvartynus būtina rekultivuoti. Geocheminį pavojų kelia savavališki seniūnijų ir kaimų šiukšlynai.

Pavojingoms atliekoms surinkti 2002 m. užbaigta statyti pavojingų atliekų surinkimo aikštelė. Statybai skirta ir panaudota 59 846 Lt savivaldybės biudžeto lėšų. Nuo 2003 m. balandžio 1 d. pavojingų atliekų surinkimo aikštelėje kaupiamos gyventojų, organizacijų, įmonių ir kitos pavojingos atliekos. Per 2004 m. iš gyventojų buvo surinkta 0,98 t švino akumuliatorių, 0,8 t elektroninės įrangos, 0,313 t kineskopų, 0,461 t dienos šviesos lempų, užterštos taros ir naftos produktų filtrų 0,109 t.

Pakruojo rajone dirvožemis teršiamas chemikalais, neidentifikuotais nenaudojamais pesticidais. Iš viso Pakruojo rajone surinkta 89,4 t pesticidų, kurie sandėliuojami Draudelių (61,1 t) ir Šukionių (28,3 tonų) sandėliuose.

Oro tarša

Iš stacionarių šaltinių atmosferą teršia 9 įmonės. 2004 m į atmosferą išmesta teršalų 210 t, tai 11 tonų daugiau nei 2003m (žr. 22 lentelę).

Taršos išmetimų svyravimai įmonėse iš stacionarių taršos šaltinių, t

	2001	2002	2003	2004
AB „Pamūšio linai“	36	24,2	28,2	26,4
AB „Dolomitas“	31	35,9	50,6	60,1
AB „Klovainių skalda“	18	15,1	24,6	24,5
Pakruojo malūnas	20	13,3	9,0	2,6
Linkuvos pensionatas	14	10,8	10,9	11,0
Asfalto bazė	3	4,2	8,4	3,4
UAB „Pakruojo šiluma“	144	77,5	66,2	63,6
ŽŪK „Getautų ūkininkas“	-	1,0	1,0	1
AB „Lietuvos dujos“	-	-	-	18,0
Iš viso:	265	182	199	210

Teršalų išmetimo į atmosferą padidėjimą lėmė gamybos lygio augimas AB „Dolomitas“. 2004 metais rajone daugiausia teršalų į atmosferą išmetė UAB „Pakruojo šiluma“ 63,6 t, nors lyginant su 2003 m. 2,6 t mažiau. Teršalų kontrolei UAB „Pakruojo šiluma“ naudoja specialią aparatūrą, nuolat vykdo katilinėse išmetamų teršalų monitoringą. Tai leidžia nustatyti optimalius kuro deginimo parametrus, mažiausiai teršti orą. 2001 – 2004 m. laikotarpiu teršalų kiekis sumažėjo ne tik Pakruojo centrinės, bet ir ligoninės, AB „Šiaulių grūdai“ Pakruojo malūno katilinių išmetimuose dūmuose. Tai lėmė, kad šiose katilinėse vietoj mazuto arba skalūnų alyvos pradėta daugiau naudoti gamtinių dujų.

Tiriamieji darbai ir ekologinis švietimas. Pakruojo rajono savivaldybėje 2001 m. organizuotos 3 konferencijos, 1 projektas ir Jungtinių tautų (JT) programa „Išvalykime pasaulį“. Būtų tikslinga atlikti Pakruojo miesto ekogeocheminio – geohigieninio įvertinimo darbus, paruošti tikslesnes aplinkos ir sveikatos apsaugos rekomendacijas bei jas įdiegti, vykdant miesto subalansuotą plėtrą. Svarbu sudominti bendruomenę aplinkos apsaugos problemomis. Į švietėjišką darbą turi būti įtraukiamos ne tik biudžetinės įstaigos bet ir NVO, pasikviečiant ir rengiant lektorius rajone.

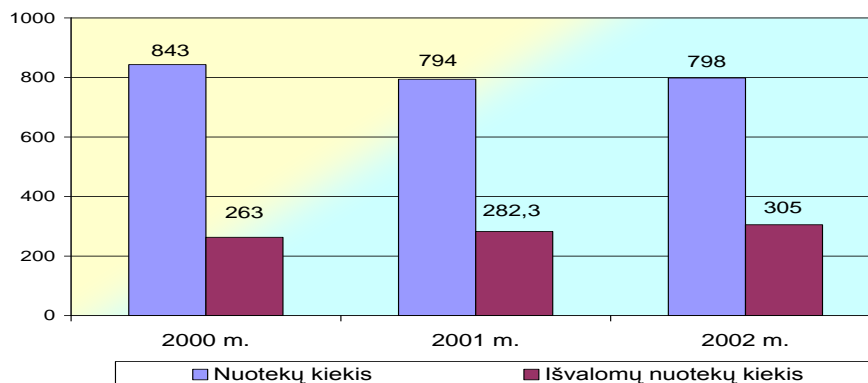
Vandentieka

Pakruojo rajone centralizuotu vandens tiekimu naudojasi apie 50 % visų rajono gyventojų. Rajono gyventojams vandenį tiekia 24 įmonės, iš jų UAB „Pakruojo vandentiekis“ teikia savo paslaugas 27 % rajono gyventojų ir 72 % gyventojų Pakruojo mieste. Rajono gyventojai sunaudoja 87 – 90 % patiekiamo vandens (žr. 10 pav.). UAB „Pakruojo vandentiekis“ šis rodiklis yra 69 – 72 %. Tai rodo, kad vandens tiekėjų nuostoliai sudaro 28 – 31 % nuo patiekto vandens kiekio. Dalis rajono gyventojų naudoja šachtinių (kastinių) šulinių vandenį, kuris yra kietas, pasižymi dideliu nitratų kiekiu, mikrobiologiniu užterštumu. Pagal Visuomenės sveikatos centro duomenis, 60 % Pakruojo rajono privačių šulinių yra bakteriologiškai užkrėsti, 50 % – didesnis negu leistinas nitritų, nitratų kiekis. **Taigi ypač aktuali problema – geriamo vandens kokybė.** Geriamam vandeniui įtakos turi požeminių vandens išteklių kokybė, centralizuoto geriamo vandens tiekimo tinklų būklė. Dauguma vandens tiekimo tinklų paklota prieš 20–30 metų. Pagal tarybinius projektavimo standartus ir kriterijus pastatyti vandens paskirstymo tinklai yra per dideli ir dėl per mažo jų naudojimo susidaro nuosėdos, kurios patenka į geriamą vandenį. 2000–2002 m. laikotarpiu vandentiekio tinkluose 2,3 karto padidėjo gedimų skaičius, todėl būtina juos renovuoti.

Pakruojo rajono savivaldybė skiria lėšas vandentiekos objektų perėmimui iš subjektų, kurie ateityje neplanuoja užsiimti vandens tiekimu. Daugumos minėtų vandentiekų būklė yra patenkinama. Dauguma gręžinių nėra inventorizuoti ir įregistruoti Nekilnojamojo turto registre. Įteisinus gręžinius, būtų galima perduoti Pakruojo rajono savivaldybės tarybos nuosavybėn. Rajono tarybos sprendimu, Stačiūnų, Degučių, Rozalimo, Draudelių, Pamūšio (Klovainių sen.), Mikniūnų, Sosdvario, Pašvitinio, Grikpėdžių, Pamūšio (Pašvitinio sen.), Petrašiūnų, Plaučiškių, Linksmučių gyvenviečių, Linkuvos miesto ir Žeimelio miestelio gręžiniai, tinklai perduoti

eksploatuoti UAB „Pakruojo vandentiekis“. 2001–2003 m. savivaldybė skyrė 98 550 Lt šių objektų sutvarkymui. Atviri gręžiniai yra pagrindiniai vandens teršimo židiniai, todėl senus, neeksploatuojamus gręžinius (šiuo metu rajone jų yra 59) reikia užtamponuoti.

Nuotekų tvarkymas. Pakruojo rajone yra 15 nuotekų valymo įrenginių, iš jų 13 yra kaimo vietovėse. UAB „Pakruojo vandentiekis“ eksploatuoja 11 valymo įrenginių. Nuotekų surinkimo tinklai seni, įlūžę, įtrūkę, dažnai užsikemša, daugėja gedimų nuotekų tinkluose. *Vandenvala – ypatingo dėmesio reikalaujantis ūkis.*

14 pav. Nuotekos Pakruojo rajone (tūkst. m³)

Pakruojo rajone 2000–2002 m. laikotarpiu 5 % sumažėjo nuotekų kiekis ir 15 % išaugo išvalomų nuotekų kiekis (žr. 14 pav.). 2001 m. buvo išvaloma 31,2 %, 2002 m. – 38 % nuotekų.

Nuotekų šalinimo kiekio duomenys atskirose Pakruojo rajono nuotekų valyklose pateikti 23 lentelėje.

23 lentelė

Nuotekų šalinimas(m³/metus) 2003 – 2004 m.

Teritorinis vienetas	2003 m.	2004 m.
Klovainiai	5175,2	4330,4
Rozalimas	5976,8	4684,9
Žeimelis	10849,0	9776,8
Petrašiūnai	9664,2	8921,0
Staciūnai	482,0	459,5
Plaučiškiai	1897,0	1843,0
Padubysys	2000,0	2000,0
Pakruojis	153064,0	129378,0
Linkuva	19341,0	15304,25
Pamūšis	1203,0	1525,6
Iš viso:	209652,2	178223,45

Visuose UAB „Pakruojo vandentiekis“ eksploatuojamuose nuotekų valymo įrenginiuose atlikti profilaktiniai darbai pagal sudarytą grafiką. 2000 – 2002 m. seni nuotekų tinklai nebuvo renovuoti. 2002 m. pradėtas ir 2004 m. baigtas Pakruojo miesto Taikos gyvenamojo kvartalo nuotekų tinklų remontas ir pajungimas į miesto tinklus bei naujų Žeimelio gyvenvietės nuotekų valymo įrenginių statyba. Didžioji dalis rajono gyventojų nuotekas surenka į prastos kokybės išsėmimo duobes. Tai turi neigiamos įtakos saugomų teritorijų dirvožemiui, paviršiniams bei požeminiams vandenims, augmenijai ir gyvūnijai.

Dauguma rajono gyvenviečių nuotekų valymo įrenginių yra fiziškai ir morališkai susidėvėję, juos būtina renovuoti. Didžiausi paviršinio vandens taršos šaltiniai – netvarkingi tualetai, nesandarios išsėmimo duobės, nepakankami atstumai nuo šulinio iki tualetų, nuotekų valymo įrenginių neturinčios gyvenvietės.

Pakruojo rajone nėra natūralių ežerų, yra 19 vandens telkinių (tvenkinių ir išeksploatuotų karjerų) ir 33 visuomenės poreikiams naudojami paplūdimiai. Iš jų įteisintas tik Paežerių

tvenkinys. **Daugelis maudyklų bei poilsio zonų nepritaikytos žmonių poilsiui:** nesutvarkyti privažiavimo keliai, automobilių stovėjimo aikštelės, nėra būtinos infrastruktūros.

1999 m. UAB „Pakruojis“ paruošė Kruojos upės dalies valymo darbų projektą. Kruojos upės slėnyje esančiame parke įrengta sveikatingumo trasa. Taip pat rūpinamasi Pakruojis dvaro sodybos Kruojos upės tvenkinio dalies ekologinės sistemos atkūrimu.

Remiantis Pakruojis rajono socialiniais ir ekonominiais duomenimis, gyventojų apklausos rezultatais bei susitikimuose su gyventojais išsakyta jų nuomone, sudaryta Pakruojis rajono kaimo plėtros strategijos stiprybių, silpnybių, grėsmių ir galimybių matrica (SSGG).

VI. PAKRUOJOS RAJONO KAIMO VIETOVĖS SSGG

STIPRYBĖS
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rajonas turtingas kultūros paveldu ir urbanistiniais paminklais (Linkuvos, Žeimelio ir Rozalimo miesteliai), mažai urbanizuotas kraštovaizdis, didelis rekreacinių ir gamtinių išteklių potencialas.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dalis vidurinių ir pagrindinių mokyklų bei Pakruojis „Atžalyno“ gimnazija dalyvauja tarptautiniuose projektuose, palaiko ryšius su ES šalimis, vykdo bendrus projektus.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Įsteigtas Suaugusiųjų ir jaunimo švietimo centras sudaro sąlygas kvalifikacijai kelti įvairių sričių specialistams.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kaimo bendruomenės aktyviai bendradarbiauja su seniūnijomis, kultūros, švietimo įstaigomis ir specialistais.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Puoselėjamos rajono krepšinio, lengvosios atletikos, futbolo, dviračių, techninių sporto šakų tradicijos, aktyvus gyventojų ir sporto organizatorių dalyvavimas renginiuose.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Darbo birža aktyviai bendradarbiauja su darbdaviais ir seniūnijomis, siekdama užtikrinti kvalifikuotos darbo jėgos parengimą rajono poreikiams tenkinti.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pakruojis rajone auga darbo paklausa pramonėje ir statyboje, seniūnijose aktyviai įgyvendinamos priemonės, mažinančios nedarbą.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Įsteigtas NVO finansavimo fondas sudaro palankias sąlygas NVO veiklai ir vystymuisi.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kuriamas naujas turistinis įvaizdis (projektas „Pakruojis – humoro, alaus ir varnų sostinė“).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Plėtojamos kalnakasybos, medienos perdirbimo pramonės bei aludarystės verslo, komercinės medžioklės tradicijos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lygus reljefas, dideli melioruoti žemės plotai, našus dirvožemis, tvirtos žemdirbių ir kitų maisto produktų gamintojų tradicijos ir patirtis šiuose versluose.
SILPNYBĖS
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nepakankama geriamo vandens kokybė dėl pasenusių vandens tiekimo tinklų ir vandens gerinimo įrenginių trūkumo, užterštas šachtinių šulinių vanduo, nuotekų valymo įrenginiai fiziškai ir morališkai pasenę.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dalis kelių tinklo neužtikrina reikiamo pralaidumo ir eismo saugumo. Prasta kelio danga Žvyrkeliai, palyginus su kitais rajonais, sudaro daug didesnę dalį, neišplėta kelių infrastruktūra prie turizmui patrauklių objektų.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nepakankamai tvarkomos pavojingos atliekos, sąvartynai neatitinka tarptautinių reikalavimų, neefektyvi antrinių žaliavų surinkimo sistema, nemažai nelegalių šiukšlynų.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Apleistos rekreacinės zonos, nepritaikytos poilsiui ir turizmui, prie jų neišplėta infrastruktūra.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Neišvystytas nestacionarių socialinių paslaugų tinklas (nėra vaikų užimtumo, senų žmonių ir laisvalaikio centrų, krizių centro smurtą patyrusiems asmenims, psichologinės paramos centro, labdaros valgyklų benamiams ir skurstantiems žmonėms).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tėvų skurdas ir socialinės problemos neigiamai įtakoja moksleivių asmenybės formavimą ir ryšius su mokykla, mokyklose materialinė bazė (suolai, apšvietimas, patalpos) neatitinka šiuolaikinių reikalavimų
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nepakankamas kaimo gyventojų, ypač jaunų žmonių aktyvumas.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mažai dėmesio ir lėšų skiriama specialistų rengimui, darbuotojų kvalifikacijos kėlimui, nuolatiniam mokymuisi.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nepakankama kaimo kultūros įstaigų materialinė bazė, kvalifikuotų kultūros darbuotojų trūkumas ir jų senėjimo tendencijos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prasta rajono sporto ir sveikatingumo infrastruktūros kokybė mažina kūno kultūros ir sporto plėtojimo galimybes.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Darbuotojų pasiūla neatitinka paklausos (žemės ūkio darbuotojų perteklius, paslaugų sferos, inžinerinių profesijų darbuotojų, anglų kalbos mokytojų, vadybos, medicinos, psichologijos specialistų stoka).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Neišplėtotos jaunimo užimtumo struktūros, nėra sistemingo profesinio orientavimo, konsultavimo, informavimo, kvalifikavimo programų stoka, nekvalifikuotos darbo pasiūlos perteklius sąlygoja žemus darbo užmokesčius, didelę darbuotojų kaitą.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stokojama komandinio darbo įgūdžių, bendradarbiavimo tarp organizacijų, tarp darbo rinkos dalyvių (darbdavių, įdarbinimo organizacijų, darbuotojų), kai kuriose seniūnijose nėra darbo rinkos informavimo centrų.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gana žemas gyventojų išsilavinimo lygis riboja jų galimybes konkuruoti rinkoje bei susirasti darbą.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ NVO lyderiams trūksta vadybinės kompetencijos ir projektų įgyvendinimo patirties, nepakankami NVO partnerystės ryšiai, ryškėja neigiamos konkurencijos, nesidalinimo patirtimi problemos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kultūros paveldo ir gamtos vertybių objektai nepritaikyti turizmui, neišplėtota turizmo informacijos sklaida.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Neišplėtota kooperacija, neaktyvūs kooperatyvai, kaime ir žemės ūkyje stokojama paslaugų.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rajone menkai vystoma mėsinė galvijininkystė.
GALIMYBĖS
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pagerėjus infrastruktūrai bus kuriamos naujos darbo vietos, skatinama regiono plėtra
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Didėja galimybės finansuoti rajono švietimo, kultūros ir socialinių paslaugų įstaigų renovaciją ir steigimą, gerinti teikiamų paslaugų kokybę.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Didėja galimybės rūpintis kultūros paveldo objektų išsaugojimu, pritaikant juos kaimo bendruomenių reikmėms.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dalyvavimas tarptautiniuose projektuose sudaro sąlygas vadybinės patirties didinimui, verslo aplinkos gerinimui, stiprina tarptautinį bendradarbiavimą.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nevalstybinių organizacijų ir savanorių įtraukimas į socialinių paslaugų teikimą sąlygotų didesnių rajono gyventojų bendruomeniškumą.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kompiuterinio tinklo tarp socialinių įstaigų, visuomeninių organizacijų sukūrimas išplės bendradarbiavimo galimybes, leis operatyviau spręsti problemas, skatins savanorystę
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kvalifikuotų specialistų, galinčių dirbti su rizikos grupės asmenimis, padaugėjimas lemtų spartesnę asmenų, turinčių specifinius poreikius, integraciją į visuomenę.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Galimybė kaimo bendruomenėms savanorišku darbu prisidėti kuriant ekologišką aplinką ir tvarkant bendro naudojimo teritorijas.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Internetinio ryšio infrastruktūros plėtra sudaro sąlygas vystyti informacinės-komunikacinės paslaugas bet kurioje rajono vietovėje.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lietuvai kuriant turistinio regiono įvaizdį, bus plėtojama rajono turizmo informacinė sistema ir marketingas bei pritraukiama daugiau investicijų.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bendrosios ES rinkos galimybės sudarys sąlygas spartesnei pramonės ir verslo plėtrai, tarptautinių ryšių stiprinimui.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Plečiantis rinkoms prognozuojamas maisto produktų paklausos augimas, ypač didės kokybiškų, ekologiškų produktų poreikis.
GRĖSMĖS
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gyventojų emigracija ir natūralaus gyventojų skaičiaus mažėjimas, dėl mažėjančio gimstamumo bus uždaryta dalis pradinių bei pagrindinių rajono mokyklų.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gyventojai neprisijungę prie vandentiekio ir kanalizacijos tinklų, todėl didėja grėsmė jų

sveikatai.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dalies pedagogų psichologinis bei kompetencinis nepasirengimas su ES integracija susijusiems pokyčiams lems netolygų švietimo sistemos darbą.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Esant mažam rajono gyventojų skaičiui, sumažės galimybės pritraukti investicijas į rajono infrastruktūrą.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aukšto lygio specialistų trūkumas rajone, problematiškas jų persikvalifikavimas, žemas darbo užmokestis bei lėtas pragyvenimo lygio gerėjimas trukdys rajono plėtrai.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Smulkūs žemės ūkiai bus nekonkurencingi ir neperspektyvūs vidaus ir užsienio rinkose, nesugebės gauti galimos paramos, savo pagamintą produkciją parduos žemiau savikainos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Menkos rajono gyventojų žinios apie Europos integracijos ir plėtros procesus neužtikrins jų verslo sėkmingumo ir galimybės pasinaudoti ES fondų parama.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ekonominės ir infrastruktūrinės rajono plėtros neatitikimas žmogiškųjų išteklių plėtrai gresia jų įgyvendinimo galimybėms.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aukančios energetinių išteklių kainos sąlygos įmonių veiklos ir produktų kaštų augimą.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dėl įvairių priežasčių kaime padidės socialinės problemos bei paramos poreikis joms spręsti.

VII. STRATEGIJOS NUOSTATOS

Vizija

Kaimo gyventojai pilietiškai aktyvūs, išsilavinę, puoselėjantys dvasines vertybes ir bendruomeniškumą, saugojantys natūralią gamtą ir kultūros paveldo vertybes, turintys darbą bei pakankamai gebėjimų ir galimybių plėtoti verslą. Kaimas modernus, ekologiškas, patogus gyventi, aprūpintas naujomis technologijomis, turintis išplėtotą kultūros įstaigų, poilsio ir sporto zonų tinklą.

Misija

Vietos veiklos grupė „Pakruojo rajono partnerystė“, būdama iniciatyvi ir vieninga, nuolat besimokanti, žvelgdama į bendruomenių įtakojamą kaimo ateitį, siekia gyvenimo kokybės kaimo vietovėse gerinimo. Siekiame ugdyti kaimo bendruomenių ir gyventojų gebėjimus inicijuoti pokyčius, skatiname saugoti ir puoselėti gamtos ir kultūros paveldą, kartu su jaunąja karta siekiame kurti švarią, sveiką, poilsiui ir sportui tinkamą gyvenamąją aplinką.

VII.1. Strateginių prioritetų apibrėžimas

Vietos veiklos grupė „Pakruojo rajono partnerystė“ Pakruojo rajono kaimo plėtros strategiją rengė pagal temą **gyvenimo kokybės kaimo vietovėse gerinimas**.

Partnerystė su kaimų ir miestelių gyventojais bei projekto partneriais surengė susitikimus ir diskusijas apie tai, kokių gebėjimų gyventojams trūksta, kad bendromis jėgomis galėtų spręsti kaimo žmonių problemas, kartu ieškoti netradicinių sprendimų, naujų kaimo plėtros idėjų ir papildomų galimybių kaimo ekonominei bei kultūrinei veiklai įvairinti.

Partnerystė kaimo gyventojams ir bendruomenėms išplatino 1240 anketų. Užpildytas anketas grąžino 1072 respondentai (86%). Tyrimo metu buvo sulaukta palankaus kaimo žmonių požiūrio į Partnerystę bei noro keisti savo gyvenimą ir aplinką. Kaimo bendruomenės stengėsi surasti netradicinius sprendimus, naujas kaimo plėtros idėjas ir įvairesnius kaimo vietovių atnaujinimo metodus.

Kartu su VšĮ „Šiaulių regiono plėtros agentūros“ konsultantais surengti 8 susirinkimai, pokalbiai su kaimų gyventojais ir bendruomenių nariais.

Atsižvelgdama į rajono būklės SSGG analizę, į kaimo gyventojų poreikius ir inovacinį požiūrį, įvertinusi ribotas bandomosios integruotos strategijos galimybes, vietos veiklos grupė „Pakruojo rajono partnerystė“ išskyrė 3 prioritėtines veiklos sritis.

Prioritetinės veiklos sritys:

I. Kaimo žmonių bendruomeniškumo ugdymas, partnerystės skatinimas, kaimo bendruomenių stiprinimas.

Partnerystė kaimo bendruomenės plėtros strategijoje numato priemones, ugdančias kaimo gyventojų bendruomeniškumo jausmą. Bus siekiama kuo daugiau kaimo gyventojų įtraukti į bendruomenės gyvenimą, kuo daugiau atrasti naujų sprendimo būdų ir galimybių problemoms spręsti. Anketiniai tyrimai, zoniniai susitikimai ir pokalbiai su gyventojais parodė, kad dalis kaimo gyventojų yra gana pasyvi, nerodanti noro, neturinti motyvacijos dalyvauti bendruomenės gyvenime. Kita dalis yra aktyvi, žingeidi, siekianti žinių, turinti noro tobulėti, trokštanti veiklos ir norinti realizuoti save. Pilnavertei bendruomenės veiklai užtikrinti, strategijoje numatytos priemonės, sudarančios prielaidas visiems kaimo žmonėms, ypač jaunimui pasirinkti labiausiai priimtina formą, išreikšti save bendruomeninėje veikloje. Šioje veikloje labai svarbų vaidmenį atlieka sugebėjimas veiklą organizuoti kartu su įvairiais kaimo vietovėje esančiais partneriais. Kaip rodo kaimo bendruomenių patirtis, tai nelengvas procesas: reikalingi įgūdžiai, padedantys nustatyti veiklos prioritetus, surasti netradicinius būdus, kaip informuoti visuomenę, kad pateikiamos žinios ir idėjos rastų atgarsį. Didelį vaidmenį čia turi atlikti pagal interesus ir pomėgius susibūrę jaunimo, moterų pagyvenusių, neįgalių žmonių grupės. Labai svarbu pradėti ugdyti jaunimo lyderius. Visai šiai veiklai kaimo bendruomenėms ir kitoms NVO būtina turėti jų poreikius atitinkančias patalpas ir jaukią aplinką. Stiprinat partnerystę ir bendradarbiavimą, užsimegus nauji ryšiai su rajono, apskrities, šalies ir užsienio partneriais.

II. Kaimo aplinkos apsauga ir tvarkymas bei kaimo vietovių ekologiškos aplinkos, tinkamos poilsiui ir sportui, kūrimas.

Partnerystė įvertino, kad Pakruojo kraštas išsiskiria savo natūralia gamta, čia gausu gamtos ir kultūros paveldo paminklų, tad labai svarbu, kad jų nesuniokotų laikas ir žmonės. Partnerystės teritorijoje yra vienintelės Lietuvoje dolomitinės skaldos atodangos, tai vaizdingos vietovės, kurios iki šiol nėra pritaikytos poilsiui ir turizmui. Prie šių vietovių yra puikūs, labai švaraus vandens telkiniai. Visa tai, išlaikant aplinkosauginius reikalavimus galima paversti patrauklia, rajono gyventojų ir turistų lankoma poilsio zona. Turizmas kaimo vietovėse gali būti vienu iš sėkmingų verslų, o Pakruojo rajone šioje srityje yra daug neišnaudotų galimybių, bet kol kas turizmas nėra patrauklus dėl neišplėtos turizmo ir rekreacijos infrastruktūros. Atlikta SSGG analizė rodo, kad rajone mažai apgyvendinimo ar kitas paslaugas teikiančių įmonių.

Kaimo gyventojai nori gyventi ekologiškoje aplinkoje, kurioje tvarkingos ne tik sodybos, bet ir bendro naudojimo teritorijos-parkai, upių slėniai, kitos susibūrimų vietos. Bendruomenės ir organizacijos sutinka savanorišku darbu prisidėti prie savavališkų šiukšlynų išvalymo ir gražių bendro naudojimo zonų įrengimo. Šiai veiklai didelį poveikį turėtų medžio drožėjų plenerų organizavimas. Jų metu jaunimas ir visi pageidaujantys susipažintų su krašto tautodailės tradicijomis bei išmoktų naujų medžio apdirbimo technologijų. Pagamintos skulptūros ir medžio dirbiniai labai papuoštų kaimų aplinką.

Yra poreikis įrengti aikšteles tinkamas jaunimo ir visų kaimo gyventojų aktyviam poilsiui ir sportui, atitinka daugelio kaimo gyventojų lūkesčius. Visa tai, kaimo gyventojų nuomone, atitraukia jaunimą nuo žalingų įpročių. Gyvenimas įrodė, kad nuo mažens vaikus reikia skatinanti ir ugdyti krašto gamtą mylinčias ir tausojančias asmenybes.

III. Kultūros paveldo ir etninės kultūros objektų išsaugojimas bei amatų atgaivinimas įtraukiant į šią veiklą jaunimą.

Partnerystė daug dėmesio skiria rajono etninės kultūros ir kultūros paveldo objektų išsaugojimui ir plėtojimui, nes tai stiprina krašto bendruomenių tapatumą, skatina gyventojų, ypač jaunimo, meninę saviraišką. Aktyvus krašto kultūros puoselėjimas padeda sušvelninti neigiamų socialinių, ekonominių problemų poveikį žmonėms, todėl labai svarbu didinti kultūros bei meno sklaidą rajone, skatinti kultūrinį gyventojų aktyvumą.

Rajone gausu žemgalių kultūros pėdsakų, nes Pakruojo rajonas, drauge su Joniškio ir Pasvalio rajonais patenka į istorinį-kultūrinį Žiemgalos arealą. Šią veiklą rajone plėtoja kraštiečių kultūros draugija „Žiemgala“. Rajono gyventojams rūpi Žiemgalos krašto etinių ir etninių vertybių išsaugojimas ir realizavimas.

Pakruojo rajone gausu krašto istorijai svarbių kultūros paveldo objektų, daug vėjo malūnų. Šiuo metu kaimo plėtros strategijos galimybės riboja kaimo gyventojų norą restauruoti malūnus, atgaivinant juose ekspozicijas. Kraštotyrinės medžiagos rinkimas, susitikimai su kraštiečiais ir menininkais, skatina kaimo jaunimą domėtis krašto kultūra, saugoti jos palikimą, ugdo pagarbą krašto istorijai.

Įgyvendindama strategiją, Partnerystė vadovaujasi svarbiais priemonėje „Leader+ pobūdžio priemonė“ numatytais principais: visose veiklos srityse siekiama lygių galimybių užtikrinimo, akcentuojama jaunimo, moterų socialinė padėtis bei jos gerinimas, aktyviai propaguojami gamtos apsaugos reikalavimai.

VII.2. Strategijos tikslai ir priemonės

24 lentelė

Partnerystės strategijos prioritetai ir tikslai

I. PRIORITETAS. Kaimo žmonių bendruomeniškumo ugdymas ir partnerystės skatinimas, kaimo bendruomenių stiprinimas	
Tikslai I.1.	Skatinti vietines iniciatyvas ir inovacinį požiūrį į kaimo plėtrą sprendžiant gyventojų problemas.
I.2.	Ugdyti kaimo bendruomenių, o ypač jaunimo gebėjimus realizuoti save, padėti jiems pasirinkti priimtinausią dalyvavimo visuomenės gyvenime formą.
I.3.	Stiprinti kaimo bendruomenių bendradarbiavimą, partnerystės ryšius ir dalinimąsi patirtimi į visuomenės informavimo veiklą įtraukiant seniūnijas ir kaimo mokyklas.
II. PRIORITETAS. Natūralios kaimo aplinkos apsauga ir gerinimas bei kaimo vietovių ekologiškos aplinkos, tinkamos poilsiui ir sportui, kūrimas.	
Tikslai II.1.	Saugoti, gražinti ir gerinti gyvenamąją aplinką kaime, didinti krašto gamtos patrauklumą.
II.2.	Siekti palankių sąlygų kaimo jaunimo ir visų gyventojų aktyviam poilsiui ir sportui.
II.3.	Ugdyti visuomenės aplinkosauginę moralę.
III. PRIORITETAS. Kultūros paveldo ir etninės kultūros objektų išsaugojimas bei amatų atgaivinimas įtraukiant į šią veiklą jaunimą.	
Tikslai III.1.	Atgaivinti ir pristatyti Žiemgalos krašto liaudiškų instrumentų ir muzikavimo, krašto drabužių pavyzdžius.
III.2.	Išsaugoti ir atkurti kultūros paveldo objektus, juos pritaikant bendruomenių ir kaimo gyventojų reikmėms.
III.3.	Siekti krašto kulinarinio paveldo, juostų pynimo, drožimo, pynimo, kalvystės ir kitų amatų išsaugojimo.

Partnerystės strategijos priemonės, veiklos ir rezultatai

Priemonės	Veiklos	Rezultatai
1.1. Motyvuoti kaimo gyventojus aktyviai dalyvauti bendruomenės gyvenime ir rūpintis savo ir viso krašto gerovės kūrimu.	Savanoriškos ir savarankiškos veiklos skatinimas, gyventojų įtraukimas į ekonominių ir socialinių problemų sprendimą.	Padidėjęs kaimo gyventojų aktyvumas, didelis savanorių būrys, ryžtingai ir savarankiškai sprendžiamos problemos.
1.2. Formuoti ir skatinti tikslinių bendruomenių grupių veiklą ir integraciją į bendruomenės gyvenimą.	Susibūrimas pagal bendrus interesus, laisvalaikio, poilsio ir kūrybinės veiklos, ugdančios asmenybę organizavimas įvairioms grupėms.	Padidėjęs tikslinių grupių užimtumas ir saviraiškos galimybės, teminiai renginiai, sumažėjęs nusikalstamumas. 50 jaunimo atstovų dalyvaus jaunimo lyderių ugdymo programoje. Įgyti įgūdžiai padedantys išreikšti save visuomenėje
1.3. Sukurti palankią aplinką ir tinkamą bazę bendruomenės narių poreikiams ugdyti.	Bendruomenių veiklos centrų remontavimas, įrengimas ir pritaikymas bendruomenių reikmėms, kompiuterinio raštingumo žinių suteikimas, partnerystė ryšių užmezgimas.	Sukurtos palankios sąlygos bendradarbiavimui ir bendravimui, užmegzti partnerystės ryšiai, sukurta jauki ir graži aplinka pritaikyta įvairiems renginiams. Įgyti kompiuterinio raštingumo įgūdžiai.
2.1. Gerinti krašto gamtos paveldo patrauklumą, įtraukiant į šią veiklą įvairaus amžiaus grupes.	Dolomito atodangos vietų pritaikymas poilsiui ir turizmui, laikantis aplinkosauginių reikalavimų	Išsaugota ir pritaikyta turizmui unikali dolomito atodanga, sutvarkyta ir aktyviam poilsiui pritaikyta aplinka.
2.2. Kurti ekologišką gyvenamąją aplinką, racionaliai naudojant žemę.	Gyventojų poreikio gyventi ekologiškoje aplinkoje ugdymas, gyvenamosios aplinkos puoselėjimas, savavališkų šiukšlynų sutvarkymas, parkų teritorijų, upių slėnių išvalymas, poilsio ir laisvalaikio zonų įrengimas.	Surengtos talkos, sutvarkyta, ekologiškai graži kaimo vietovės gyvenamoji aplinka, įrengtos poilsio ir laisvalaikio zonos, pastatytos pirtelės.
2.3. Rengti medžio drožėjų plenerus, skatinančius jaunimą ir kaimo gyventojus domėtis krašto tautodailės tradicijomis bei mokančius naujų medžio apdirbimo technologijų.	Įgūdžių įgijimas mokantis naujų medžio apdirbimo technologijų, medžio dirbinių gamyba ir pritaikymas gražinant kaimo vietovę.	Dalyviai susipažins su tautodailės tradicijomis, mokysis iš profesionalių drožėjų ir įgis medžio apdirbimo įgūdžių, pagamintais dirbiniais papuoš gyvenamąją vietovę.
2.4. Įrengti aikšteles tinkamas jaunimo ir visų kaimo gyventojų aktyviam	Kaimo bendruomenių sporto ir sveikatingumo bazių kūrimas.	Bus įrengtos aikštelės, skirtos mini futbolo, krepšinio, tinklinio, lauko

poilsiu ir sportui.		teniso žaidimams, bei bendruomenių kultūrinei veiklai plėtoti. Daugiau nei 1000 kaimo bendruomenių gyventojų bus sudarytos palankios sąlygos sveikai gyvensenai, kultūrinei ir pramoginei veiklai plėtoti.
2.5. Populiarinti sveiką gyvenseną ir sportą, surengti jaunimo kūrybines-sportines stovyklas.	Diskusijos, pratybos, renginiai, žygiai, socialinių įgūdžių formavimas, darbinė veikla, kūrybos pristatymas.	200 dalyvių bus surengtos diskusijos ir renginiai, pratybos ir žygiai su sportinių varžybų elementais, pagaminti sportui gamtoje pritaikyti įrengimai.
2.6. Darželių, mokyklų, tėvų ir visų gyventojų veikla, nuo mažens ugdomi krašto gamtą mylinčias ir tausojančias asmenybes.	Susitikimai, jaunimo akcijos, iškylos mokantis pažinti, mylėti ir saugoti krašto gamtą, įvairių augalų pažinimas, dirbinių iš gamtoje rastų medžiagų gamyba.	Bus organizuota 10 susitikimų, pristatyta moksleivių akcijų ir tyrimų rezultatai, surengtos akcijos ir 4 dirbinių iš augalų ir gamtinės medžiagos parodos.
3.1. Žiemgalos krašto liaudiškų instrumentų ir liaudiško muzikavimo tradicijų atgaivinimas, kartu pristatant krašto drabužius.	Žiemgalos krašto etninių ir etninių vertybių realizavimas pristatant liaudiškų instrumentų ir muzikavimo tradicijas bei krašto drabužius, įvairių renginių organizavimas, kultūrinis bendradarbiavimas ir kūrybiniai mainai.	Vyks kraštotyrinė veikla, kurioje aktyviai dalyvaus jaunimas, bus atgaivintos Žiemgalos krašto liaudiškų instrumentų ir muzikavimo tradicijos, pristatyti krašto drabužiai, užmegzti kultūrinio bendradarbiavimo ir kūrybinių mainų ryšiai su Joniškio ir Pasvalio rajonų jaunimu.
3.2. Kultūros paveldo objektų išsaugojimas ir atkūrimas.	Pagarbos krašto istorijai ir žmonėms skatinimas, kultūros paveldo objektų remontas, kraštotyrinės medžiagos rinkimas, ekspozicijų ruošimas ir pristatymas	Suremontuoti, atstatyti ir visuomenėms reikmėms pritaikyti kultūros paveldo objektai, sutvarkyta jų aplinka, surinkta kraštotyrinė medžiaga, paruoštos ekspozicijos, vyks susitikimai su kraštiečiais ir menininkais.
3.3. Krašto kulinarinio paveldo ir amatų išsaugojimas ir tradicijų perteikimas jaunimui.	Kulinarinio paveldo rinkimas, juostų pynimo, drožimo, pynimo, kalvystės ir kitų amatų pavyzdžių surinkimas ir šių amatų atgaivinimas.	Išsaugotos ir jaunimui perteiktos krašto kulinarinio paveldo ir amatų pritaikymo buityje tradicijos, surengtos ekspozicijos ir parodos.

VII.3. Finansinis planas ir jo įgyvendinimas

Finansinis planas sudarytas vadovaujantis Lietuvos 2004–2006 m. BPD priedu. Gairėse pareiškėjams, teikiantiems projektus paramai gauti 2005 m. pagal Lietuvos 2004–2006 m. BPD prioriteto „Kaimo plėtra ir žuvininkystė” priemonės „Leader+ pobūdžio priemonė” veiklos sritį „Bandomosios integruotos strategijos” numatomą paramos sumą ir keliamus reikalavimus. Pagal minėtus dokumentus vietos veiklos grupei numatoma 500 000 Lt parama, iš kurių 15 % skiriama vietos veiklos grupei padengti administravimo išlaidas.

Bendruomenių atstovai dalyvavę strategijos rengime, iškėlė daug opių ir skubiai spęstinių problemų, kurių įgyvendinimui reikalingos didelės investicijos. Jų suma keletą kartų viršija numatytas „Leader+ pobūdžio priemonėje” paramos lėšas. Detalus finansinių išteklių paskirstymas pagal prioritetus, finansavimo šaltinius ir veiklos sritis parodytas finansiniame plane 26 lentelėje. Remiantis pateiktu finansiniu planu vietos veiklos grupė organizuos projektų atranką pagal numatytus kriterijus, teiks finansavimą ir vykdys tikslinių finansinių lėšų panaudojimo kontrolę.

Vietos veiklos grupė „Pakruojo rajono partnerystė” numatė prioritetus skirstant lėšas bendruomenių projektams:

- bendruomeniškumo ugdymas ir darbas su tikslinėmis grupėmis;
- vietos veiklos grupės įgūdžių ir gebėjimų ugdymas;
- gyventojų įgūdžių ugdymas.

Pagal kaimo gyventojų siūlymus didžiausia lėšų dalis skiriama natūralios kaimo aplinkos apsaugai ir gerinimui bei kaimo vietovių ekologiškos aplinkos, tinkamos poilsiui ir sportui, kūrimui. Todėl minėtų prioritetų įgyvendinimo finansavimui numatyta išskirti didžiausią paramos lėšų sumą. Paramos suma vienam projektui, atitinkančiam strategiją, negali viršyti 34 528 Lt.

Maksimalus paramos dydis projektui atitinkančiam strategiją ne pelno siekiantiems projektams – iki 90 % visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų. Įnašas natūra, tai yra nemokamas savanoriškas darbas yra laikomas tinkamomis projekto vykdytojo privačiomis lėšomis, kai projekto vykdytojas įgyvendina projektus teikiančius aiškią visuomeninę naudą, tiesiogiai susijusią su kaimo gyventojų poreikių tenkinimu.

26 lentelė.

Finansinis planas

Eil. Nr.	Finansuojamos priemonės	Finansavimo šaltiniai		Suma, Lt
		ES paramos lėšos, Lt	Kitos lėšos, Lt*	
1.	Kaimo žmonių bendruomeniškumo ugdymas ir partnerystės skatinimas			
	- bendruomeninių organizacijų ir ne pelno organizacijų projektams	138 000	27 600	165 600
	Iš viso:	138 000	27 600	165 600
2.	Natūralios kaimo aplinkos apsauga ir gerinimas bei kaimo vietovių ekologiškos aplinkos, tinkamos poilsiui ir sportui, kūrimas.			
	- bendruomeninių organizacijų ir ne pelno organizacijų projektams	218 000	43 600	261 600
	Iš viso:	218 000	43 600	261 600
3.	Kultūros paveldo ir etninės kultūros objektų išsaugojimas bei amatų atgaivinimas įtraukiant į šią veiklą jaunimą			

	- bendruomeninių organizacijų ir ne pelno organizacijų projektams	69 000	13 800	82 800
	Iš viso:	69 000	13 800	82 800
	IŠ VISO:	425 000	85 000	510 000

VII.4. Strategijos įgyvendinimas

Strategijos įgyvendinimą koordinuos ir kontroliuos Partnerystės valdybos sudaryta **Strategijos įgyvendinimo priežiūros komisija (toliau Komisija)**. Komisiją sudarys Partnerystės nariai - bendruomenių ir NVO, vietos valdžios ir verslo sektorių atstovai. Komisijos darbo nuostatus tvirtins Partnerystės valdyba.

Įgyvendinant strategiją Partnerystės valdyba ir Komisija bus atsakingos už:

- kvietimo teikti projekto paraiškas dokumentacijos paruošimą ir informacijos teikimą;
- paraiškų pildymo, teikimo ir registravimo tvarką;
- paraiškų ir projektų vertinimą ir atranką;
- projektų tvirtinimą ir projektų vykdymo sutarties sudarymą;
- LR viešųjų pirkimų įstatymo taikymą sudarant prekių, paslaugų ar darbų sutartis vykdant projektus;
- atlygintinų ir neatlygintinų projekto išlaidų sąrašo sudarymą;
- įnašo natūra: nemokamo savanoriško darbo įvertinimą ir pripažinimą tinkamomis išlaidomis;
- projektų mokėjimo prašymų tikrinimą ir išlaidų tinkamumo nustatymą;
- projektų patikras vietoje;
- projektų įgyvendinimo ataskaitų ir veiklą pagrindžiančių dokumentų tvirtinimą.

VII.5. Kvietimas teikti paraiškas

Kvietimą teikti projektų paraiškas skelbs ir kvietimo teikti paraiškas tvarkaraštį parengs Partnerystė. Prieš skelbdama Kvietimą teikti projektų paraiškas Partnerystė kartu su Komisija parengs Kvietimo teikti projektų paraiškas dokumentaciją. Dokumentaciją sudaro:

1. Kvietimo teikti paraiškas skelbimas, kuriame nurodyta:

- 1.1. Partnerystės pavadinimas, adresas, telefono ir fakso numeriai, elektroninio pašto adresas ir adresas, kuriuo galima gauti papildomos informacijos;
- 1.2. adresas (Kęstučio g. 4, Pakruojis) ir interneto svetainė (www.pakruojis.lt), kurioje nemokamai galima gauti projekto paraiškos ir kitus dokumentus;
- 1.3. Pakruojo rajono kaimo plėtros strategijos tema, prioritetai, pagrindiniai tikslai ir uždaviniai, remiamos veiklos sritys;
- 1.4. galimi projekto paraiškų teikėjai;
- 1.5. lėšų, skirtų projektams įgyvendinti, suteikimo forma;
- 1.6. projektų paraiškų pateikimo būdas;
- 1.7. galutinė projektų paraiškų pateikimo diena ir valanda;
- 1.8. informacija apie tai, kiek vienas projektų paraiškų teikėjas gali teikti projektų paraiškų;
- 1.9. informacija, kur galima gauti Kvietimo teikti projektų paraiškas dokumentaciją;
- 1.10. kita Partnerystės nustatyta informacija.

2. Taisyklės projektų paraiškų teikėjams (taisyklės rengia Partnerystė ir Komisija nenukrypstant nuo Gairėse įtvirtintų bendrųjų principų). Taisyklėse turi būti aprašyta:

- 2.1. remiamas veiklos sektorius, Pakruojo rajono kaimo plėtros strategijos santrauka;
- 2.2. galimi projektų paraiškų teikėjai;
- 2.3. netinkami projektų paraiškų teikėjai;
- 2.4. informacijos teikimo tvarka;

- 2.5. projekto paraiškos pildymas, teikimas, registravimas;
 - 2.6. projekto paraiškos ir projekto vertinimo kriterijai, projektų atrankos tvarka;
 - 2.7. reikalavimai projekto aprašymui;
 - 2.8. projekto vertinimo trukmė;
 - 2.9. projekto paraiškos patikros vietoje, atrankos ir sprendimo skirti lėšas projektui įgyvendinti priėmimo procedūros, projekto vykdymo sutarties pasirašymo tvarka;
 - 2.10. projekto įgyvendinimo trukmė, pirkimo procedūros;
 - 2.11. atlygintinos ir neatlygintinos projekto išlaidos;
 - 2.12. nemokamo savanoriško darbo įvertinimo tvarka;
 - 2.13. projekto įgyvendinimo lėšų mokėjimo būdas;
 - 2.14. prašymo apmokėti išlaidas pateikimo tvarka;
 - 2.15. projektų įgyvendinimo patikros vietoje procedūra;
 - 2.16. projektų įgyvendinimo ataskaitos pildymas ir pateikimo tvarka;
 - 2.17. pateikta kita, Partnersytės manymu, reikalinga informacija.
3. Projekto paraiškos forma.
 4. Prašymo suteikti projekto įgyvendinimo lėšas forma.
 5. Projekto įgyvendinimo ataskaitos forma.
 6. Pavyzdinė projekto vykdymo sutartis.
 7. Kiti Partnersytės nustatyti priedai.

Kvietimas teikti Vietos projektų paraiškas bus skelbiamas laikraštyje „Auksinė varpa“ ir regioniniame dienraštyje „Šiaulių kraštas“, Pakruojo rajono savivaldybės internetiniame puslapyje (www.pakruojis.lt), Vietos veiklos grupių (www.vvg.lt) ir priemonės „Leader + pobūdžio priemonė“ interneto svetainėse (www.leaderplus.lt).

Prieš kvietimą teikti projektų paraiškas Partnersystė parengs individualią, Pakruojo rajono kaimo plėtros strategijos temą atitinkančią projektų paraiškų ir projektų vertinimo, atrankos bei galutinio sprendimo priėmimo procedūrą pagal Gairėse nustatytus bendruosius principus.

Paraiškos bus registruojamos Partnersytės būstinėje, adresu Kęstučio g. 4, Pakruojis, už paraiškų registraciją bus atsakinga Komisija. Užregistruotas projektų paraiškas ir prie jų pridedamus projektus vertins Komisija pagal Partnersytės valdybos patvirtintą vidinę projektų paraiškų vertinimo tvarką. Jeigu bus pagrindo manyti, kad paskirto asmens dalyvavimas svarstant ir priimant sprendimą dėl konkretaus projekto gali sukelti interesų konfliktą, tas vertinimą atliekantis asmuo pats arba Partnersytės valdybai pareikalavus, turi nusišalinti nuo viso projekto vertinimo proceso.

VII.6. Paraiškų vertinimas.

Vertinimo procesas susidės iš šių etapų:

1. projekto paraiškos administracinės atitikties vertinimo;
2. projekto paraiškos tinkamumo skirti lėšas vertinimo;
3. projekto naudos ir kokybės vertinimo.

Informaciją apie projekto paraiškos administracinės atitikties vertinimo, projekto paraiškos tinkamumo skirti lėšas vertinimo ir projekto naudos ir kokybės vertinimo etapus perėjusias projektų paraiškas Partnersystė viešins laikraštyje „Auksinė varpa“ ir regioniniame dienraštyje „Šiaulių kraštas“, Pakruojo rajono savivaldybės internetiniame puslapyje (www.pakruojis.lt), taip pat skelbs Vietos veiklos grupių (www.vvg.lt) ir priemonės „Leader+ pobūdžio priemonė“ interneto svetainėse (www.leaderplus.lt), nurodydama projekto paraiškos teikėjo pavadinimą, projekto pavadinimą, projekto paraiškos kodą ir prašomą lėšų sumą, bendrą projektų paraiškų ir projektų paraiškų, perėjusių tinkamumo skirti paramą vertinimą, skaičių.

Sprendimą dėl projekto finansavimo priims Partnersytės valdyba. Priimant galutinį sprendimą, dalyvaus Agentūros įgaliotas atstovas.

Projektų įgyvendinimo trukmė

Projektų vykdymo sutartys gali būti sudaromos iki 2006 m. gruodžio 31 d. Atlygintinomis laikomos su projektų įgyvendinimu susijusios išlaidos, patirtos iki 2008 m. gruodžio 31 d.

Projektų vykdytojai, kurie pagal Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymą (Žin., 1996, Nr. 84-2000; 2002, Nr. 118-5296) yra perkančiosios organizacijos, privalės vadovautis šio įstatymo nuostatomis.

Atlygintinų išlaidų sąrašas turi atitikti bendruosius atlygintinų išlaidų principus, įtvirtintus 2004 m. kovo 10 d. Komisijos Reglamentu (EB) Nr. 448/2004 (su paskutiniais pakeitimais, padarytais Reglamentu (EB) Nr. 1105/2003).

Privačiomis projekto vykdytojo lėšomis galės būti laikomas ir įnašas natūra. Įnašas natūra yra tinkamos išlaidos, jeigu tai yra nemokamas savanoriškas darbas, kurio vertė nustatyta atsižvelgiant į sugaištą laiką ir atlikto darbo vidutinį valandinį bei dienos atlygį. Įnašas natūra, t.y. neapmokamas savanoriškas darbas yra laikomas tinkamomis projekto vykdytojo privačiomis lėšomis, kai projekto vykdytojas įgyvendina projektą teikiantį aiškią visuomeninę naudą, tiesiogiai susijusią su kaimo gyventojų poreikių tenkinimu.

Nemokamo savanoriško darbo vidutinio valandinio atlygio vertė nustatyta vadovaujantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. tyrimų duomenimis ir yra 7, 44 Lt/h.

Partnerystė priklausomai nuo projekto vykdytojo teisinio statuso, pasirenks vieną iš dviejų paramos mokėjimo būdų: kompensavimo su avansu arba kompensavimo be avanso. Projekto vykdytojas lėšoms, skirtoms projektui įgyvendinti, privalės atidaryti atskirą sąskaitą banke.

Partnerystės valdybos paskirti atsakingi asmenys privalės atlikti kiekvieno projekto patikrą jo įgyvendinimo vietoje bent 1 kartą per projekto įgyvendinimo laikotarpį.

Projekto vykdytojas privalės teikti Partnerystei galutinę projekto įgyvendinimo ataskaitą ir veiklą pagrindžiančius dokumentus. Partnerystė vadovaudamasi projektų vykdytojų ataskaita parengs Strategijos įgyvendinimo tarpines ir galutinę ataskaitas ir teiks jas Agentūrai pagal Gairėse nustatytą tvarką.

VIII. STRATEGIJOS ATITIKTIS ŠALIES IR REGIONO STRATEGIJOMS

Pakruojo rajono kaimo plėtros strategija parengta vadovaujantis Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento (BPD) nuostatomis, LR strateginio planavimo metodiniais nurodymais, LR žemės ūkio ministerijos įsakymais ir t.t. Strategija atitinka Ilgalaikę Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtotės iki 2015 metų strategiją, susijusi su Kaimo plėtros planu ir papildo Šiaulių regiono 2004 – 2006 metų plėtros plano ir Pakruojo rajono strateginio plėtros plano, numatytas plėtros kryptis, prioritetus bei priemones.

Parengtos strategijos 1 prioritetas „Kaimo žmonių bendruomeniškumo ugdyimas ir partnerystės skatinimas, kaimo bendruomenių stiprinimas“, atitinka BPD IV prioriteto „Kaimo plėtra ir žuvininkystė“ 4.6. priemonę „Leader + pobūdžio priemonė“.

Strategijos 2 prioritetas „Natūralios kaimo aplinkos apsauga ir gerinimas bei kaimo vietovių ekologiškos aplinkos, tinkamos poilsiui ir sportui, kūrimas“ atitinka BPD I prioriteto „Socialinės ir ekonominės infrastruktūros plėtra“ 1.3 priemonę „Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija“ bei IV prioriteto „Kaimo plėtra ir žuvininkystė“ 4.4 priemonę „Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas“ ir atitinka BPD IV prioriteto „Kaimo plėtra ir žuvininkystė“ 4.6. priemonę „Leader + pobūdžio priemonė“.

Strategijos 3 prioritetas „Kultūros paveldo ir etninės kultūros objektų išsaugojimas bei amatų atgaivinimas įtraukiant į šią veiklą jaunimą“ atitinka BPD III prioriteto „Gamyba ir paslaugų sektoriaus plėtra“ 3.4 priemonę „Viešojo turizmo infrastruktūra ir paslaugos“ ir atitinka BPD IV prioriteto „Kaimo plėtra ir žuvininkystė“ 4.6. priemonę „Leader + pobūdžio priemonė“.

Strategijos prioritetų atitikimas

Pakruojo rajono kaimo plėtros strategijos prioritetai	Šiaulių regiono 2004 – 2006 m. plėtros plano prioritetai
<p>1. Kaimo žmonių bendruomeniškumo ugdymas ir partnerystės skatinimas, kaimo bendruomenių stiprinimas.</p> <p>2. Natūralios kaimo aplinkos apsauga ir gerinimas bei kaimo vietovių ekologiškos aplinkos, tinkamos poilsiui ir sportui, kūrimas.</p> <p>3. Kultūros paveldo ir etninės kultūros objektų išsaugojimas bei amatų atgaivinimas įtraukiant į šią veiklą jaunimą.</p>	<p>1. Regiono socialinės ir ekonominės infrastruktūros plėtra, grindžiama darnaus vystymosi principais.</p> <p>2. Žmogiškųjų išteklių konkurencingumo ugdymas ir socialinių procesų valdymo kompetencijų bei struktūrų plėtotė.</p> <p>3. Regiono konkurencingumą didinanti pramonės ir verslo plėtra.</p> <p>4. Žemės ūkio, kaimo ir žuvininkystės modernizavimas bei konkurencingumo didinimas, kaimo bendruomenių plėtra.</p>
	<p>Pakruojo rajono strateginio plėtros plano prioritetai</p> <p>1. Pakruojo rajono socialinės ir ekonominės ūkio infrastruktūros plėtra.</p> <p>2. Žmogiškųjų išteklių konkurencingumo ugdymas ir socialinių procesų valdymo kompetencijų bei struktūrų plėtotė.</p> <p>3. Pakruojo rajono konkurencingumą didinanti pramonės ir verslo plėtra.</p> <p>4. Žemės ūkio, kaimo modernizavimas, kaimo bendruomenių plėtra</p>

Tyrimą atliko vietos veiklos grupė “Pakruojo rajono partnerystė”.

Tyrimo organizatoriai pagal Lietuvos 2004-2006 m. BPD Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto priemonės „Leader+ pobūdžio priemonė“ veiklos sritį „Ilgūdžių įgijimas“ įgyvendina projektą „Partnerystė kaimo plėtrai“.

Leader+ veiklos pagrindas yra vietos išteklių ir kaimo gyventojų iniciatyvumas. Tyrimo organizatoriai sulaukė:

- ☺ Palankaus kaimo žmonių požiūrio įgyvendinant partnerystę ir bendrąsias iniciatyvas bei noro keisti savo gyvenimą ir aplinką.
- ☺ Kaimo bendruomenių aktyvumo ieškant netradicinių sprendimų, naujų kaimo plėtros idėjų ir kaimo vietovių atnaujinimo metodų.

Apklausoje dalyvavo 1240 Pakruojo rajono gyventojų, nuo 14 metų.

Į anketos klausimus atsakė 1072 apklausoje dalyviai

Amžius	iki 18 m.	57
	19-30 m.	157
	31-50 m.	521
	virš 50 m.	337

Lytis:		
Ķ Vyras	372	
Ķ Moteris	700	

Gyvenamoji vieta:		
Ķ Kaimas	847	
Ķ Miestelis	225	

Išsilavinimas :		
Ķ Aukštasis universitetinis	112	
Ķ Aukštasis neuniversitetinis	38	
Ķ Aukštesnysis	275	
Ķ Profesinis	184	
Ķ Vidurinis	261	
Ķ Pagrindinis	130	
Ķ Pradinis	58	
Ķ Nebaigtas pradinis	14	

Darbinė padėtis:		
Ķ Moksleivis	75	
Ķ Studentas	30	
Ķ Pensininkas	175	
Ķ Bedarbis (registr. Darbo biržoje)	61	
Ķ Dirbu	531	
Ķ Nedirbu	200	

Profesija: Apklausoje dalyviai turėjo įvairias profesijas, dominuojančios profesijos nebuvo.

Šeimos padėtis:

Í Išsiskyres (usi)	94
Í Vedęs (ištekejusi)	734
Í Nevedęs (netekėjusi)	241

1. Kokie mokymai padėtų įgyvendinti Jūsų sumanymus kasdieniame gyvenime? (galima nurodyti kelis variantus)

Í Užsienio kalbų	357
Í Teisinių žinių	141
Í Kompiuterinio raštingumo	440
Í Verslo organizavimo ir vadybos	166
Í Psichologijos	144
Í Buhalterinės apskaitos	118
Í Projektų paramai gauti rengimo	190
Í Tradicinių amatų	174
Í Literatūros ir meno	47
Í Profesinių žinių tobulinimo	216
Í Nenoriu mokytis jokių dalykų	149
Í Kita	24

2. Ar norėtumėte steigti savo verslą?

Í Jau turiu savo verslą	84
Í Niekada apie tai negalvojau, tai man nereikalinga	422
Í Kartais apie tai pagalvoju, bet kol kas neketinu	415
Í Noriu steigti ir rimtai tuo domiuosi, bet kol kas nėra galimybių	129

3. Kas trukdo pradėti savo verslą?

Í Trūksta specialių žinių ir įgūdžių	207
Í Netinkamos verslo sąlygos	142
Í Trūksta pradinių lėšų verslui pradėti	472
Í Trukdo kitos aplinkybės	131

4. Ar norėtumėte dalyvauti bendruomenės ar kitos visuomeninės organizacijos, kuri spręstų Jūsų miestelio, kaimo problemas, veikloje?

Í Jau dalyvauju tokioje organizacijoje	386
Í Norėčiau ir jau greitai dalyvausiu	106
Í Norėčiau, bet nežinau tokių organizacijų	109
Í Gal ir norėčiau, bet neturiu galimybių	272
Í Nenorėčiau, nes netikiu tokių organizacijų sėkme	80
Í Nenorėčiau, manęs tai nedomina	102

5. Kokios savivaldos institucijos ir organizacijos įtakoja kaimo, miestelio gyvenimo kokybę?

	Labai įtakoja	Gerokai įtakoja	Beveik neįtakoja	Visai neįtakoja
1. Kaimo bendruomenė	308	381	108	110
2. Seniūnija	236	453	183	40
3. Rajono savivaldybė	114	245	261	124
Kita	7	3	0	1

6. Kas Jūsų gyvenamojoje vietoje, labiausiai įtakotų gyvenimo kokybės gerėjimą? (Sudėlioti pagal svarbumą)

Pasirinkimai	
Pagerėtų kelių kokybė	293
Geros pašto, informacinio, internetinio ryšio galimybės	66
Organizuojamos kultūrinės pramogos	89
Nuolatinės medicinos paslaugos	148
Aktyvi bibliotekos veikla	6
Pastovūs susirinkimai dėl vietovės problemų aptarimo	60
Mokyklos ar kitos švietimo įstaigos veikla	41
Sporto ir sveikatingumo priemonės	76
Vandentvarkos problemų sprendimas	167
Poilsio vietų įrengimas, upių vagų ir pakrančių išvalymas	81
Saugios ir sveikos aplinkos kūrimas	54
Gatvių apšvietimas	78

7. Kokios aplinkosaugos problemos aktualiausios Jūsų kaimui, miesteliui?

	Labai aktualu	Gerokai aktualu	Beveik neaktualu	Visai neaktualu
Cheminių medžiagų ir mineralinių trąšų panaudojimo ir jų tvarkymo problemos	138	158	199	131
Geriamo vandens kokybė	706	166	39	14
Atliekų surinkimo sistemos gerinimas	224	270	139	57
Nelegalių "sąvartynų" sutvarkymas	435	264	83	41
Organinių trąšų sutvarkymo problemos	147	219	160	95
Poilsio vietų sutvarkymas	333	276	84	46
Upių vagų ir pakrančių išvalymas, paupių sutvarkymas	242	262	105	97
Želdinių ir dekoratyvinių augalų trūkumas	203	256	157	81
Valymo įrengimų trūkumas	360	158	87	76
Kita	11	1	1	0

Dėkojame už atsakymus!

Veiklos grupės „Pakruojo rajono partnerystė“ projektas „Partnerystė kaimo plėtrai“

SUSITIKIMAI ZONOSE SU KAIMŲ IR MIESTELIŲ GYVENTOJAIMS BEI PROJEKTO PARTNERIAIS

Susitikimuose dalyvavo veiklos partneriai: bendruomenių ir kitų NVO atstovai, kaimų, miestelių gyventojai, verslininkai, ūkininkai, vietos valdžios ir kitų įstaigų atstovai.

Susitikimų metu Partnerystės pirmininkė Marytė Žiubrienė pateikė informaciją apie Lietuvos 2004-2006 m. BPD Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto priemonės „Leader+ pobūdžio priemonė“ tikslus ir uždavinius bei pateikė informaciją pagal veiklos sritį „Ilgūdžių igijimas“ įgyvendinamą projektą „Partnerystė kaimo plėtrai“.

Vietos veiklos grupė susitikimo dalyvius pakvietė į diskusiją apie tai, kokių gebėjimų trūksta, kad bendromis jėgomis galėtume spręsti kaimo žmonių problemas, kartu ieškoti netradicinių sprendimų, naujų kaimo plėtros idėjų ir papildomų galimybių kaimo ekonominei veiklai įvairinti.

Surengti įdomiausių idėjų konkursai „Mūsų kaimui ar miesteliui būtinai reikia...“ Įdomiausius ir kūrybiškiausius pasiūlymus pateikę dalyviai buvo apdovanojami. Bendruomenės aptarė ir pravedė akcijas „Kas užtikrins geresnę gyvenimo kokybę mano kaime, miestelyje?“.

Eil. Nr.	Zona	Bendruomenės	Atsakingi VVG nariai ir seniūnai	Renginio data, laikas ir vieta
1.	Žeimelis Dalyvių skaičius 82	Grikpėdžių kaimo bendruomenė Mikoliškio kaimo bendruomenė Ūdekų kaimo bendruomenė Noreikių kaimo bendruomenė Bardiškių krašto bendruomenė Žeimelio bendruomenės centras Degėsių kaimo bendruomenė Guostagalio kaimo bendruomenė	Raimonda Gasperavičienė Birutė Angelija Strockienė Algirdas Budnikas Juozas Zgrabskis Gitana Pašiškevičienė	2005 04 27 d. 12.00 val. Žeimelio vidurinės mokyklos aktu salėje
2.	Pašvitinys Dalyvių skaičius 86	Pamūšio kaimo bendruomenė Mikniūnų kaimo bendruomenė Rimkūnų kaimo bendruomenė Pašvitinio kaimo bendruomenė Triškonių kaimo bendruomenė	Asta Jasiūnienė Jūra Mockūnienė Gintaras Jasiūnas Vilma Jokantienė Leonas Norkuckis Kazimiera Bacevičienė	2005 05 10 d. 15.00 val. Pašvitinio seniūnijos salėje
3.	Pakruojis Dalyvių skaičius 124	Visuomeniniais fondas „Pakruojo bendruomenės centras“ Degučių kaimo bendruomenė Preičiūnų kaimo bendruomenė Šukionių kaimo bendruomenė Sigutėnų kaimo bendruomenė Lygumų kaimo bendruomenė Stačiūnų kaimo bendruomenė Kauksnujų kaimo bendruomenė Mažeikonių kaimo bendruomenė	Virginijus Grigonis Irena Kybartienė Janina Dirbanauskienė Vida Remeikienė Justinas Jasiukaitis Alvidas Vasiliauskas Gediminas Poliakas Rima Juozapavičienė	2005 05 11 15.00 val. Pakruojo kultūros centre
4.	Rozalimas Dalyvių skaičius 196	Balsių kaimo bendruomenė Gačionių kaimo bendruomenė Titonių kaimo bendruomenė Rozalimo miestelio bendruomenė Klovainių bendruomenė Plaučiškių kaimo ir aplinkinių kaimų bendruomenė Laipuškių kaimo bendruomenė	Virginija Kazlauskienė Albinas Navickas Povilas Grigaliūnas Janina Janeliūnienė Juozas Venckus Romualdas Staišiūnas	2005 04 23 d. 18.00 val. Rozalimo miestelio kultūros namuose

